

PERİDE CELAL

MEKTUP

ÖYKÜ

PERİDE CELAL

MEKTUP

TÜRK YAZARLARI

ÖYKÜLER

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 – 252 59 88 – 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

PERİDE CELAL

Peride Celal, 1916 yılında İstanbul'da doğdu. Saint Pulchérie Fransız Okulu'nda okudu. Bir süre İsviçre'de Bern'de Basın Ataşeliğinde çalıştı. Yazı hayatına Yedi Gün dergisinde yayınladığı bir öyküsüyle başladı (1935), bunu Son Posta, Cumhuriyet, Tan, Milliyet gazetelerindeki öykü, röportaj ve romanları izledi. Yazı hayatının ilk on beş yılında aşk ve serüven romanlarıyla tanındı. Bu romanlar arasında Sönen Alev (1938), Yaz Yağmuru (1940), Ana Kız (1941), Kızıl Vazo (1941), Ben Vurmadım (1942), Atmaca (1944), Aşkın Doğuşu (1944), Yıldız Tepe (1945), Dar Yol (1949) vardır. Daha sonra Peride Celal'in yazarlığında büyük bir dönüşüm görülür. Daha gerçekçi, daha toplumsal bir bakışla yazdığı bu yeni dönemin kitapları şunlardır: Üç Kadının Romanı (1954) Kırkıncı Oda (1958), Gecenin Ucunda (1963), Güz Şarkısı (1966), Evli Bir Kadının Günlüğünden (1971), Üç Yirmi Dört Saat (1971), Jaguar (1978), Bir Hanımefendinin Ölümü (1981), Pay Davası (1985), Üç Kadın (1987), Kurtlar (1991), Mektup (1994), Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı (1999), Deli Aşk (2002). Peride Celal, Üç Yirmi Dört Saat adlı romanıyla '1977 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, Kurtlar adlı romanıyla da '1991 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı.

BÖCEK

“Belki karanlık indiğinde, belki karabasanlarla boğuştuğunuzda, fırtına yaklaştığında ve gökyüzünde bulutlar birbiri üstüne yuvarlandığında, belki pencerenin ardında rüzgâr uluduğunda, belirsiz görüntüler perde arkalarında kımıldadıklarında, belki kepenkler gıcırdadığında... İşte o zaman biri konuşmaya başlarsa aydınlıklar açılır birdenbire.”

CATHERINE DAVID

Hastabakıcı kapıyı aralayarak haber verdi:

“Beş randevusu.”

“Daha kaç kişi var?” dedi doktor.

“İki.”

Her birine birer saat, yedide çıkarsam yetişirim, diye düşündü.

Televizyonda bir panele katılacaktı. Neler konuşacağını biliyordu: Toplumda ruhsal bozukluklar, başkaldırılar, cinayetler... Önündeki notlara şöyle bir göz attı:

“Çağımızda psikanalize inananlar, şimdilerde astroloji, hatta falcılarla avunuyorlar. Oysa ruh çözümünü eskilerde kaldı. Dünya akıl çözümüne yöneldi. Ruh hastaları bilimsel açıdan ele alınıyorlar.

“Freud, arkeologa benzetirmiş kendini. Toprağın altında değil, ruhların derinliğinde gerçeği aramak... Gerçeği hastalarında ararken belki biraz da kendi gerçeğini araştırıyordu. Hastalarından çok kendisinin konuşması bu yüzden olmalı.

“‘İnsan bilimi’ dediğimiz şey insanı araştırmakla başlar. Antropoloji, sosyoloji, psikoloji açısından ve sosyal açıdan, her yanı ile insanı araştırmak... Ama hangi insanı? Çünkü insanlar delirdiler. Yakıp yıkıyorlar dünyayı. Orada burada savaşlar, bir avuç toprak için cinayetler, özgürlüklere faşist baskısı, daha bir sürü canavarlıklar sürüp gidiyor. İçimizdeki çocuğu yok ettik, onun saflığını saklayamadık, aydınlıklar alacakaranlığa dönüştü. Doğayı bile kirletmeyi başardık sonunda. Gökyüzünü deldik, nehirleri, denizleri pislettik, suları zehirledik. Gene de biz, doktorlar, dışarıdaki savaşlara karşı elimiz kolumuz bağlı kalsa bile içimizdeki savaşları bilimle yenmeye çabalıyoruz. Hastanın içindeki korkuları, parçalanmaları önlemek, yenmek için onu gerçeklere doğru sürüyoruz. Genellikle susup karşımızdakini konuşturmaya zorlamamızın nedeni bu. Çünkü aydınlık, konuşulan sözcüklerin içinde. Konuşmaya karar verdiğimizde anlamaya başlıyoruz, daha doğrusu kendimizi buluyoruz.”

Önündeki notlardan birkaçını çizip çıkardı. Canı sıkılmışçasına kaşları çatıldı. Bütün bunları yeniden konuşmak! Paneli yöneten eski bir arkadaşıydı. Onun direktmesi yüzünden panele katılmayı kabul etmişti. Günün yorgunluğundan sonra spotların altında terleyerek boşuna bir gevezelik...

Hastabakıcı kapının önünde durmuş bekliyordu. Notlarını katlayıp cebine koydu. Hastabakıcıya,

“Sıradakini içeri al,” dedi.

Çıkan hastanın fişini, ilaç listesini toparlayıp dosyayı kapadı. Yanındaki küçük masaya, fişlerin

dizim dizim durduğu çekmeye koydu.

Hastalarını, üstü boş bir masa, gülyüzle karşılamak, yalnız onları bekliyormuş, onların derdinden başka bir şey düşünmüyormuş izlenimini vermek, her zaman işini kolaylaştırırdı.

İçeri genç bir kadın girdi. Bir şey bekler gibi kapının önünde durdu. Masaya, masanın önündeki yüksek arkalıklı kara deri koltuğa, çıplak duvarlara, kauçuk ve benzeri yeşil bitkilerin uzayıp birbirine karışarak pencere önünü kapatan kocaman karınlı büyük, beyaz saksılara baktı.

Freud'ün yeşil şezlongunu arıyor, diye düşündü doktor. Ayağa kalktı. Kara koltuğu işaret ederek, "Buyrun," dedi.

Kadın yürüdü. Masanın önündeki koltuğa oturdu. Omzuna astığı çantasını yavaşça yere, yanına bıraktı. Bir şey söylemeden öylece kaldı.

Doktor, yeni bir dosya açmak için yan çekmedeki sarı fişlerden birini çıkardı. Fişi doldurmaya hazırlanarak anlayışlı bir gülüşle kadına baktı. Profesyonelliğin, iyi bir ruh doktoru olmanın kurallarından biri de oyuncu olmaktı. Randevuların yazılı olduğu ajandayı önüne çekerek kadının adını, soyadını yazdı sarı kartona. Sonra bilinen sorulara geçerek, yaşını, doğum yerini, adresini, telefonunu not etti. Kırkını geçmiş olmasına şaşıtı. Çok daha genç görünüyordu.

Evliydi. Çocuğu yoktu. Önemli bir hastalık geçirmemişti. Küçükken apandisit ameliyatı, birkaç çocuk hastalığı...

Sorular bittiğinde, doktor kollarını kavuşturdu. Saatine baktı.

"Şimdi konuşalım," dedi. "Anlatın bana."

Kadın durgun ve tedirgin,

"Sizin sorularınızla başlayacağımızı sanıyordum," dedi.

"O daha sonra," dedi adam gülererek.

Kadının sıkılmışçasına gözlerini kaçırdığını görünce,

"Benimle rahatça konuşabilirsiniz," dedi. "Size yardım etmekten başka amacı olmayan biri var karşınızda. Doktor olduğumu unutun."

Kadın oturduğu yerde doğruldu. Yüzü bembeyazdı. Gözbebeklerinin genişleyip büyüdüğünü gördü doktor. Karşısında oldukça ciddi bir 'vaka' olduğunu anladı.

"Düşündüğüm gibi değilmiş," dedi kadın. "Siz de düşündüğüm gibi değilsiniz."

"Freud'ün sakalını, şezlongunu arıyordunuz belki," diye güldü adam. "Avrupa, sonunda Freud'ü Amerika'ya yolcu edip rahatladı. Bizim kuşak sizin gibilere hasta diye bakmıyor, insan diye bakıyor."

Başlangıçta hastalıktan başka şeyler konuşmak işe yarardı.

"Oturduğunuz koltuk, yeteri kadar geniş ve rahat sanıyorum. Gevşeyin, rahatlayın ve biraz kendinizden söz edin bana."

“Bir şezlonga uzanıp gözlerimi kapayarak, sizi görmeden konuşmayı yeğlerdim,” diye oturduğu yerde sinirle kıpırdadı kadın. Hemen kaçıp gitmek istediği belliydi. Hep öyle olurdu ilk seanslarda.

Hepsi de bizi tiyatro dekoru içinde görmek isterler, diye düşündü doktor.

“Benimle konuşmazsanız zamanı boşuna harcamış oluruz,” dedi.

“Şimdi biraz daha iyiyim.”

“Öyleyse konuşalım.”

Yanlış bir soruyla başlarsa hastanın sabun gibi elinden kayıp gideceğini biliyordu.

“Bir ‘cure Freudien’ değil sizinle yapmak istediğim, yalnızca konuşmak.”

Kadının kolayca kendisini bırakmayacağını anlamış, bundan da hoşlanmıştı biraz.

Kadınlara karşı olan eğilimi ile ünlenmiş doktorlardan biriydi. Kadın hastalarının kimiyle yattığı söylenirdi. Dedikodular kulağına geldiğinde ‘kestirmeden tedavi’ diye alay ederdi omuz silkip. Çapkınlığını kanıtlamasını bekler gibi merakla gelen kadın hastaları vardı. Çoğu düş kırıklığına uğrayıp bir daha uğramaz, arkasından pis söylentiler çıkarırlardı. Umurunda değildi. Son zamanlarda arasında Amerika hayranı hastaları çoğalmıştı. On beş günde bir, ayda bir dertlerini dökmeye, rahatlamaya geliyorlardı. Onlar için bir doktordan çok, yakınmalarını dinleyip saklayacak bir dosttu. Bu başka! diye düşündü kadına bakarken. Soylu bir güzelliği vardı. Gözlerinin gizemli karanlığına çekiyordu insanı. Erkeksi giyimi kapıdan girdiğinde ilgisini çekmişti. Kurşunî etek ceket, beyaz tişört, topuksuz pabuçlar. Kadınlığını saklamak istercesine, savaşa hazır bir asker gibi. Yüzü kasılmış, koltuğun iki yanında yumrukları sıkılmış, kıpırdamadan duruyordu karşısında.

“Çocukluğunuzdan başlayalım,” dedi doktor.

“Çok mutlu geçti,” dedi kadın. “Şımartılmış, her dediği yapılan. Yalnız kardeşlerim, anam, babam değil, ev halkı tapardı bana.”

“Kalabalık bir aile, öyle mi?”

“Evet, kalabalıktık ve çok mutluyduk.”

Kısa sorulara kısa yanıtlar birbirini kovaladı.

Babası öleli birkaç yıl olmuştu. Ablası kocasıyla Amerika’da yaşıyordu. Erkek kardeşi de öyle. Annesi teyzesiyle oturuyordu. Sık sık buluşuyorlardı. Ama son günlerde onlardan da uzaklaşmıştı. Kimseyi görmek istemiyordu.

“Kocanız?”

Kocasıyla sevişerek evlenmişlerdi. Aralarında anlaşmazlık yoktu.

“Çocuk?”

Çocuk yapmayı ikisi de istememişlerdi. Böyle bir dünyaya çocuk getirmenin saçmalığını düşünerek. Sevecekleri birinin acı çekmesinden korktukları için. Yakınlarının çocuklarıyla oyalanmak onlara yetiyordu.

Koltuğun iki yanındaki yumrukları gevşemişti, daha sakın görünüyordu.

“Bir kahve, çay, size ne ikram edebilirim?” diye sordu doktor.

“Hiçbir şey. Sigara içebilir miyim?”

“Tabii içersiniz.”

Bunu herkese yapmazdı. Kadının gerginliğini yok etmek, yakınlaşmayı sağlamak istiyordu bir an önce.

Güzel bir adam değildi. Sırasında baştan çıkarıcı olmayı başarmasını bilirdi. Hınzır, dayanılmaz bir yanı vardı. İstedığında, bu yanını kadınlara karşı ustalıklarla kullanırdı.

Nasıl bir şey kadın dediğin? Bunu zaman zaman kendi kendisine sorduğu olurdu. Kafası nasıl işliyor bunun? Bu kadar korkuyla sakladığı nedir? Ruhları var mı bunların, bilinçaltıları var mı?

Gözlerini üstünden ayırmadan, kadının çantasından sigara paketini çıkarışını, çakmağı yakışını seyretti. Onu konuşturmak, düşüncelerini buyruğu altına almak. Bunun güç olacağını bilincindeydi. Bu tip hastalar, dokunulduğunda ince bir cam gibi kırılıp parçaları insanın elinde kalırdı. Karşısına oturur oturmaz anlamıştı ne kadar kırılgan olduğunu. Böyle birinde gerçek ‘ben’i bulmak, kendisinin ne olduğunu bilmediği o ‘şey’i açığa çıkarmak uğraşa bağlıydı.

Kadın, sigarasından derin bir nefes çekerek dumanların ardında sakladı yüzünü. Alaycı bir sesle,

“Verdiğim yanıtlar yetmez mi?” iye sordu.

“Yeterli değil,” dedi doktor. “Başlangıçta kimlik kartınızla oyalandık, o kadar.”

Gözleri kadının üstünde, ceplerini karıştırdı, yassılaşıp buruşmuş sigara paketini çıkarıp kendisi de bir sigara yaktı.

“Çok sigara içiyorum,” dedi. “Hastaları rahatsız etmemek için kendimi zor tutuyorum. Siz de çok içiyorsunuz sanırım?”

“Son zamanlarda iki pakete çıkardım,” dedi kadın.

Sesi daha rahattı. Bacak bacak üstüne atarak arkasına yaslandı.

“Son zamanlarda ne oldu?”

“Son zamanlar Böcekle başım dertte.”

Bunu söyler söylemez yüzü değişti. Kaşları çatıldı, öfkeyle baktı adama.

“Gerçeği isterseniz Böcek uzun zamandır vardı.”

Doktor kımıldamadan, sesini çıkarmadan sigarasını içmeyi sürdürdü. Böyle zamanlarda ürkütmemek, başlamışken susturmamak gerekirdi hastayı.

“Size bunu anlatmaya geldim,” dedi kadın. “Kimseye anlatamadım. Bana deli demelerinden korkuyorum. Yalnız bir kez kocama anlatacak oldum; gülüp geçti.”

Sustu. Ağlamaya başladı. Yaşlarla dolu bir sesle,

“Kimse beni anlamıyor,” dedi.

Doktor ayağa kalktı. Yan masaya doğru eğildi. Elinde bir tomar kâğıt mendille yaklaştı, kadına uzattı.

“İstedığınız kadar ağlayabilirsiniz,” dedi. “Yalnız sorularıma açık yanıtlar istiyorum. Derdinizin kökenine inmek ikimizin elinde. Şimdi baştan alalım.”

Gidip yerine oturdu. Sigarasını tablaya bastırdı. Kadının tablanın kenarına koyduğu, külü uzamış sigarasını söndürdü.

Kadın, kâğıt mendilleri bir bir kullanarak gözlerini, burnunu sildi. Yatışmış görünüyordu.

“Böceği anlattığımda size...” diye başladı.

“Önce biraz toparlayalım,” dedi doktor. “Yaşamınızda gizli kalmış bir ensest olayı yok. Çocukken daha sonra da hiç olmamış. Anlattığınıza göre aydın bir aileden geliyorsunuz. Sizi hiçbir şekilde, hiçbir şeye zorlamayan... Severek evlenmişsiniz ve kocanızla mutlu bir yaşamınız var.”

“Böcek hayatımıza girene kadar,” dedi kadın.

“Nasıl girdi yaşamınıza?”

Bir paranoya diye düşündü. Bilincini yitirmiş. Ne yaptığını, neden yaptığını bilmeyen. Kendini saklamak için garip açıklamalarla beni oyalayıp mat etmeye çabalayan bir yalancı. İnsan ruhunun saklısını yakalamak, birdenbire çakan ışıktaki öbür ‘beni’ meydana çıkarmak? Kimi hastalarda bunun güç olduğunu biliyordu. Hoşuna giden de işin bu yanıydı. Hastanın kendisinin bile bilmediği ikinci kişiliğini, ilişkilerinin altında yatan gizleri bulup çıkarmak! Güç bir bilmeceyi çözercesine... İnsan bir bilmeceydi aslında. En çok kadınlarda güçlük çekiyordu. Erkeklerden daha saklayıcıydılar. Kadının yaşlarla dolu gözlerinde korkuyu gördü. Yanakları kızarmıştı. Boynu, elleri de kızarıyordu yavaştan. Zile bastı. Gelen hastabakıcıya kahveyle su getirmesini söyledi. Hastabakıcı alıştı, kadına şöyle bir bakıp çıktı. Biraz sonra iki kahveyle suyu getirdi. Su bardağını kahveyle beraber küçük tepside, kadının önüne doğru itti doktor.

“Biraz su için,” dedi. “Sık sık oluyor mu bu krizler?”

Kadın, kahveyle suya dokunmadan mırıldandı:

“Şimdi geçer.”

Eliyle boğazını tutuyordu. Güçlkle yutkunur gibiydi. Dudaklarını kısmış, başını sallıyordu iki yana. Sonra yavaş yavaş duruldu. Arkasına yaslandı. Geniş bir soluk aldı.

“İşte böyle,” dedi. “Ne zaman ‘O’ndan söz etmeye kalksam boğmak istiyor beni.”

“Sizi boğmak isteyen korkunuz,” dedi doktor. “Konuşmaya başladığınızda, korkunuzu yenebildiğinizi de göreceksiniz, her şey aydınlığa çıkacak. Bütün dünya konuşabilse korkusuz ve açık, birçok soruna çare bulunur, inanın bana.”

Her şey daha iyi mi giderdi gerçekten? Televizyondaki konuşmasında buna ne kadar önem verdiğini

anlatacaktı. Bütün giz, sözcüklerde, seslerdeydi. Doğan çocuğun ana karnının sıcağından soğuk dünyaya çıkar çıkmaz korkuyla ağlaması gibi, ilk sesle, kimsenin bastırmaya kalkmadığı ilk özgür haykırış... Böyle birşeyler geçti aklından.

“Korkusuz yaşamak için gerçekleri apaçık görmek, konuşmak gerek,” dedi. “Benim işim, korkularınızı yenmenize yardım etmek, konuşarak gerçeği sizinle beraber bulmak.”

Bilinçaltını karıştırıp toz duman etmek! diye içinden alay etti.

Kadın masanın üstünde duran bardağı alıp ağır ağır su içti. Kahvesine dokunmadan. Doktor, soğumaya başlayan kendi kahvesini birkaç yudumda bitirdi.

“Halusinasyonlar ne zaman başladı?” diye sordu.

“Halusinasyon filan yok,” dedi kadın, kızmışçasına. “Başıma gelen inanılmaz olayı anlatmak için geldim size. Ben aptal değilim. Size gelmeden önce bir sürü kitap okudum. Libido, ölüm korkusu, ensest, rüyalar, bunlar ruh bilimcisi geçinen, mutluluk satıcısı kimi doktorların palavraları. Sizin onlardan olmadığınızı biliyorum. Bende olmayan şeyleri boş yere aramayın. Gerçeği anlatmak istiyorum size. Çok güç olduğunu biliyorum. Beni anlayacak, sırrımı paylaşacak birini arıyorum ben. Anlatmazsam dayanamayacağım. Bu sıkışıklık içinde, bu... Bu, bu Böcek...”

Derin soluklar alarak sustu, arkasına yaslandı.

Çetin ceviz! diye düşündü doktor. Kollarını masaya yaslayıp öne doğru eğildi.

“Şimdi bana Böceği anlatın,” dedi. “En başından başlayarak.”

Kadın titreyen ellerini birbirinin içinde saklayarak,

“İki yıl önceydi,” diye başladı. “Onu yatağında buldum. Bir geceyarısıydı. Kaşınarak uyandım. Örtüleri atıp baktım, koskocaman kara bir Böcek bacaklarının arasında dolaşıyordu. Ben örtüleri açar açmaz çarşafların içinde kayboldu. Kocamı uyandırdım bağırarak. İkimiz kalktık. Örtüleri silkeledik. Yatağın her yanına baktık, Böcek yoktu.”

“Bir hamamböceği?” dedi doktor.

“Evet, öyle bir şey. O gece sabaha kadar uyuyamadım. Kaşındım durdum. Gitmediğini, üstümde gezindiğini hissediyordum. Kaşındığım yerler kabarıyor, kanatıyordum her yanıma. Sabah banyo yaptım. Örtüleri değiştirdim. Tedirgindim. Böcek aklımdan çıkmıyordu. Oralarda bir yerde olduğu, beni gözlediği gibi garip bir duygu vardı içimde. Aldanmadığımı gece anladım. Bu kez göğüslerimde kaşıntıyla uyandım. Fırlayıp ışığı yaktım. Oradaydı, göğsümün üstünde. Işığı yakınca kaçıp kayboldu. Sanki bedenimde bir yere saklandı. Derimin altında, her yanımda dolaşiyor, oradan oraya kayıp kayboluyordu.”

Sustu. Büyümüş gözlerle doktora bakıyordu.

“Hâlâ içinizde mi?” dedi doktor.

‘Evet’ anlamına başını salladı kadın. Kaşınmak istercesine kollarına, boynuna dokundu.

Doktor, önündeki bloknota birkaç not aldı. Daha çok, kadının yatışmasını beklemek için birşeyler

yazar görünüyordu. Sayfanın ortasına yalnızca üç sözcük karalamıştı: ‘Paranoyak Had safhada.’ Başını kaldırdığında sordu:

“Hayvanlardan çok korkuyorsunuz, öyle mi?”

“Çok korktuğum doğru,” dedi kadın.

“Sürüngenlerden daha çok?”

“Evet, en çok onlardan. Ama bu içimdeki başka, bu korkunç, bu benimle yaşıyor ve onu yok etmek olanaksız.”

“Çocukluğunuzda örümcek, akrep, öyle birşeyler ısırды mı bir yerinizi?”

“Hayır, hiç öyle bir şey olmadı.”

“Bir çocuk, bir erkek çocuk örneğin?”

“Saçma! Gene cinsel sorulara dönüyorsunuz, değil mi?”

“Siz değil, soruları ben soracağım.”

Ciddileşmişti. Gözlerinin içine bakıyordu kadının. Böyle bir ‘vaka’ya ilk kez rastlamanın şaşkınlığı içindeydi biraz. Ama düşüncelerini saklamasını iyi bilirdi. Hastaya katı davranmanın zaman zaman yararlı olduğunu görmüştü.

Eliyle masanın üstünü süpürür gibi bir hareket yaparak,

“Böceği şimdilik bırakın, çocukluğunuzu anlatın bana,” dedi.

“Gene başladık!” dedi kadın, öfkeli. “Benim size anlatmak istediğim, sizin anlamak istemediğiniz durum..”

Doktor sözünü kesti:

“Hemen, şimdi aklınızdan ilk geçen şeyi anlatın bana.”

Şaşırdı kadın, durakladı.

“Benimle açık konuşmaz, sorularımı yanıtlamazsanız sizin için hiçbir şey yapamam. Böcekle yaşarsınız ve sonunda sizi akıl hastanesine yatırırlar.”

“Beni deli mi sanıyorsunuz!”

“Daha değil. Aklınızdan geçeni söyleyecek misiniz?”

Zorlukla, yavaş yavaş söyledi kadın:

“Böceğin sizden korkup kaçtığını düşündüm. Sanki bir yere düşürmüştüm onu. Ya da içimde karanlık bir köşe bulup saklanmıştı. Kocamdan korkmadığı geldi aklıma. Ne zaman eli üstüme değse her yanımda koşuşmaya başlıyor, beni deliye çeviriyor. Ağzımda, gözümün içinde, kanımda, etimde duyuyorum onu. Kusuyorum banyolara kapanıp. İshal oluyorum. Tuvalette, kusduğumda çoğalıp cıvıl cıvıl oynadığını görüyorum. Deliye dönüyorum. Her köşeden üstüme üstüme geliyor. Karanlıkta

uyumak olası değil. Karanlıkta deliye dönüyoruz, o da ben de. Sırasında büyüyor, her yanımdan sarıyor, ısırıyor, çengellerini etime gömüyor.”

Ellerini yüzüne kapayıp ağlamaya koyuldu yeniden.

Doktor yerinden kalktı. Yan odaya geçti. Burada raflar kitaplarla doluydu. Göze hoş görünen birkaç parça eşya vardı. İlaç dolabından bir tüp ilaçla kolonya şişesini aldı. İçeri döndüğünde kadın ağlamıyordu.

Bardaktaki suyu, elinde tuttuğu ilacı uzattı.

“Bunu alın şimdi,” dedi.

Kadının ürkmüşçesine geriye çekildiğini görünce,

“Ağır bir şey değil,” dedi. “Hafif bir yatıştırıcı. Reçete yazacağım. Günde üç kez, sabah, öğlen ve gece yatarken birer tane alacaksınız. İyi geleceğini sanıyorum.”

Saatine baktı. Televizyon randevusu yaklaşıyordu. İlacı içerken kadının dudaklarının titrediğini gördü. Rengi uçmuş, yanakları mermer gibi aklaşmıştı. Ağlamaktan gözleri kızarmıştı. Gene de güzeldi. Öbür kadınlar gibi, kaşlarını, gözlerini boyamamıştı.

Yeniden masasına geçip oturduğunda reçete kâğıtlarından birini önüne çekip ilacın adını yazdı.

“Günde üç kez, üçüncüsü gece yatarken,” diye tekrarlardı. Gelecek hafta aynı saatte, diyecekken vazgeçti.

“İki gün sonra gelin,” dedi.

Kadın çantasını yerden aldı, ayağa kalktı. Şaşkın, çaresiz görünüyordu.

“Gelecek seansta daha çok konuşacağız,” dedi doktor. “Verdiğim ilaç iyi gelecek, göreceksiniz.”

Biraz şaşkın ve umutlu,

“Gerçek mi?” dedi kadın.

Gözleri kısılıp buğulandı, baştan çıkarıcı hınzır gülüş belirdi doktorun dudaklarında.

“Gerçek,” dedi. “Sizi kliniğe yatırmalarına karşı çıkacağız. Deli değilsiniz, hastasınız siz.”

Ağır bir hasta! diye düşündü içinden. Deliliğin eşiğinde...

Kadın para çıkarmak ister gibi çantasını açtı.

“Dışarıda hastabakıcıya ödeyeceksiniz,” dedi doktor. “Bana değil.” Yeniden saatine baktı. Kadın, hiçbir şey demeden, selâm vermeden, koşar adım çıkıp gittiğinde önündeki dosyayı kapadı, ikinci hastayı çağırmak için zile bastı.

“Psikanaliz, kendisini tanımasını bilmeyen insana, bilgisizliğe karşı tutulan yol gösterici bir ışıktır,” dedi doktor. “Hastadan çok, hastanın gizlediği ikinci benliğine yüklenilmesi, işin kolayına kaçmaktır biraz. Doktorlar var yabancı ülkelerde, örneğin Fransa’da. Seansı 3-4 franka telefonla hastalarının ruhsal sorunlarını dinleyip çözümlen. Bana gelince, ben mutluluk dağıtıcısı, salon konuşmacısı

değilim. Böceği öldürebileceğimi, sizi halusinasyonlardan, korkulardan kurtarabileceğimi söylemek yalan olur. Çok az konuşuyorsunuz. İnatla saklanıyorsunuz, sımsıkı içinizde tutuyorsunuz kendinizi. Bana yardım etmiyorsunuz. Bir klinik tedavisine gereksinmeniz var kanımca.”

Üçüncü seanslarıydı. Kadın artık ağlamıyordu. Rahat görünüyordu. Ama eskisi kadar suskun ve inatçıydı.

Doktor onu konuşturabilmek için korku dozunu arttırmaya başlamıştı. Bu yüzden ikide birde ‘klinik’ sözünü açıyor, belki ‘şok’ tedavisinin bile gerekeceğini söylüyordu. Bir yandan da, bir gün psikanaliz evrensel bir bilim dalı haline gelecek, bütün bu gevezeliklerden kurtulacağız, diye düşünüyordu.

“Beni akıl hastanesine mi kapatmak istiyorsunuz?” dedi kadın.

“Ben değil, sizi başkaları kapatacaklar belki,” dedi doktor.

Masasından kalktı. Odanın içinde bir iki tur attı. Pencerenin önüne gidip cama yaslanarak durdu. Yüzümü görmemesi daha iyi diye düşünüyordu. Onu kurtarmalıyım. Deliliğin sınırında, yanlış bir adım atarsam uçurumun dibini boylayacak. Bunu istemiyordu. Seansların saatini uzatmıştı. Hastabakıcısına aynı parayı almasını söylemişti. Kadının hastalığı kadar gizli cinselliği, çekiciliği ile çok ilginç bir kişiliği vardı. Yavaşça ve gülerek,

“Freud, biyolojiye merak sardığında, Aristo’dan beri yılanbalıklarında bile bulunmayan cinselliği aramış uzun süre. Kaç tanesini kesip biçerek. Ben sizin Böcekte arayacak değilim bunu. Sizde aramak istiyorum. Sizi konuşturarak, saklandığınız karanlıktan çekip çıkararak. Sizi, size açıklayarak. Belki o zaman ikimiz birlikte, ‘Böceği’ ezip öldürebiliriz. Birbirimizle yardımlaşarak.

Kadın, başını çevirmeden,

“Size geleli daha rahatım,” dedi. “Ne isterseniz sorun, yanıtlayacağım.”

Doktorun yüzüne inceden bir gülüş yayıldı. Baş eğiyor, teslim oluyordu. Bunun verdiği keyif hiçbir şeyle ölçülmezdi. Pencerenin önünden ayrıldı. Kadının arkasında durdu. Kızıl bir ipek yığını, gümüş bir tokayla tutturulup ensesinde toplanmış dağınık bir topuz. Ellerini omuzlarına koydu. Parmaklarının altında hafiften titrediğini duydu. Yavaşça sıktı omuzlarını.

“Şimdi konuşabiliriz,” dedi.

Arkasından dolanıp masasına oturdu. Kadının yüzüne baktı. Gözlerinin altında morluklar vardı. Mermer beyazı geniş yanakları biraz daha çökmüştü. Odanın yarı karanlığında uçup gidecek bir güzellik. Birkaç saat görünüp kaybolan kanatları zedelenmiş bir kelebek gibi, diye geçti aklından. Şairleşiyorum, diye alay etti kendi kendisiyle. Onun karşısında duygulandığı bir gerçektir.

“Psikanaliz, hastayı düşünceyle kavrayıp, ona sezgilerle yaklaşılan garip bir serüvendir,” diye başladı. “Sezgilerim Böceğin bedeninizde değil, daha çok bilinçaltında gizlendiğini söylüyor bana. İçimizde kaynayan komplekslerden, kıskançlıklardan, sevgiden, nefretten, düşmanlıklardan habersiz yaşarız çoğu zaman. Ruh doktorunun amacı sizi, sizinle tanıştırmaktır. Başlangıçta korku verir bu yaklaşımlar. Gerçek ‘Ben’i bulmak için suyu bulandırmak, içindekini akıl süzgecinden geçirmek gibi bir şey.”

Kadın başını kaldırıp şaşırılmışçasına baktı. Böcekle ne ilgisi var bunların! der gibiydi.

“Son konuşmamızdan sonra dediğimi yaptınız mı?”

“Yaptım. Uykuda ısırıldı beni. Korkumu yenerek usulca kalktım. Örtüyü açtım. Dışarı fırladı. Peşine düştüm. Üstüme üstüme geliyordu. Terliğimle vurdum ona. Bir kez, iki kez, üç kez vurdum. Ezilip kalmıştı parkenin üstünde. Sevinçle eğilip baktım, parkeye yapışmıştı. İki uzun ince boynuzu, kısacık, kalın bacakları vardı. Ondan yana bakmadan yatağa koşup örtüleri başıma çektim.

“Rüyanızda orada mıydı hâlâ?”

“Rüyamda mı?”

Öfkeyle doğruldu kadın. Ateş saçan gözlerle bakıyordu doktora.

“Rüya değildi. Onu gördüm, onu öldürdüm!”

“Sabah uyandığınızda?”

“Orada değildi. Yemin ederim, gece oradaydı. Ezmiştim, öldürmüştüm onu. Yeteri kadar vurmamış olmalıydım. Ne yapacağımı şaşırdım. Arkasından kaşınıtlar başladı. Canavar alay eder gibi dolanıyordu içimde. Verdiğiniz ilacı aldım. Rahatladım biraz. Kocam gittikten sonra bir köşeye sinip oturdum. İlacı almaya başlayalı saatlerce kalabiliyorum oturduğum yerde. Gündüzleri Böceği daha az düşünüyorum. Güneşle birlikte Böcek kayboluyor ortadan. Verdiğiniz ilacın etkisi sanırım, o da benim gibi uyuşuyor. Birbirine benzeyen günlerin içinde, birbirine benzeyen usanç verici şeyleri yapmaktansa, yerimden kıpırdamadan bütün duygulardan arınıp oturmak çok daha hoşuma gidiyor. Artık resim de yapmıyorum.”

Doktor birşeyler yazdığı önündeki bloknottan başını kaldırmadan sordu:

“Resim mi yapıyordunuz?”

“Çocukluğumdan beri. Böcek yaşamıma gireli kâğıtları durmadan kara lekelerle doldurmaya başladım. Sonra onu da yapamaz oldum. Sanki kara lekelerin ardından beni gözlüyordu. Bıraktım resim yapmayı.”

“Daha önceleri nasıl resimler yapıyordunuz?”

Önemli değil gibilerden baktı kadın.

“Önemli,” dedi doktor.

“Bir yıl kadar akademiye gitmiştim. Evlenince yarıda kaldı. Evde, amatörce çalışıyordum. Doğayı yansıtıyordum aklımca resim defterlerine, kartonlara.”

“Konular neydi?”

“Konular yoktu. En çok ağaçlar, çiçekler, karşı apartmanların pencereleri. Işıklı, ışıksız. Gündüz ve gece... Bir sürü yıpranmış resim defteri, kara çizgiler, krokiler, kartonlar dolapların üst raflarını dolduruyor.”

“İlk yaptıklarınızla son yaptıklarınız arasında nasıl bir gelişme oldu?” “Çocukça şeylerdi ilk yaptıklarım. Balonlar, uzun kuyruklu uçurtmalar, vapurlar, trenler...”

“Onlar renkli miydi?”

“Renkli, hepsi birbirinden kötü.”

Doktor gülümsedi. Sevecen bakışlarıyla kadının duru, ak yanaklarını okşar gibiydi. Bu kadın hoşuma gidiyor, diye düşündü. Çok hoşuma gidiyor! Kadın hastalarının kimiyle flörte benzer yaklaşımları olmuştu. Daha çok onları yatıştırmak için. Böylesi değil. Böylesi hiç başına gelmemişti. Kadının karşısında doktorluğunu unuttuğu anlar oluyordu. Aşık mı oluyorum nedir, diye içini çekerek arkasına yaslandı.

“Biraz ara verelim,” dedi. “Sigaralarımızı yakalım, kahve içelim.”

Kadın gülümsedi. Sigara içebileceği için sevindiği belliydi. Gülünce ne kadar güzelleşiyor, diye düşündü doktor. Yanakları pembeleşiyor, kara gözlerinde çakıp kaybolan bir yıldız ışıltısı parlıyordu. Böyle saçmasapan şeyler düşündüğü için kızdı kendi kendine.

Kahvelerini içip sigaralarını söndürdükten sonra bir süre konuşmadan kaldılar. Kadın iç içe koyduğu ellerine bakıyordu. Adam, onun ellerinin ne kadar güzel olduğunu düşünüyordu. Utanmıyor değildi ona karşı duyduğu istekten. Duygularından korkar gibiydi biraz da. Masanın üstündeki kâğıtları iteleyerek düzene koydu. Kalemmini bir yandan öbür yana geçirdi. Kendisini toparlamak için birkaç kez öksürdü. Bütün bunlar saçma, aklımı başıma almalıyım, diye düşündü. Doğrudu, ciddi doktor maskesini geçiriverdi yüzüne.

“Kaşıntılar nasıl son günlerde?” dedi.

Kadın, sinirli, kıpırdadı oturduğu yerde.

“Daha önce de söyledim: Kaşıntılar azaldı biraz. Onu dışlayıp dışlamadığımı, Böceği rüyamda öldürüp öldürmediğimi düşündüm ilk kez geçen gün. Bugün gelirken size Böcekten söz etmemeye kararlıydım. Korkuyorum. Böcekten söz ettiğimde, delirdiğime sizin inandığınızdan daha çok kendim inanır gibi oluyorum. Beni anlıyorsunuz, değil mi?”

“Anlıyorum,” dedi doktor. “Başka bir şey sormak istiyorum, bu seanslara başladığınızdan beri rahatladınız mı biraz? Konuşmalarımızın yararı oluyor mu?”

“Evet, biraz.”

“Deli değilsiniz, buna inandırın kendinizi. Böceği unutamam. Ezip yok ettiğinizi düşünelim. Şimdi geçen seansta olduğu gibi sorularıma açık yanıtlar vermeye çalışın. Oyun oynamak yok. Kendinizi saklamadan konuşun. Sorularıma kasılmadan, ürkmeden, o an düşündüğünüz gibi yanıt vermenizi istiyorum. Bundan sıkıldığınızı biliyorum. Sıkılmadan anlatmayı başarırırsanız çözüme varmak kolaylaşır. Doktorun işi daha çok dinlemektir. Dinlemek ve karşısındakinin bilinçaltında kalan gizlerini keşfetmek... Şimdi gevşeyin ve konuşun.”

“Konuşacağım,” dedi kadın.

“İlk soruyla konuyu açalım önce,” dedi doktor. “Kocanız ve birlikteki yaşamınız?”

“Bunu size daha önce de anlattım. Birçok çiftler gibi. Ayrıntıları da ister misiniz?”

“İsterim.”

Alay eder gibi güldü kadın.

“Sabahları karşılıklı kahvaltı. Erken işe gider. Masada karşısında olmalıyım her sabah. Kızarmış ekmeğine reçel sürmemi, ilacını unutmadan vermemi ister.”

“Hasta mı?”

“Hayır, vitamin alıyor. İş yorgunu, çok çalışan bir adam o.”

“Siz neden çalışmıyorsunuz?”

“Bunu hiçbir zaman kabullenmedi.”

“Neden?”

“Beni çok sevdiği ve kıskandığı için.”

“Devam edelim, daha sonra?”

“Daha sonra, akşamları yorgun gelir. Küçük bir aperitif, yemek, televizyon önünde uyuklamak ve yatak. Hafta sonları Belgrad Ormanı, Boğaz’da yürüyüş, öğlen lokanta. Döne döne, bu hep böyle sürer gider.”

“Dostlar?”

“Çok az. Onun iş çevresinden birkaç dostu, benim arada sırada toplantılarına karıştığım ve çok sıkıldığım eski okul arkadaşlarım.”

“Yaşamında başka bir kadın?”

“Sanmam. Beni seviyor, kendine göre.”

“‘Göre’ ne anlamda?”

“Sadık, evine bağlı koca anlamında. Son zamanlarda biraz değişti. Sinirleri iyi değil. Benim için üzülüyor. Dışarı götürmek istedi, karşı çıktım. Nasıl olsa Böcekle birlikte olacağımızı biliyordum. Sonra uzman sinir doktorları aramaya koyuldu. Sonra...”

“Sonra ne oldu?”

“Sonra ben sizi buldum.”

“Neden ben?”

“Çok namlısınız. O da araştırdı. Sizin için çok iyi şeyler söylediler. Sizden yakın zamana randevu almak için araya bir doktor arkadaşımızı koyan oydu.”

Yorulmuşçasına içini çekerek,

“İşte hepsi bu,” dedi kadın.

Onun yeniden içine çekilip kaçmak üzere olduğunu anladı doktor.

“Kaçmak yok!” dedi. “‘Kocanız?’ dediğimde ilk aklınıza geleni söyleyin şimdi.”

“Bütün kocalar gibi olduğumu düşündüm. İyi bir insan olduğumu. Bir zamanlar...” Geniş bir soluk alarak, “Bir zamanlar birbirimizi sevdiğimizi düşündüm. Sevdik mi gerçekten? diye geçti aklımdan. Yoksa yalnızca bir gençlik coşkusu muydu? diye sordum kendi kendime.”

“Biraz önce sevdiğinizi söylediniz.”

“Seviyorum, o da beni seviyor. Eskisi gibi değil ilişkimiz. Olamaz da. Doğal! Bir zaman sonra aşk söner, insanlar alışır birbirine. Gene sevgilidirler, ama eskisi gibi değil. Daha çok dost olurlar. Destek olurlar birbirlerine. Benim kocam güvendiğim kişidir. O olmasa ne yapardım bilemem. ‘O olmasa’ dediğim zaman birdenbire kızıyorum. Kara bir duman sarıyor içimi sanki. ‘O olmasa gene birşeyler yapardın kahrolası, belki iyi ressam olurdun,’ diyorum. Nefret ediyorum ondan da, kendimden de. Sonra geçiyor. Onu çok sevdiğimi düşünmeye başlıyorum. O olmasa ne yapardım diye yeniden pişmanlık kaplıyor içimi. Suçluluk duygusuna kapılıyorum. Bu yüzden o ne isterse boyun eğiyorum.”

“Nelere boyun eğiyorsunuz?”

“Her şeye...”

“Peki, başka bir soru: Cinsel ilişkiniz nasıl?”

Kadın korkuyla baktı adama. Geriye doğru kaçtı koltukta. Ellerini ovuşturmaya koyuldu, sinirli.

“Bu o kadar önemli değil,” dedi.

“Önemli. Bilmem gereken şeyler var. Konuşmaktan korkmamanız gerektiğini kaç kez söyledim size. Hoşunuza gitmiyor kimi sorularım, biliyorum, ama başka çaremiz yok.”

Uğraştırıyor beni, diye birdenbire kızıverdi. Kaşları çatıldı. Ciddi, kurumlu ve uzak baktı kadına. Onun büyüyen gözlerini, solan, sedefleşen yanaklarını görünce gevşedi. Arkasına yaslandı. Gülümsemeye çalıştı.

“Bir oyundu,” dedi. “Korkup çekindiğiniz zaman daha kolay mı konuşacaksınız diye denemek istedim.”

Kadın rahatlayarak derin bir soluk aldı.

“Gerçekten korktum,” dedi. “Bir dost değil, bir yabancı buldum birdenbire karşımda!”

“Bir ruh doktoru kadar hiçbir doktor daha yakın olamaz hastasına. Sizin dostunuzum. Sizinle beraber arıyorum çareyi. Bunun için de konuşmanız, ürkmeden açılmanızdan başka çare görmüyorum. Sorularımın yanıtlarını almadan peşinizi bırakmayacağımı anlamanız gerek. Şimdi gene soruyorum: Kocanızla cinsel ilişkiniz nasıl?”

“Her kadın gibi.”

“Onunla yattığınızda orgazm oluyor musunuz?”

Küfredeceğini, kalkıp gideceğini sandı bir an doktor.

Kadın, gözleri büyümüş, yanakları kızarmış, boynunu tutuyordu. Boğuk bir sesle,

“Başlıyor!” dedi. “Böcek burada, boynumda, kollarımda!”

Silkinmek ister gibi başını oradan oraya çeviriyor, hafiften titriyordu.

Doktorun kımıldamadığını, yalnızca kendisini seyrettiğini görünce sakinleşti. Gözlerini kapayarak bir solukta söyledi:

“O boşalıp üstüme düştüğünde, orgazm olmuş gibi yapıyorum. Elimi tutarak uyuduğunda, öbür elimle kendimi doyuruyorum. Ama Böcek hayatıma gireli o rezilliğe de son verdim. Gözlerim tavanda, sabahlıyorum.”

Gözlerini açtığı anda yaşlar, ince, parlak izler bırakarak soluk yanaklarına aktı.

“Çok acı çekiyorum bunları size anlatırken,” dedi.

“Ne zamandan beri bu böyle?”

Kadının sustuğunu görünce kendisi yanıtladı:

“Böcek yaşamınıza girdiğinden beri mi?”

“Nasıl anladınız?” dedi kadın.

“Bir tür büyücülük bizim işimiz, unutmayın. Başka bir soru: Kocanız yalanlarınızın farkında mı?”

“O benim sinirlerimin bozulduğuna inanıyor. Bu yüzden eskisi gibi olmadığını düşünüyor sanırım. Böcek olayına çok sinirleniyor. Konuşulmasını istemiyor. Delirmemden korktuğunun farkındayım.”

“Bu olay, cinsel açıdan uzaklaştırdı mı onu sizden.”

“Hayır, buna o kadar aldırıldığı yok. Beni sevdiğini söylüyor durmadan. Böylece yatışacağımı sanıyor belki. Başka kadınlara gitmesini istemiyorsam, ona katlanmam gerekir. Başka kadınlara gitmesini istemiyorum. Onu seviyorum. Bütün bunlar Böcek yüzünden. Ne zaman üstüme çıksa Böcek deliye dönüyor. Sanki kocam değil, saldıran Böcek. Ne kadar gözlerimi kapasam bunu hissediyorum, etimde, her yanımda. Sonra kaşıntılar, sonra karabasanlar, sabahı buluyorum uykusuz.”

“Gündüzleri daha rahatsız mısınız?”

“Daha rahatım. Verdiğiniz ilacı alalı gidip pencerenin önünde oturuyorum, ağaçlara, bulutlara, parkta oynayan çocuklara bakarak oyalanıyorum. Uyuyup kalıyorum sırasında.”

“Verdiğim hafif bir yatıştırıcı. Üçten ikiye indirebiliriz.”

“Hayır, ben halimden memnunum.”

“Benim istediğim, sizi uyuşturarak sakinleştirmek değil. Ruhsal gerginlikten, bilinçaltında saklı, nedenini bilmediğimiz bunalımların oluşturduğu korkulardan, halusinasyonlardan kurtarmak. Bunların size büsbütün sahip çıkıp getireceği kötülöklere engel olmak.”

“Böceği çıkarın yaşamımdan.”

“Gerçeğe ulaştığımızda, unutulmuş ya da unutulmak istenen, baskı altında tutulan duygularınız açığa çıktığında kurtulacaksınız ondan. Kendinizi bulduğunuzda...”

“Bunu yapın, beni kurtarın.”

Sesinde öyle bir yalvarış vardı ki hüzünlenmekten kendini alamadı adam. Her zaman olduğu gibi saatine baktı. Nazik ve saygılı ayağa kalktı.

“Bugünlük bu kadar yeter,” dedi. “İçeride bekleyenler var.”

Kadın hemen toparlandı, çantasını alıp doğruldu. Elini uzattı. Bunu ilk kez yapıyordu. El sıkıştılar. Elleri buz gibiydi. Avuçlarının sıcağında ısıtmak istercesine o ince parmakları sıkı doktor.

“On gün sonraya veriyorum randevunuzu,” dedi.

Elini çekti kadın. Telâşlanmışsa benziyordu.

“Neden o kadar uzağa atıyorsunuz?”

“Sizi daha iyi bulduğumu göstermez mi bu?”

“İyileşmedim ben. Yalnızca uyukluyorum. Rüyalarım da bile o benimle, benim peşimde.”

“Rüyalarınızı gelecek seansta konuşacağız.”

İçini çekti kadın, dönüp kapıya doğru yürüdü.

“Bir dakika,” dedi doktor.

Yerinden kalkıp kapıya yaklaştı.

“Sizden bir şey isteyecek olsam?” dedi. “Önce ilacı ikiye indirin. Birkaç gün için ayrılamaz mısınız evden? Annenize gidin, küçük bir yolculuğa çıkın. Bir değişiklik yapın yaşamınızda?”

Kadın düşünmek ister gibi başını önüne eğdi. Başı hep öyle önünde, sordu:

“Kocamla mı?”

“Hayır, yalnız.”

“Beni bırakmak istemeyecektir.”

“Bunu başarmaya çalışın ya da kısa bir zaman için odalarınızı ayırın, uzaklaşın ondan. Bir bahane bulun. Hiç olmazsa birkaç gün, bir hafta diyelim.”

Başını kaldırıp baktı kadın. Gözlerinde öfke vardı.

“Belki de on gün,” dedi.

“Öyle olsun,” dedi doktor.

Gülümsedi. Kısa bir zaman göz göze kaldılar. Kadın güldü. Doktor onun ilk kez açık, saklamadan güldüğünü görüyordu. Biraz şaşırır gibi oldu.

“Buldum!” dedi kadın. “Sizin kime benzediğinizi buldum. Ne zamandır bunu düşünüyordum.”

Aralarında oluşan dostluktan kıvançlı, doktor da güldü.

“Kime benziyormuşum?”

“Bir Amerikalı aktöre.”

Adını söyledi aktörün. Doktor tanıımıyordu. Sinemaya az gider, Amerikan filmlerinden hoşlanmazdı. Gülüşü genişledi dudaklarında. Böcekten çok az konuşmuşlardı o gün, en çok buna seviniyordu.

“Biz ruh doktorları da bir bakıma oyunculara benzeriz,” dedi. “Hastalarımızın karşısında sahne alırız.”

Uzanıp kapıyı açtı.

“Hastabakıcıya yazdırın randevunuzu,” dedi.

Kapıya yakın bir koltukta oturan solgun, sinirli genç adama bakarak, hastabakıcıya onu içeri almasını işaret etti.

On gün sonra gene karşı karşıyaydılar.

Doktor, önünde bloknotu, elinden pek az bıraktığı kalemi, kısılmış, buğulu bakışında baştan çıkarıcı küçük, alaycı gülüşüyle. Kadın bacak bacak üstüne atmış oturuyordu. Sigarasını içiyordu. Onun saçlarını yaptırmış, dudaklarını boyamış olduğunu gördü doktor. Âfet olmuşsun sen! diye geçti içinden.

“Kahve içecek miyiz?” diye sordu kadın.

“Elbette içeriz,” dedi doktor.

Konuşmaya başladıklarında hastabakıcı kahvelerini getirdi. İçtiler. Yeni bir sigara yaktı kadın. Gülüşüp bakiştılar.

Doktor her zaman yaptığı gibi kollarını masaya dayadı, öne doğru eğildi.

“Şimdi anlatın,” dedi.

“Anlatacak çok bir şey yok,” dedi kadın. “Sizin ilaçlar harika! Çok iyi doktorsunuz. Herkese anlattım. Sizi göklere çıkardım.”

Saklamaya çalışmasına karşın, pembeleşen yanaklarından, parlayan gözlerinden heyecanlı olduğu belliydi. Doktor, buğulu, içe işleyen gözlerle bakıyordu ona. Geçen günler içinde hiçbir hastasını olmadığı gibi düşünmüştü onu. Toparlanmaya çalıştı. Koltuğunda tedirgin, kımıldadı. Ciddileşti.

“Beni övmeyi bırakın da anlatın,” diye tekrarladı.

“Neyi anlatayım?”

“On gün içinde olanları.”

Kadın, sinirli bir hareketle önündeki tablada sigarasını söndürdü. Önüne baktı, düşünür gibi. Başını kaldırdığında yüzü gergin, kaşları çatıktı.

“Kocamı bıraktım,” dedi birdenbire. “Güç oldu, ailem karşı çıktı, ama bıraktım!”

Doktorun şaşırmasını bekler gibiydi. Adamın kıpırdamadığını, başka bir şey anlatmasını bekler gibi yüzüne baktığını görünce, sinirli bir gülümseme belirdi dudaklarında.

“İşte bu!..” dedi öfkeli bir sesle.

“Evet,” dedi doktor. Doğrulup arkasına yaslandı. Şaşkınlığını belli etmeden, konuşmasını sürdürmesini bekler gibi durdu.

“Dışarıda, uzman bir doktora görünmek istediğimi, Amerika’ya, kızkardeşimin yanına gideceğimi söyledim ona. Bırakmak istemedi. Benimle gelecekti. En iyi kliniklerde bakılmamı istiyordu. Böcek olayı, kusmalar, kaşıntılar, bütün bunlar kötü işaretlerdi. Beni seviyordu. Beni kurtaracaktı. Bir hafta, on gün için gideceğimi, sonra döneceğimi söyledim. Yatıştırmaya çalıştım. Yatıştı, kollarımda uyudu. Ben hiç uyumadım. Yeniden sorun çıkarmaması için geceyarısı yavaşça kalktım. Çantamı topladım. Bir taksi çağırdım. Karşı tarafa, annemin evine kaçtım. Hâlâ oradayım. Boşanmaya karar verdik. Beni bırakmazsa daha da kötüleşeceğimi, delirebileceğimi söylemiş ona avukatım.”

Yorulmuşçasına arkasına yaslandı.

“Bir sigara daha içebilir miyim?” diye sordu.

Odaya girdiğindeki canlılığı kalmamıştı. Yüzü solmuştu. Gözlerinde gözyaşına benzer bir ıslaklık vardı.

Doktor yan cebinden sigara paketini, çakmağını çıkardı. Önüne doğru itti.

Sigarasını dudaklarına iliştiirdi kadın. Elinde çakmak, yakmadan durdu. Ağlamamaya çalıştığı belliydi. Başardı da.

“Kolay olmadı,” dedi. “Hiç kolay olmadı.”

Sigarasını yaktığında sakinleşmişti. Yavaşça,

“Şaşırmadınız!” dedi.

Doktor sigara paketini kendi önüne çekti, sigarasını yaktı. Bir şey söylemiş olmak için,

“İyi bir doktor olduğumu söylemişsiniz,” dedi. “İyi bir ruh doktoru hiçbir zaman şaşırmaz.”

Şaşırsa bile belli etmez, diye düşündü ve alaycı bir gülüş belirdi dudaklarında. Sigarasından derin bir nefes çekerek,

“Peki Böcek?” dedi.

“Böceğin ne olduğunu, kim olduğunu siz başından beri biliyordunuz,” dedi kadın.

Birbirlerine bakıp ikisi de güldüler.

“Rüyalar?”

“Artık görmüyorum. Annemde kaldığım ilk gece girdi rüyama. Beyaz bir odadaydım. Çıplak, bembeyaz bir oda. Odanın köşesinde kara bir nokta gibi yapışmış duruyordu. Büyümeye başladı yavaştan. Korkmamam, üstüne üstüne gitmem gerektiğini biliyordum. Rüya görmekte olduğumu da

biliyordum. Sizin sesiniz kulaklarımdaydı. Sizin sesinizle yürüdüm ona doğru. Ben yürüdükçe o küçüldü, küçüldü, yok oldu. Verdiğiniz ilacın da etkisi var. Her gece bir tane alıyorum ve hiçbir zaman o beyaz, boş odanın kapısını açmıyorum.”

“Artık ilacı bırakın,” dedi doktor.

“Boşanma ilâmını alınca hemen yola çıkıyorum. Yapmak istediğim ne çok şey var! Dünyayı, başka insanlar tanımak! Bütün müzeleri, galerileri dolaşacağım. Resim yapmaya başlarım belki yeniden. Keyfimce yaşamak istiyorum. Kendim için yaşamak! Özgür olmak, evet özgür, her açıdan...”

“Nasıl bir yaşam bu?” diye güldü doktor. “Nasıl bir özgürlük!”

“İstediğim zaman yatağında yalnız yatmak, yetmez mi?”

Ayağa kalkmıştı. Çantasını alıyordu iskemlenin yanından. Gülerek,

“Ben daha önce kalktım ve siz ilk kez saatinize bakmadınız,” dedi. “Hayatımı kurtardınız. Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.”

Doktorun sıkıca tutan parmaklarının arasından elini çekti. Kapıya doğru koştu. Kapıda durdu. Masanın önünde, ayakta, elleri ceketinin ceplerinde, durgun gözlerle kendisine bakan adama küçük bir selâm verdi eliyle. Kuş kanadının çırpıntısı! diye heyecanlandı adam. Pembe güller açıyor sedef yanaklarında, diye düşündü. Sonsuz bir hüznle doldu içi. Hastabakıcıyı çağırmak, salonda kaç hasta kaldığını sormak için zile uzandı.

Birkaç ay sonra bir akşamüstü telefon çaldı.

Yağmurlu, karanlık bir gündü. Doktor, son hastasından biraz önce kurtulmuştu. Hastabakıcı günlük hesabı vermiş, yeni randevuların listesini önüne bırakıp gitmişti. Yorgundu, ertesi güne yetişmesi gereken bir raporu bitirmek ve hemen çıkmak istiyordu. Her akşam olduğu gibi, her akşam uğradığı barda birkaç martini içecek, kafayı bulunca evine dönecekti. Erken yatması, erken kalkması gerekiyordu. Hastanede erken saatte randevusu vardı.

Telefon çalınca isteksiz, uzanıp açtı.

Şıkır şıkır, kristal ziller çınladı kulaklarında. Art arda sürüp giden tatlı, küçük kahkahalar. Kahkahalar arasında şakalaşmak istercesine kadının neşeli sesi.

“Siz misiniz?” diyordu.

“Benim,” dedi doktor.

“Bulamayacağım, diye korktum.”

“Yazım vardı, işim uzadı. İyi misiniz siz?”

“Hem de nasıl!” dedi kadın. “Size hoşça kalın demek istedim. Amerika’dan vazgeçtim. Fransa’ya gidiyorum. Kendime Hisar’da bir ev tuttum. Yalnız yaşayacağım bundan sonra. Pencereler denize uçuyor. Müthiş bir görüntü var o evde. Resim yapmaya başladım. Belki de döndüğümde bir sergi açarım. Çok mutluyum. Şarkı bile söylüyorum. Bunları duymak hoşunuza gider diye düşündüm. Siz bir harikasınız doktor! Hayatımı bana yeniden verdiniz.”

“Ne kadar sevindim,” dedi adam.

Yapmaması gereken şeyi yapmak üzereydi. Kendini tutmak, telefonu kapamak hemen. Ama elinde değildi.

“Ne zaman gidiyorsunuz?” diye sordu.

Telefondaki ses çın çın öttü:

“İki gün sonra.”

“Bu akşam birlikte yemek yiyelim mi? Konuşuruz.”

Sevinçle bağırdı kadın.

“Konuşuruz.”

Adamın verdiği lokantanın adresini alırken yaşamına yeni bir Böceğin girmek üzere olduğunu farkında değildi.

Aralık, 1993

Etiler

MEKTUP

“Bakın hanımefendi,” dedi Saffet Bey. Masasını düzene koyacağına dağıtan sekreterine kızarak, kalemligi yana doğru itti. “Sizin için elimden geleni yapmak isterdim. Genç arkadaşına da söyledim: Veraset işleri arap saçı; vergi yasalarını da Maliye keyfince yorumluyor son zamanlarda. Haksızlık evet, sizin ve başkalarının başına gelen, ama ne yapalım, söz dinletemiyoruz. Kaç dosya var elimizde sizinkine benzer. Gel git kapısı yaptım Ankara’yı. Bir yetkili başka bir yetkilinin başına atıyor işi. Büyüklerine çıkıyoruz, gene olmuyor. Ancak bakan dostu olacaksınız, hükümete yakın birilerini bulacaksınız... Benim prensibime sığmaz öyle şeyler. Bu büro, aracılık isteyen işlere girmedi, hiçbir zaman da girmez. Hem sizin sorunuzun bir maliyecinin, vergi uzmanının bilgi sınırını aşıyor. Daha çok iyi bir avukata ihtiyacınız var kanımca.”

“Bu korkunç vergi cezasını bana ödetecekler mi?” diye sordu kadın.

Sesi titriyordu sinirden.

Ödetecekler, diye düşündü Saffet Bey. Ama bunu kadına söylemedi. Böyle küçük bir iş için kadının kendisini seçmesi saçmaydı. Onu gönderen genç avukatı da fazla tanııyordu. Ölen adam, arada sırada Holding toplantılarında rastlaştığı biriydi. Maliye Bakanlığı Danışmanlığından ayrılarak arkada bıraktığı yandaşlarının sayesinde büyük işler kıvırmış, holdinglerin adamı olmuştu. Tanınmış bir inşaatçıyla ortaklaşa kurduğu büyük bir yapı şirketinin genel müdürü topladığı kredileri dışarıya kaçıırıp ortadan kaybolunca, şirket batağa düşmüştü. Adamın bu yüzden öldüğünü söyleyenler bile vardı. Bir kalp krizi. Kulüpte rakısını yudumlarırken... Kendini beğenmiş, üçkâğıtçı, pis herifin biri. Dolambaçlı yollarla çıkar sağlayan insanlardan hoşlanmazdı Saffet Bey. İşlerin en yoğun olduğu aylardı. Muhasebecinin, asistanının hazırladığı, kendi kontrolünden geçmeyi bekleyen yıl sonu hesapları, beyannameler, envanter defterleri, daha bir sürü dosya masasının üstünde yığılmış duruyordu.

Sinirli, tedirgin bir günüydü üstelik. Oğlanın mektubu yan cebini yakıyordu: “Aynada yüzünüze bakın. Göz göze geldiğinizde kendinizi, gerçek kimliğinizi tanıyacaksınız. Bunun için ben de size yardım edeceğim.”

O piç, o küçük oğlan bunu bana nasıl yazar! Şaşkındı Saffet Bey. O sabah bürodakilere verdiği nutukla da biraz yorulmuştu. Son zamanlarda çalışma temposu düşer gibiydi. İşler daha çok kendi üstüne yığılmaya başlamıştı; muhasebecinin hatası yüzünden. Adam yaşlanmıştı iyice. Sekreterleri idare edemiyordu. Saat altı olur olmaz sıvışıp giden sorumsuz insanlar. Tembel millet! İşte kapının camından görüyordu; muhasebecinin odasının ışığı sönmüştü. Usulca sıvışacaktı birazdan. Kendisi sona kalır, saat yedide ‘dükkânı’ kapardı sekreteriyle. Göz ucuyla saatine baktı. Yediyi çeyrek geçiyordu.

Kadın durmadan anlatıyor, Saffet Bey artık dinlemiyordu. Yorgunluğunu duydu birdenbire. Karşısındaki kadının, kendisi gibi namlı bir vergi uzmanının isteyeceği ücreti ödemeyeceğini biliyordu. Onu, zaman zaman işbirliği yaptığı avukatlardan birine göndermeyi düşündü. Vazgeçti. Bu pis vergi kaçakçılığı işine ucundan bile dokunmak istemiyordu.

Mektubu, sabah postasıyla gelen mektupların arasında bulmuştu Saffet Bey. Hemen yazısını tanımıştı küçük oğlanın. Koltuğunda tedirgin kımıldadıkça cebinde, ince uçak kâğıtlarına yazılmış

mektubun hışırtısını duyuyordu. Oğlanın yüzü gözlerinin önünden gelip geçti. Annesine ne kadar benziyordu. Onun gibi zayıf, çökük yanaklı ve derinden bakan kuşkulu gözler. Utanır gibi oldu. Zavallı bir ölüye dokunmak! Merhum hiç de çirkin sayılmazdı. ‘Merhum’ sözcüğü içine işler gibi oldu. Yıllardır pençelerinin sızısını her yanında hissettiği küçük bir canavar sıyrılıp düşmüştü omuzlarından sanki. Gene de... Zavallım benim! diye düşündü. Oğlana gelince, İngiltere’ye, okuluna döneli iki üç hafta olmuştu. İlk kez kendisine böylesine uzun, rezil bir mektup yazıyordu.

Kadının ezik sesini duydu:

“Kocam çok namuslu bir insandı, bilirsiniz siz de. Ölümünden yararlanıp şirketin kaçakçılık işine adını karıştırarak anısını pisletiyorlar.”

“Üzülme,” dedi, Saffet Bey. “Onu tanıyanlar inanmaz nasıl olsa. Bir kaza bu. Bir araba hızla gelirken farları sizin üstünüze çevrilmiş, farlar başkasının üstünde de durabilirdi. Ya da damdan bir kiremit düştü başınıza, böyle bir şey işte...”

Müşterileri ile konuştuğu tekdüze, inandırıcı sesiyle konuşuyordu. Gözlerinde küçük bir gülümseme, anlayış ve acıma parlayarak.

“Kaçakçılık işine kocamın adını karıştıran o ahlâksız adam, yönetim kurulundaki dost sandığı yılanlar...” diye inatla sürdürdü konuşmasını kadın, “ölümüne neden oldular, suçu onun omuzlarına yükleyerek.”

“Gene de ortağı ve öbürleriyle anlaşmanız doğru olur,” dedi Saffet Bey.

Sevgilisiyle Hyde Park’ta dolaşıyordu oğlan şimdi belki de. Yazdığı mektubu çoktan unutmuş olmalıydı. Hıncını alıp zehrini kustuğuna göre... Düşük omuzları, topal bacağı ile ağaçların altında seke seke uzaklaştığını görür gibi oldu. Kafası gibi bacağı da doğuştan sakattı. Az para dökmemişlerdi o sakat bacak yüzünden. Rahat yürüyebilmesi için, özel pabuç yaptırmayı, içine küçük, yükseltici bir protez koymayı kabullenmesi yeterliydi. Karşı çıkmıştı. Nasıl doğmuşsa öyle kalması gerekirmiş: “Oyun yok, ikiyüzlülük yok.” Bana neden düşman? diye kendi kendine sordu Saffet Bey. Büyük oğlu, kardeşine benzemezdi. Akıllıydı. ‘Amerika’sına yerleşmeye çalışıyordu. Sonunda çifte pasaporta sahip olmayı başarmıştı. Beyin takımı dediklerinden... Aile durumu da iyiydi. Varlıklı bir aileden gelen karısı biraz şımarık olsa bile... Amerika’ya yerleşmekle akıllılık etmişti. Burada ne vardı? Yok Kıbrıs, yok anarşistler, Kürtler, kargaşa, pislik ve yoksulluk, işte öyle bir Türkiye. Ağabeyinden ders almış olsa... Yüzünü çevreleyen kıvrırcık tüycükler, o pis sakal! Bacaklarına yapışan, sakatlığını büsbütün ortaya çıkaran dizleri ağarmış eski blucinin, pasaklı görüntüsünün, gizli bir karşı çıkışın işaretleri olduğunu seziyordu Saffet Bey. Bütün sakatlar gibi içine kapalı, korkak... Ama artık korkmuyordu, belli. Yazmıştı:

“Sizi suçlamak için değil, yıllardır yüreğimde sıkışıp kalmış gerçekleri açıklamak için yazıyorum. Eskiden aramızda ezilip kırılacak biri vardı. O çekip gitti. Sizinle daha rahat konuşmanın zamanı geldi böylece. Siz bu satırları okurken yanınızda olmak isterdim. O kendini beğenmiş yüzünüzün ne hale geldiğini görmek için.”

Küçük budala! Öyle bir şaşkının sözlerine kızacak adam mıydı o! Tam onun karşıtı, ne yaptığını bilen, düzene saygılı, çalışkan, akıllı... Oğlum olacak şuna bak, beni hiç tanımamış! diye düşündü. Hiçbiri anlamamıştı. Anaları bile. O kadına karşı gösterdiği iyi niyet, sabır, insanlık!

“İyi bir aile babası oldun. Düşündüğüm gibi çıktın. Sana güveniyorum.” Böyle demişti kayınpederi ölürken. “Gerçek evlâdım sensin.” Bunu her zaman söylerdi, kızını aşağılayarak.

Karşısındaki kadın,

“Benim kocam...” diye ölen adamın savunmasını sürdürüyordu.

Senin kocan! diye düşündü Saffet Bey. Maliyede başka; holdinglerde başka, patronların sırtının arkasından oynadığı oyunlar... Çok para kazanmış ve kazandığını yiyerek lüks içinde yaşamıştı. İşte sonuç: karşısında, vergi kaçakçılığı, veraset borçları altında ezilmiş, ne yapacağını bilmeyen şaşkın bir kadın! Biraz da bu kadın yüzünden belki. Adamın karısını çok sevdiğini herkes bilirdi. Kadının, önüne çıkanla onu aldattığını da.

Gözlerini kısıp biraz daha dikkatle baktı kadına Saffet Bey. Kara, ipek giysi. İnce, parlak pabuçlar. Bir dizi inci. Bütün bu şıklığın içinde geçmiş bir güzelliğin öfkeyle bozulmuş yıkıntısı. Kendi karısını düşündü: Uysal, çekingen, sevgi dolu, ceylan gibi ürkek... Belli etmeden, masa altından saatine baktı. Sıkıldığını, konuşmayı kısa kesmek istediğini göstermemeye çabalıyordu. Dudaklarında nazik, soğuk iş gülümsemesi, kıpırdamadan duruyordu kadının karşısında. Artık sonuna kadar hiç konuşmadan, dinler görünerek bıktıracaktı karşısındakini. Başından çabuk savmak istediği müşteriler için kullandığı bir taktikti bu: Kibar, akıllı bir adam. İşin ne olduğunu, ne olacağını sakınmadan açıklıyor. Maliyeciye değil, avukata gereksinmesi olduğunu anlatmaya çabalıyor. Daha ne yapabiliirdi? Kurtarabilirim belki de onu, diye bir ara aklından geçmedi değil. Kayınpederinin sözleri geldi aklına: “Küçük balıklar, arkalarından büyük balıkları çekerler, unutma.” Bu kadının işini üstlendiğinde ölen adamın iş ortağı, şirketin öteki elemanları da gelebilirdi peşinden. İflas etmiş, korkunç borçlar altına girmiş insanlardan ne ücret isteyebilirsin ki! Uğraşmaya değmezdi. Akşam yorgunluğu gittikçe bastırıyor, kafası karıncalanır gibi oluyordu. Şöyle arkasına yaslanmak, rahatça. Bir bardak viski ve biraz müzik... Mektup geldi aklına. “Öyle bir adamın torunu olmaktan ne kadar utanç duyduğumu bilmiş olsanız... Onun işe faizcilikle başlamış olduğunu bilmiyorum değilim. Kızıyla evlenmenizi de pazarlayan o adam olmalı. Hesaplı bir evlenmenin istenmeyen tohumlanması, işte o benim! ‘Ne bedenem, ne aklen çocuk doğurup yetiştiremeyeceğini düşünmem gerekirdi’. Sizin sözleriniz bunlar, kapı aralığından duyduğum. O zavallı kadın, annem, güçsüz ve akılsız...”

Çılgın! diye düşündü Saffet Bey. Dudağındaki nazik gülüş oraya yapışmışçasına oynamadı öfkesine karşın.

“Dostunuz genç avukat bu karışık veraset ve vergi işinin üstesinden gelecek tek kişinin siz olabileceğini söyledi,” diye sınırlı sınırlı konuşmasını sürdürdü kadın, inatla. “Ankara’ dayken, Bakanlıkta kocamla arkadaşlığınız varmış. Aynı meslekten iki insan, iki dost, bunları düşünerek geldim büronuza. Ayrıca sizin, kentin en yetkin vergi uzmanlarından olduğunuzu da biliyorum. Size güvenebilirim. Büyük bir insan, namuslu, eski bir dost.”

Kadına acır gibi oldu Saffet Bey. Ne kadar güzel bacakları olduğunu düşündü. Karısının kısa, dizden sonra yumruk gibi çıkan baldırları geldi aklına. Biraz da etkilenmişti, kadının övgüsünden. Onun için ne yapabilirim? diye sordu kendi kendine. Büyük sanayi kesimini oluşturan şirketler, biraz da kapalı kulüplere benzerlerdi. Yönetim kurulunda olduğu birkaç holding geldi aklına. Patronlardan birkaçını uyarsa? Kadına yapılmakta olan haksızlığı anlatarak, biraz da abartarak... Ölmüş bir dostlarına yapılan haksızlığın kulüp içinde bastırılıp söndürülmesi gerekirdi. Bu çirkin olayın yayılıp büyümesini önlemek onlara düşerdi. Uzun konuşmalar, çekişmeler başlayacaktı. Oh, hayır, daha fazla

yıpranmak istemiyordu. Hele şu günlerde! Kadın şimdi de kocasını övmeye başlamıştı. Saçma gevezelikler... İçi boş lâflardan, yaltaklanıp zamanını çalan insanlardan hiç hoşlanmazdı Saffet Bey.

“Genç dostum beni size fazla abartmış,” diyerek kadının konuşmasını kesiverdi. “İnanın hanımefendi yapacağım fazla bir şey yok, benden mucize beklemeyin.”

Önünde duran dosyayı alıp uzatarak konuşmanın bittiğini kadına anlatmak? Başkalarına yaptığı olmuştu kaç kez. İşten anlamayan, iki kuruşun hesabını bilmeyen bir sürü geveze gelirdi büroya. “Hepsine bir tatlı söz,” derdi kayınpederi. “Kovulduğunu sezdirmeden kapı dışarı edeceksin. Müşteri her zaman başımızın tacı olduğunu sanmalı. Büyük ve küçük balıkların hepsi.” Karşısındaki ise bir kadındı. Sosyetenin içinden, baş köşedekilerden üstelik. Kendisi o yere gelebilmek, onların arasına girmek için nelere katlanmıştı. Elini yeleşinin cebine sokup arkasına yaslandı. İnceden gülümsedi. En büyük olduğunu biliyordu. Karşısındaki kadının ölen kocasıyla dostluğu filan yoktu. Onun gibi üçkâğıtçılara sırtını dönmüş, namusu, açıksözlülüğü ile ün yapmıştı. Bürosu bu yüzden dolup taşıyordu. Kadın kocasını yüceltmeye çabalarken yalan söylüyordu. Para canlısı, iş namusundan habersiz biriydi kocası. Üstelik kurumlu, burnundan kıl aldırmayanlardan. Bakanlıkta çalıştığı yıllarda, koridorlarda karşılaştıklarında onun kendisine selâm vermekten bile kaçındığını anımsadı. Sonradan İstanbul’a göç edip kayınpederinin yazıhanesine yerleştiğinde, birkaç yıl içinde işlere hakim olup patronunun kızıyla evlendiğinde kuyruk sallamaya başlamıştı. İkiyüzlü insanlardan hiç hoşlanmazdı Saffet Bey. Yıllarca önce karısına söylemişti: “Göreceksin bu adam bir gün paçayı ele verecek. O türlü insanlarla iş yapıyor. Çoğu çıkarıcı, içleri kof, gösterişleri çok, piyasa soyguncuları.” Ciddi konuları onunla paylaşmaya kalktığında karısı sevinirdi. “Ah benim akıllı kocacığım!” diye boynuna sarılırdı. Soluğu ne kötü kokardı zavallının! Anlattıklarından sıkıldığını da bilirdi Saffet Bey. Kendisi aklıyla kazanmıştı ne kazanmışsa. “Kafanda bir hesap makinesi var senin, tıkr tıkr işleyen,” diye şakalaşırdı kayınpederi. Aklına hayrandı.

“Ne kazandıysanız dedemin sayesinde,” diye yazmıştı oğlan. “O adam kızını verirken sizi satın aldı. Dedemle, annemden kalanları bizimle paylaşmaya yanaşmadınız. Hakkımız olanı vermediniz. Bunu ağabeyim de ben de biliyoruz. Bakarsınız bir gün hesabı sorulur. Ben değil, o kadar sevdiğiniz büyük oğlunuz belki. Bundan hiç hoşlanmadığımı bilmenizi isterim. Karısı da öyle. Ağbime, ‘Baban da bizi birkaç parça mücevherle başından savdı’ derken duydum. Ama ne de olsa akıllı kadın. Anacığımın iki kez bile sırtına koymadığı vizon mantoyu Nuriye Hanımın karşı çıkmasına aldırmadan gidip dolaptan çeke çeke aldı. Acı gülüşünüzü gördüm manto kolunda salona girdiğinde. Sizin gözünüzden kaçır mı böyle şeyler... En akıllı, en bilgili, en... en... en siz değil misiniz!”

Dudaklarındaki gülüş silindi Saffet Beyin. İşte çocuklarımız! diye düşündü. Yüzü gölgelenmişti. Kadına soğuk bakıyordu. Ondan kurtulması için başka çaresi kalmadığını anlayarak elini yelek cebinden çekip doğruldu, önündeki dosyaya koydu.

Nazik ve saygılı,

“Dosyaya bir göz atmam gerekiyor,” dedi. “Genç dostuma yarın öbür gün telefon eder, düşüncemi söylerim.”

“Ah biliyordum,” dedi kadın. Gözlerinde öfke vardı. “Siz isterseniz bizi kurtarabilirsiniz. Sanıldığı gibi büyük bir varlık bırakmadı kocam. Oturduğumuz yalı, mücevherlerim, hepsi bu. Yalı ipotekli, banka hesabına el koydular, arabalara bile!..”

Kibarca sözünü kesti kadının Saffet Bey:

“Sorun değil, hanımefendi, ben elimden geleni yapmak isterim. Ödevim bu, bir meslektaş için hele...”

Böylece kadının uydurduğu dostluğu kabullenmiş görünerek bir an önce başından savmak istiyordu.

Masanın başında, düğümü yerinde kravatı, iyi taranmış saçları, nazik gülüşüyle pırıl pırıl parladığını biliyor ve bundan kıvanç duyuyordu.

“Kendinize iyi bir avukat tutmalısınız,” dedi. “Vergi işlerinden anlayan. İsterseniz birkaç isim verebilirim.”

“Tabii isterim,” dedi kadın.

Saffet Bey, birkaç namlı avukat adı dizdi, telefonları yazdı bir kâğıda, kadına verdi. Böylece kadına kendisini sâlık veren had dini bilmez genç avukattan da hıncını almış oluyordu.

“Sizi bana sâlık veren dostunuz genç avukat...” diye başladı kadın.

Soğuk bir nezaketle,

“Tabii o genç arkadaş da yardımcı olmalı size,” dedi Saffet Bey.

Arada sırada küçük işler verdiği genç, hırslı bir avukat. İşe ucundan olsun karışmak için kendisini basamak yapmaya kalkıyordu kerata. Fırsatçılardan hoşlanmazdı Saffet Bey.

“Sizin hiç dostunuz olmadı yaşamınızda,” diye yazmıştı oğlan. “Karınız bile! Annemin sessizce evde oturup yolunuzu beklemek, kendisine düşen ev hanımlığı ödevlerini yerine getirmektir görevi. Çocuklarınızın derslerine çalışmaları, söz dinlemeleri yeterliydi. Adam olmak! Önemli olan buydu. Nasıl bir adam ama? Sizin gibi mi, yoksa adam gibi mi adam olmak!..”

Oğlunun bu kadar terbiyesizleşeceğini aklının ucundan geçirmemişti Saffet Bey. Aramızdaki bütün bağları kopardığını anlamıyor mu? diye sordu kendi kendine. Eve döndüğünde, mektubu yırtıp attığında, hiç öyle bir mektup almamışçasına unutacaktı.

“Ağbimin sizin büyük aklınızla nasıl alay ettiğini bilmiş olsanız!”

Günün yorgunluğu derinleşti birdenbire içinde. Ne zaman kalkacak, ne zaman gidecek? diye kadına baktı. İşte kadınlar, bitmez tükenmez gevezelikleri!

Vergi ayıydı. Dosyalar yığılmıştı içeride, bütün masalarda, üst üste. Dilekçeler, beyannamelerle boğuşup duruyordu sekreterler. Genç asistanlar vergi dairelerinde koşuşturaktan uğramıyorlardı bile büroya. Muhasebecinin vergi işlerinde üstüne yoktu, ama son zamanlarda yavaş çalışmaya başlamıştı. Hep aynı hikâye, yıl sonunda işler sıkıştığında adamın tansiyonu yükselir, siyatik ağrıları başlar, hastalıktan başka bir şey konuşmaz olurdu. Ben kıçımda kocaman bir apse, arabaya atlayıp Ankara'ya gittiğimde! diye öğündü kendi kendisiyle Saffet Bey. Altına, oğlanlardan birinin şişirme deniz lastiğini koymuştu karısı, rahat otursun diye ve otuz dokuz ateşle! Bunları, derslerine çalışacağına orada burada sürten, Pab'larda keyif çatan hipi kılıklı o küçük oğlan bilmezdi. Sorumluluk, çalışmak, başkalarına sırtını dayamadan.. Mektup ve oğlan aklına geldiğinde sinirleniyordu. Alnını ovuşturdu, alnında parmaklarının kırmızı izi kaldı. Kadının anlaması gerekmez

miydi? Şimdi de tutmuş kızından söz ediyordu. UtanıyormuŐ kız. “Babamın kemikleri sızlar mezarında,” diye ağladığı oluyormuŐ. Herkes acıyormuŐ onlara. Kendine acındırmaya çabalıyordu kadın. Böyle küçültücü davranıŐlardan hiç hoşlanmazdı Saffet Bey. Kulak verdi, dışarıda tıkırtılar başlamıştı. Sekreteri dolapları, çekmeleri kapatarak işaret veriyor, “Ben gidiyorum,” demek istiyordu. Karşısındaki kadın ne kadar yorgun olduğunu bilmiş olsa!.. Bütün gün çalan telefonlar, toplantılar ve üstelik brodakilere lf anlatmak, soruları karşılamak, tekrar tekrar rakamları dökmek önlerine, yanlışları düzeltip notlar almak...

Yan kapının buzlu camından koridora yansıyan ıŐık söndüğünde kızın gitmekte olduğunu anladı. Canı sıkıldı. Utanmıyordı bunlar. En son çıkan kendisi oluyordu bürodan. Ertesi gün hepsinin haddini bildirecek, kulaklarını çekecekti. Büroda alıŐma temposu gevŐer gibiydi. KarıŐının lm yüzünden işleri oluruna bırakacağını mı sanıyordı yoksa?

“Siz insanları birer robot gibi kullanmak istiyorsunuz. Kendiniz yle olduğunuz için...”

Ne budala, ne saçma sözler! “niversiteyi Londra’da yapacağım,” diye belirttiğinde, anasının gözyaŐlarının arkasına sığınıp... BaŐaramayacađını bile bile gndermiŐtı onu. Hâlâ ikinci sınıfta sürünüp duruyordu. Bir sürü parazit! Karşısındaki kadına bakarak gülümsemeye çabaladı Saffet Bey. Dudaklarındaki gülüş sırtıtmaya dnŐtı. Şu kadınlar, hepsi ne kadar birbirlerine benziyorlar! diye düşündü.

Parmaklarında iri taŐlı bir yüzük vardı kadının. İncisi sahte olamazdı. Vergi cezası korkusu içinde ezilen Şirket kodamanları da bunun arkasından kendisine koŐacaklardı belki. O zaman dosyaya bakmakta yarar vardı. İŞin tutulacak bir yanını bulabilirse? BaŐaramayacađı işlere el sürmezdi Saffet Bey. Bu kadın biliyor muydu nasıl biriyle konuştuğunu! Oğlu biliyor muydu işinde ne kadar titiz, namuslu bir babası olduğunu! Yalnız para kazanmak için değil, hayır, hiçbir zaman! İŞi koklarım ben! diye kestirip attı. Bu pis vergi işine maŐayla dokunmak bile iğrendiriciydi. İŞ büyüktü belki, ama kadın küçüktü. Karşısında ayak ayak üstüne atmış kurumlu oturuŐu ise hiç hoşuna gitmiyordu. Bu türlü sosyete karıŐlarından hoşlanmazdı. İnsanın kendisini saklaması gerekirdi biraz. Oysa kadın, sinirli davranışı, gizli öfkesiyle ne kadar zayıf olduğunu sergiliyordu. Bütün kadınlar gibi duygusal ve budala, diye düşündü Saffet Bey.

“İstediğiniz creti ödeyeceğim,” dedi kadın. “Biliyorum dostluk başka, iş başka.”

Bunu söylemeyi başından beri düŐünmüŐ olduğunu anladı Saffet Bey. Hep böyle çekinir, korkarlardı karşısında, konuşma ücret sorununa dayandığında. Paradan çok bu hoşuna giderdi Saffet Beyin.

“İŞi alacağımı söylemedim,” dedi nazik ve saygılı.

İŞi üstlenirse ücretin ne kadar yüksek olacağını daha bilmiyordu kadın. O büroda hatır için ücret indirimi yapılmazdı. Kafamı satıyorum onlara! diye düşündü. Genç avukat, tuttuğu her işi kopardığını, baŐaramayacađı işlere el sürmediğini söylemiş olmalıydı kadına. KarŐılıđının çok pahalıya mal olacağını söylemiş miydi bakalım? Belki atlayıp Ankara’ya gitmek, Bakanlıkta havayı koklamak, birkaç eski arkadaŐla, müdürle, deneticiyle konuşmak gerekecekti. Buna yardım edersem baŐtakiler de yararlanacak diye düşündü. BaŐtakileri sevmiyordu. Üstelik Maliyenin el koyduğu bir vergi kaçakçılığı... Her yanda bu iş konuŐuluyordu. Nasılsa daha gazetelere yansımamıŐtı. Riske girmeye değer miydi? İŞleri çok olmasa, yorgunluğu... Kadından para çıkmayacağına göre... Kararsızdı. Bir

şey söylemiş olmak için,

“Şirkettekilerle konuşmalıydınız önce,” dedi. “Holding başkanının kocanızın dostu olduğunu söylemişsiniz!”

“Kardeş gibiydiler.”

“Öyleyse!”

“Ama artık değiller. Kocam öldüğüne göre!”

Acılı bir alayla güldü kadın.

“Mason olsa belki böyle davranmazlardı,” diye ekledi.

“Anlamadım!” dedi Saffet Bey, şaşırılmış.

“Mason olsaydı böyle bir haksızlığı göze alamazlardı,” dedi kadın. “Bizi devre dışı bırakırlardı, cezalı vergiyi bile öderlerdi. Birkaç kişiye böyle yaptılar. Çünkü onlar Mason’du.”

Aklını kaçırmış, ne dediğini bilmiyor diye düşündü Saffet Bey. Mason olması için bir zamanlar kayınpederi çok diretmişti. Kabullenememişti. Prensiplerine aykırıydı gizli kapaklı işlere girmek. Kayınpederi gibi birçok namılı kişinin Mason olduğunu bilmesine karşın...

Kadın onun sıkıldığını, başı önünde, dosyanın ucuyla oynamaya başladığını gördüğünde ayağa kalktı.

“Bana pek umut vermediniz,” dedi.

Sesinin tonu düşmüştü. Bezgin görünüyordu.

Saffet Bey hemen ayağa kalkarak saygıyla önünü ilikledi.

“Dosyanıza bir bakacağım,” dedi. “Biliyorsunuz, kocanız öldüğü için vergiyi cezasız ödeyeceksiniz. Şirketin başındaki belâya, vergi kaçakçılığına gelince...”

Susturmak ister gibi bir el işareti yaptı kadın.

“Gene de büyük bir haksızlık bu,” dedi. “Birtakım kaçakçıların adıyla söyleniyor adımız. Kocamın anısını çamurla sıvadılar. Pis çıkarıcılar. Allah belâlarını versin.”

Kadının komünist olup olmadığını sordu kendi kendine Saffet Bey. İşleri yürümediğinde atıp tutan, ona benzer salon komünistleri tanımıştı. Oğlu da onlardan biriydi. Başarılı, varlıklı insanların düşmanı, babasının bile... İş almamaya kesin karar verdi.

“Size adlarımı verdiğim avukatlardan birine gitseniz...” diye başladı.

Kadın sözünü kesti:

“Ve bu işi korkmadan üstlenecek iyi bir mali uzmana!”

İşi almayacağını anlamıştı sonunda. Kızmadı Saffet Bey. Bu tür anlaşmazlıklara alıştı.

“Sinirlisiniz, anlıyorum sizi,” dedi. “Genç arkadaşşa söyleyin, yarın öbür gün arayacağım

kendisini.”

Kadın çantasını omzuna astı. Elini uzatmadan,

“Allahısmarladık,” dedi.

Saygıyla eğildi Saffet Bey.

“Güle güle hanımefendi.”

Kadın çıktıktan sonra bir süre hareketsiz kaldı masanın önünde. Bunların hepsi küçük insanlar, diye düşündü. Gelirken yerlerde sürünürler, işleri olmayınca edepsizleşirler hemen.

“Sizin hor gördüğünüz bütün o küçük insanlar,” diye yazmıştı oğlan. “Ben onları seviyorum. Park sıralarında güneşlenip konuştuğum Araplar, Hintliler, Yahudiler, hepsini. Sizin dünyanızın dışında yaşayanlar, hor gördükleriniz. Bütün pisliklere, savaşlara, ölümlere karşın daha güzel bir dünya düşleyenler, dünyada paradan başka değerler de olduğuna inananlar... Sizin sorumsuz diye aşağıladığınız gençlik! Aralarında ben de varım. Oysa sorumlu olanlar, dünyayı savaşa sürenler, hırsları yüzünden her şeyi parayla ölçüp çıkarları için insanları yüreği kıpırdamadan harcayanlar, sizin gibilerin çevresinde kaynaşiyor. Sizin annemi harcadığınız gibi, onlar da...”

Oğlanın saygısız olduğunu bilirdi Saffet Bey. Ama bu kadarı! Yanıtsız bırakmaya kadar verdi o pis mektubu. Eve gider gitmez yakıp yok edecekti.

Kıpırtısız kaldı bir zaman masasının önünde. Karısının ölümünün düzeni bozduğunu düşündü. Çocuklar da onunla birlikte uzaklaşmışlardı kendisinden. Biliyordu, yakında toparlanacak, her şey yoluna girecekti. Karısını sevmişti, çocuklarını da. İyi bir aile reisi olmuştu. Korumuştu onları. Karşılığı işte bu küfür dolu mektuptu!

“Acımaya yer yok sizin yüreğinizde,” diye yazmıştı oğlan. Acımak kadar acınmaktan da kaçınmıştı her zaman. Neden acımak? İnsanların aptallıklarına, tembelliklerine, zaaflarına, beceriksizliklerine mi? Acınmaktı kötü olan. Başkalarının gözünde ufalıp toz olmak, yıkılmak, yenilmek, korkunç olan buydu. Hiçbir zaman! diye düşündü. Kayınpederinin; uysal görünüşü altında, katı akılcılığı ile saygın kişiliğini her şeyin üstünde tutan o adamın yardımı olmuştu değişmesinde. Birlikte çalıştıkları sürece onun düşüncelerinden, davranışlarından yararlanmış, insanlarla olan hesaplı, ince ilişkilerini, üstlendiği işleri yürütmekteki ustalığını, çalışkanlığını, her şeyi kapmıştı adamdan. İyi bir hesap adamı olarak iş bitiriciliği ile gözüne girip güvenini kazanarak kızıyla evlenmişti. Buna belki bir aşk evliliği denemezdi. Küçük kız hoşuna gitmişti. Güzel sayılmazdı, ama bir çocuk gibi saf, iyi yürekliydi. Acıyı duydu Saffet Bey yüreğinde. Yara çok yeniydi. Şaşırdı biraz. Aylar geçmiş gibi uzak, çok uzaktı karısıyla yaşadığı yıllar şimdi. Alışmaya başlıyorum! diye düşündü. Doğaldı, zamanla unutacaktı. Elini saçlarının arasından geçirip esnedi uzun uzun.

Yoğun, yorucu bir gün geçirmişti. Çekmelerini kilitledi. Masanın üstünde her şeyin yerli yerinde olup olmadığına baktı. Kadının getirdiği dosyayı, başka kâğıtlarla birlikte çantasına koydu. Işıkları söndürdü. Çıkmadan önce eşikte durup odaya bir göz attı. Her zaman yapardı bunu. Odanın genişliği, uzun, masif yazı masası, pencere önünde büyük cam saksıların içinde yeşerip uzayan saz bitkiler, her sabah tozu silinen deve tabanları, deri koltuklar, toplantılarını yaptığı deri döşeli İngiliz takım, her şey sadelik içinde varlığı gösteriyordu. Nereden nereye! diye düşünmekten kendini alamadı.

Oraya ilk geldiğinde, kayınpederinin zamanında yarı karanlık koridorlardan geçilirdi. Odaların çoğu kapalıydı. Eski usul döşeli, orası burası dökülen eşyalar, tozlu, bakımsızdı. Kayınpederinin ölümünden sonra, eşyalar gibi, yaşlanmış, işe yaramaz personelin çoğunu kapı dışarı etmiş, büroyu, ünlü bir maliye uzmanına, genç bir danışmana yakışır biçimde yenileyip modern eşyalarla döşemişti. Çok para gitmişti, ama helâl olsun. Bu arada, karısının karşı çıkmasına aldırmadan, masa başında uyuklayıp duran, kayınpederinin eski gözdesi telefoncu kız kurusuna, hamal kılıklı hademelere de yol vermişti. Hepsinin tazminatını ödeyerek, haklarını yemeden! Bakanlara yakınlığı ile bilinen genç bir maliyeciyi dolgun aylıkla kandırıp yanına almayı başarmış, yardımcılarını vergi dairelerinden seçerek, sekreterlerinde üniversite eğitimi aramıştı. Zaman değişmişti. İşin vitrini önemliydi. Yanında çalışanların giyimlerine bile karıştığı olurdu. Sakalı uzamış bir memuru odasının kapısından çevirdiği günden beri, bürodakiler, her sabah tıraş olmanın, dişlerini fırçalamak kadar önem taşıdığını anlamışlardı. Bütün bu insanlar, ödediği aylıkların toplamını bilmiş olsalar! Yoksa fazla mı açılıyordu? Belki de kayınpederinin hakkı vardı. “Adamlar koltuğa, masaya, gösterişe gelmez, akla, bilgiye gelir,” derdi o. Daha başlangıçta tutumlu olmaya zorlamıştı kendisini.

Evdeki masraf, o da ayrı. Aşçı, şoför, Nuriye Hanım... Delice para gidiyordu. Karısının hastalığı ayrı bir çatlak açmıştı bütçede. İlk kez bu yıl, handan topladığı yıllık kira paralarını altına çevirememiş, kazancıyla harcamaları denk getirememişti.

Saffet Bey bunları düşünerek odasından çıktığında koridorun ucundaki kapı açıldı. Işıklar yanıverdi. Kapıcının karısıydı. Her akşam büroyu toparlayıp temizlemeye gelirdi.

Saffet Bey askıdan pardösüsünü, şapkasını aldı. Kapıcının karısı, elleri karnının üstünde, başı öne eğilmiş, saygılı duruyordu kapının yanında. Kadının yüzüne bakmadan, “Haydi hoşça kal,” dedi.

Sırasında bunu da demez, çıkar giderdi. Saygınlığını korumak için yanında çalışanlarla ölçülü ve uzak kalması gerektiğine inanmıştı. Aylığını hakkıyla verdikten, sigortası, tazminatı, hepsini kabullendikten sonra... Hanın kapıcısı safra kesesi ameliyatı için hastaneye yattığında bütün masrafları üstlenmiş, yerine getirdiği köylüsünün aylığını ayrıca ödemişti.

Aşağıda, kapıcı hemen fırladı oturduğu camlı bölmeden. Pardösüsünü aldı elinden, giymesine yardım etti, koştu önden. Telâşla merdivenleri inen adama bakarken, evlenmeden önce kayınpederinin çantasını taşıdığı yılları anımsadı Saffet Bey. O çantayı taşımaktan kurtulmak için mi yeni işine öylesine tutkuyla sarılmış, o yaşlı adama, onun mızımız kızına yıllarca katlanmıştı? Oğlan, neler çektiğini, gece gündüz demeden gençliğini nasıl harcadığını bilmiş olsa? Çocukları için yaptıkları, iyi okusunlar, iyi yetişsinler diye...

Kızıyla evlendiğinde patronun çantasını taşımıyordu artık. Arkasından da yürümüyordu. Daha önemlisi, müşteriler ihtiyarın odasına uğramadan kendisine başvurmaya başlamışlardı. Artık yalnız aylık değil, kazançtan da yüzde alıyordu. Patronunun karşısına oturduğunda bacak bacak üstüne atmanın kıvancını yaşamıştı evlendiğinde.

Kapıcı, mermer merdivenlerden uçar gibi inmişti caddeye. Önemli kişiliğini sergilemek istercesine adımlarını yavaşlattı Saffet Bey. Basamakları ağır ağır indi.

“Sizin insanlara ezilmesi gereken böceklermiş gibi kurumlu, aşağılayıcı bakışınız yok mu! Anneme bile...”

Cezasını verecekti o küçük oğlanın. Oysa çocuklarını çok severdi. Ne kadar aptal olurlarsa olsunlar... Yazmalı mıydı: Nereden bilebilirdim annenizin romantik, budala bir kız olduğunu, senin de ona benzeyeceğini! Kendisini hiç anlamamışlardı, ne bu, ne de öteki oğlan. Gerçek olan karısını sevmiş olmasıydı. Yaşamları boyunca nazına, şımarıklıklarına, budalalıklarına dayanmıştı. Pişmanlık duyar gibi oldu. Bir ölünün arkasından konuşmak, yargılamak onun ahlâk kurallarına göre değildi. İşte günlerdir acı çekiyordu karısını kaybettiği için. Davetlere, sinemaya, _abone bileti olduğu halde_ konserlere gitmeyi, bütün eğlenceleri kendisine yasaklamıştı. Kulübe bile uğramaz olmuştu. Müzik dolabı kapalı duruyordu günlerdir. Yalnız başına sofraya oturduğu zaman önündeki yemeklere el sürmeden kalktığı, Nuriye Hanımın yakınmasına aldırmadan odasına kapandığı oluyordu.

Oğullarının biri Amerika'ya, işinin başına, öbürü Londra'ya, derslerine döneli ev tam bir yas havasına girmişti. Çocuklarının anasıydı o. Yargıları, onun ölümüyle değişmiş değildi. Korkak, zayıf, kendisi gibi güçlü, akıllı bir kişinin eşi olmayacak kadar zavallı, yarı hasta bir kadını çekmişti yıllarca. Gerçekler yadsınamazdı. Bütün bunları düşünmek için daha çok erkendi.

Son basamakta ayağı sürçmüşçesine durakladı Saffet Bey. Her şeyi olduğu gibi bu acıyı da yenecekti. Geniş bir soluk alarak arabasına doğru yürüdü. Şoför hemen ceketini ilikleyerek koştu. Beklenmedik bir zamanda kendisine armağan edilen bir hazineye el koyarcasına saygılı bir sevinçle çantayı kaptı kapıcının elinden. Arabanın kapısını açtı ardına kadar. Şapkası başında kuru bir selâm verdi adama Saffet Bey, girdi arabaya. "Eve," dedi.

Araba yola koyulduğunda eli cebine kayar gibi oldu. Hemen vazgeçti. Eve gidince yırtıp atacaktı o pis mektubu. Belki de şöminede yakardı. Kimsenin eline geçmemesi için. Utandırıcı 'şeyi' ortadan yok etmek! Bir daha ne mektubu, ne de yazanı düşünmemek! Bundan sonra ilişkileri baba-oğul gibi değil, iki yabancı gibi olacaktı. Onu yaptığına bin pişman edeceğim diye düşündü. Derin soluklar aldı, her zamanki gibi rahatladı.

Oturduğu apartmanın önünde arabadan indiğinde çantasını aldı Saffet Bey şoförün elinden. Adam, elleri iki yanına yapışmış, asker gibi durmuş, emir bekliyordu. Her zamanki donuk, tekdüze sesiyle,

"Yarına," dedi Saffet Bey.

Eğildi şoför,

"İyi akşamlar beyefendi," dedi.

Saffet Bey, başını eğerek kuru, mekanik selâmını verdi. Yürüdü elinde çantası.

Karısı öleli, şoför erken gidiyordu evine. Herkesten çok o rahatlamışa benziyordu. Saffet Bey hoşlanıyordu adamdan. Araba sürerken dikkatliydi, susmasını bilen biriydi ve saygılı.

Kapıyı aşçı açtı. Aşçı yılışıktı. Yıllardır yanındaydı, karısından yüz bulmuştu. Üstelik hırsız olmasından kuşkusu vardı. Kasapla anlaşmış olabilirdi. Bakkalla da. Emektar ve yaşlı olmasa kovacaktı. Belki daha sonra. "Çalarsa çalsın, aldırmam, çocukluğumda omuzlarında taşıdı beni," derdi karısı. Bir hırsız korumak için garip bir neden!

"Yorgun görünüyorsun sen bugün gene bey!"

Dişlerini sıktı Saffet Bey. Öfkeden inceldi, birbirine yapıştı dudakları.

Herife ‘Siz’ demeyi öğretememişti yıllardır. Saygısız! Bütün bu köylü, işçi, hizmetçi takımı hepsi aynıydı. Şu yaşlı günler geçsin kesin yol verecekti adama. Evde öyle birine artık gereksinimi yoktu. Nuriye Hanım yetişiyordu her şeye. Biraz toparlanmak, kısıp kesmek kararındaydı masrafları. Geleceği düşünmeye zorunluymuştu, kocamışlığında, yaşamını değiştirmeden sürdürebilmek için. Bir gün işler azaldığında... Son yıllarda yeni maliyeciler türemiş, genç ekonomistlerin birleşip kurduğu şirketler mantar gibi orada burada türemeye başlamıştı. Bir gün işler azaldığında? Yüreği titredi korkuyla Saffet Beyin. Böyle bir şeyi düşünmek anlamsızdı, ama kimi geceler uykusundan uyanıp kötü olasılıkları düşündüğü oluyordu. O zaman hemen başucu lâmbasını yakar, kara akıl defterini açıp hesaplarını gözden geçirmeye koyulurdu. Devlet tahvillerinde faiz düşürüleceği söyleniyordu. Handaki büroların kiralarını artıramıyordu. Eski kontratlarla herkes mihlanmış oturuyordu. Veraset vergisi, gelir, emlak vergisi, derken İsviçre Bankasındaki hesaba da fazla bir şey yatıramamıştı son yıllarda. Yolculuklar, Amerika, doktorlar, hastaneler yıkılmıştı omuzlarına. Helâl olsun! diye yorgun, biraz üzgün girdi eve, aşçının açtığı kapıdan.

“Nerede Nuriye Hanım?” diye sordu.

Eskiden “Nerede hanım?” diye girerdi içeri. Nuriye Hanım sorarak bir geleneği sürdürür gibiydi.

Nuriye Hanım kapılardan birinde göründü.

İri yapılı bir kadındı. Saçları yeni aklaşmaya başlıyordu. Ellisini aşmıştı, ama yüzünde hiç kırışık yoktu. Güleç yüzlüydü. Hanımı öleli zayıflamıştı biraz. Son zamanlarda saçlarını, kenarında kırmızı boncuklu oylar sarkan ak bir yemeni ile sarıyordu. Evin içinde bu yeni yobazlık esintisi hiç hoşuna gitmemişti Saffet Beyin. Kadını kırmak istemediği için bir şey demiyordu. Ama bir gün nedenini soracaktı. Nuriye Hanım, evlendiğinde, küçücük bir kızken karısıyla birlikte gelmişti eve. Kayınpederinin evlâtlıklarından birinin kızıydı. Büyümüş, genç kız olmuş, evlenmiş, sonunda hastalanıp kocasından kaçarak yeniden yanlarına sığınmıştı. Yıllarca, süsleyip giydirip saçlarını tarayıp banyoya girip yıkayarak küçük hanımına bakmıştı. Gömlek ütülemekte eşi yoktu. Bu önemliydi. Çünkü Saffet Bey her gün, gömlek, çorap, kravat değiştirirdi. Temiz kadındı. Ter kokmuyordu. Kirli, pasaklı insanlardan nefret ederdi Saffet Bey.

Aşçı yok olmuştu ortalarından. Nuriye Hanım her zaman yaptığı gibi konuşmadan sessizce elinden çantasını şapkasını aldı. Pardösüsünü çıkarmasına yardım etti. Hanımı öleli çok değişmişti. Yüzüne bakmaktan çekinir gibi, başı önünde dolanıp duruyordu evin içinde. Masada yemek yerken, iki büklüm, gözleri yerde bekliyordu bir kenara çekilip. Akşamları, karanfilli ıhlamur yaparak giriyordu salona. Gerçekten de çok güzel ıhlamur yapıyordu. Kadındaki değişikliklerin nedenini, ıhlamur merakını, başına sardığı yemeni gibi anlayamamıştı Saffet Bey. Merak da etmiyordu. Gerekli olan evin düzeniydi. Karısı öleli Nuriye Hanım, evi eskisi gibi çekip çeviriyor, sadık bir köpek gibi kapı arkalarına sinip çağırır çağırılmaz hizmetine koşuyordu.

Kadının aylığını artırmaya karar verdi Saffet Bey. Çalışkan insanları severdi. Çalışıp kazanacaksın. Kazandığın parayı hak ederek, namusunla...

“Babasının ölümünden sonra, annemin aklını çelip dedemden kalan mirası, hisse senetlerine, tahvillere, altına yatırdığınızda, bizi olanları fark etmeyecek kadar çocuk mu sanıyordunuz? ‘Annemiz ölmeden varlığına el koydu’ diye üzülür dururdu büyük oğlunuz. Annemin sırtından elde ettiğiniz milyarları, alnınızın teriyle kazandığınızı söyleyecek olursanız...”

Küçük budala, saygısız! Başka ne diyebilirdi! Sağlığının kötüye gittiğini gördüğünde, karısının mal varlığını satıp savarak dövize yatırmak yoluna gitmişti. Ölümünde onları veraset vergisinden kurtarmak için doğru yolu seçtiğini anlamayacak kadar budalaydı bu ikisi. Büyük oğlunun para canlısı olduğunu biliyordu. Bir gün çekine çekine sorduğunda, dedesinden kalan mal varlığının hesabını vermişti ona. Kendisi öldüğünde her şey bu ikisine kalacağına göre! Babalarının ne yaptıysa aileyi korumak için yaptığını nasıl bilmezlerdi! Öfkesini yenmeye çabalıyordu. Mektup kafasını karıştırmıştı. Küçük oğlana acı bir yanıt vermek, ona “Ben senin babanım, bana saygısızlık ettin, cezasını çekeceksin,” diyebilmek? Düşünecekti. Kızdığına hemen harekete geçmekten sakınmıştı her zaman. Ne çirkindi, annelerinin ölümünün haftasında kendisinden hak araması büyük oğlunun. Gelinde, kayınvalidesinin takılarının güzelliğinden söz etmişti birkaç gün sonra. Ne utanmazlık!

Ellerini yıkamak için banyoya girerken küçük holdeki ışığı söndürdü Saffet Bey. Karısı, akşam bastığında evde ışıklar yanmazsa dünyayı karanlık gördüğünü söyler dururdu. İçini çekti hafiften. Arkasını dönse, bir hayâl gibi, solgun, ince, çocuksu gülüşüyle onu görecekti sanki. Evi değiştirmeli miydi anılardan kurtulmak için? Kurulu düzeni bozmak olurdu bu. Korkaklık bana yakışmaz! diye söylendi. Yüksek konuştuğu için kendi kendisine kızdı. Kocamışlık işareti değil de neydi bu! Aynada dikkatle baktı yüzüne. Şakaklarında aklar çoğalmıştı, saçları dökülüyordu iki yanından. Dişlerinde sorun yoktu. İki diş çektirmişti şimdiye kadar. Son yıllarda hafif göbek edinmişti. Boyu uzun olduğu için o kadar göze çarpmıyordu. Ellerini iki yana açarak derin soluklar aldı. Her şey yerli yerine oturdu kafasında. Ev değiştirmek budalalık olurdu. Kaçmak kurtuluş değildi. Kendinden kaçabiliyor musun? Bu düşüncesini çok beğendi. Kurtulmak istemiyordu ne kendisinden, ne de karısının anılarından. Namuslu, evine, çocuklarına, kocasına bağlı bir kadın... Beni seviyordu. Beni çok seviyordu! Gözleri yaşlanır gibi oldu.

“Siz annemi hiç sevmediniz?” diye yazmıştı oğlan. “Siz yalnız paranızı, mallarınızı seviyordunuz. Annem de o malların arasındaydı. Size getirdiği varlık yüzünden değerliydi gözünüzde. Salonda, uzun lâmbanın altında, kucağınızda gazeteleriniz, ya da günlük hesapları, randevuları yazdığınız kara kaplı defterinizle görür gibiyim sizi. Müziği sonuna kadar açarak... Zavallı annem, Beethoven’i, Mozart’ı, Bach’ı hiç sevmezdi. Klasik müzikten hoşlanmazdı. Cardel’in tangolarını, Aznavur’u, Brel’i, Montand’ı, Piaf’ı severdi. Ne komiktiniz o salonda ikiniz! Kurulmuş cansız iki kukla gibi. Sizin elinizde viskiniz, annemin önünde, kendisi gibi ince boyunlu şarap kadehi... Annem bir seyirciydi. Sevgi, sevecenlik dolu bakışlarıyla dünyanın en akıllı, en güzel, en saygın kişisini seyrederdi. Siz, karınızın sevda dolu bakışlarının altında bir hindi gibi kabarmış, kara defter elinizde, adreslere, adlara bakarak... Hepsi de kentin önemli kişileri... Onların vergi dökümlerini, annemin armağanı Cartier kaleminizle işaretleyip çizerek... Döktüğünüz rakamlar, toplamalar, çıkarmalar, bölmeler o güzel ince yazınızla... Tıkr tıkr çalışan kafanız, küçük bir hesap makinesi gibi şaşmayan... O gün gelen paralar, gidenler, han aylıkları, altın fiyatları, faizler... Ah gene çocukların Uludağ masrafları! Gene küçük oğlunun plak, kitap faturaları! Büyüğün Amerika yolculuğu! Ah, ah! Ne kadar üzücüydü bütçenizin bizim gibi yararsız, küçük sıçanlar yüzünden delik deşik edilmesi!”

Neden bu kin, neden böylesine öfke? Ağbisini kışkırdığı için mi? Topallığı yüzünden? Anasının kendisinden çok bana düşkünlüğü? Kapı aralarında görünüp topallayarak kaçan asık yüzlü, hain bakışlı küçük çocuk... Hep annesinin eteklerinde... Derslerinde sorun çıkmamıştı hiç. Ağbisinden çok daha çalışkan, bilgiliydi.

Banyo dolabının alt rafında duran kolonya şişesini alıp yanaklarına şap şap vurarak yüzüne, saçlarına kolonya sürdü Saffet Bey. Arkaya doğru saçlarını özenle taradı. Aynada ceketinin

omuzlarına düşen kepekleri görüp huylandı. Şampuanı gene değiştirmesi gerekecekti. Kùçük firçayla yakasını, omuzlarını firçaladı. Eksiden şampuan, kolonya, sabun, hepsini karısı seçer alır, çoraplarına, kravatlarına kadar ilgilenirdi. Şimdi olsaydı kapının arkasındaydı, diye düşündü Saffet Bey. Eve girdiğinde tuvalete kadar gelirdi peşinden. Dışarıda kapı kanadına yapışıp beklerdi çıkmasını. Çıktığında elini tutup sokulurdu. Her akşam aynı törenle, el ele salona girerlerdi.

“Annemle olan büyük sevda, tutkunluk numaraları. El ele yürüyüşler, akşamları baş başa oturup uzun konuşmalar. Siz konuşurdunuz, o zavallı, şarap kadehlerini üst üste devirip dinlerdi yalnızca. Çünkü oynanan oyunda siz başoyuncu, o küçük bir figürandı.”

Bizi hiç anlamadı bu oğlan! diye söylendi Saffet Bey, banyodan çıkarken. Muzır düşüncelerle dolu hasta kafa! Kızdığı kadar da acıyordu ona. Çocuğum benim! Öyle birinin çocuğu olması şaşkınlık vericiydi, onuruna dokunuyordu. Artık onu kurtaramayacağını biliyordu. Evinde oturduğu kendisinden yaşça büyük dul bir İngiliz kadınla yaşıyordu. Çocuk istiyormuş kadın. Çocuğu olursa kadınla evleneceğini söylemişti yakınlarından birine. Ne olduğunu bilmedikleri bir yabancıyı aileye sokmak! Hiç olmazsa şimdilik kokain kullanmıyordu. Kendi yaşındakilerin kullandığını söylemişti bir gün. Gözucuyla kendisine bakarak alay etmişti: “Partilerde, arada sırada biraz esrar, kapkara dünyayı pembeleştirmek için.”

Kapının arkasında bir bekleyen yoktu artık. Karısının usanç veren yapışkanlığını ararcasına iç geçirdi. Kendini bırakmak olmaz, alışacaksın yalnızlığa, onsuz yaşamaya, diye düşündü.

“Odanızdan gelen mırıltıları dinlerdim, kulağım duvara yapışmış. Zavallı anama çektiğiniz bitmez tükenmez nutuklar! Sizden birazcık sevgi dilenen o kadını sıkıntıdan öldürdünüz.”

Anası gibiydi. Bir yerde koparıverirler bunlar ipleri. Olmayacak kuşklar, hesapsız istekler...

Karısıydı konuşan çoğunca geceleri. Mır mır sızlanırdı koynuna sokulup. Paraları olduğunu, işi bırakmasını isterdi. İşten konuşmamasını isterdi. Yeni yerler görmek, yeni insanlar tanımak, güzel, parlak giysiler giymek, eğlenmek, keyfince yaşamak isterdi. Her zaman söylerdi karısına: Orada burada, pespaye dedikodu gazetelerinde gördükleri, o süslü püslü, gösterişçi sosyete orospularına benzemesini istemiyordu. “Seni dünya turuna çıkaracağım. Biraz sabır, her şeyin zamanı var,” derdi ona. Ağlamaktan vazgeçer, başı omzunda uyumak isterdi. Onun sevişmek için sokulduğunu bilir, çok yorgun olduğunu söylerdi. Ancak cumartesi, ya da pazar sabahları sevişmek için güç bulurdu kendinde. Başka geceler uyku ilacını alır, avucunu açardı, karısı elini koysun diye; el ele uyurlardı.

Bütün bunlar ve duvarları dinleyen çocuklar! Oğlanı karşısına almak, konuşmak, anlatmak? Artık kendisini dinlemeyeceğini biliyordu. Koskoca bir herif. “On dokuz yaşını geçtim, baskı yapamazsınız bana!” diye bar bar bağırır! Bu mektup! Olmayacak suçlamalarla bütün köprüleri atmıştı aralarında. Benim öyle bir oğlum yok artık! Bu düşünce gelip geçti aklından. Kızdı kendi kendine. Ne yapalım, öyle bir oğlu vardı işte! Öfkeye kapılmadan düşünmesi gerekirdi her şeyi.

Salona girdiğinde oğlunu unutup işlerini düşünmeye koyuldu. Ayaklı lâmbanın altındaki geniş, rahat koltuğuna oturdu. Cebinden kara kaplı akıl defterini çıkardı. Ertesi günkü randevularına göz attı:

‘11’de toplantı, şirkette, avukatlarla.’

‘Saat 2’de büroda toplantı.’

‘Yeni beyannameler gözden geçecek.’

‘Saat 4’te vergi dairesi.’ (Önemli)

‘Saat 6’da yönetim kurulu.’

‘Kadının dosyasını iade için genç avukata telefon.’

‘İngiltere’ye, oğlana mektup.’

Son satırı çizdi Saffet Bey. Mektup yazıp yazmamakta kararsızdı. Öfkesinin yatışmasını bekleyecekti. Belki daha sonra, belki hiçbir zaman! Kararsızlığına kızdı. Hiçbir zaman! diye kestirip attı.

Defteri kapadığında Nuriye Hanım viskisini getirmişti. Sonunda alışmıştı bardağı peçete kâğıdına sarmaya. Fındık fıstığı, ayrı ayrı kristal kaplara koymuştu, karısının yaptığı gibi. Küçük, yuvarlak masayı yanına doğru çekti, haber verdi:

“Zili çaldığınızda eti ateşe koyacağız.”

Bir şey demeden başını eğdi ‘Evet’ anlamına Saffet Bey.

Kadın çıkınca viskisinden büyük bir yudum aldı. Fındık fıstığı avuçladı. Masanın üstünde katlanmış duran gazetelere uzandı. Canı hiç okumak istemiyordu. Hep aynı kara haberler, kıcı, memesi açık karılar. Ekonomi sayfasını açtı. Yabancı para kurlarına baktı. Dolar yükseliyordu. Mark da öyle. Güvendiği bir şirketin adı ilişti gözüne. Hisse senetleri düşüyordu. Bir başkası konkordatoya gitmeye karar vermiş. Yeni vergiler... Batıyoruz! diye düşündü Saffet Bey. Kayınpederinin ölümünden sonra eline geçen yüklü parayı dolara, marka yatırarak ne kadar iyi iş yapmıştı. Büyük oğlu dolar istemişti son gelişinde. Amerika’da yerleşeceğine göre küçük bir yer edinmek? “Oğlum arabayı değiştirmen için daha geçen yıl gönderdiğim para?” diyememişti. “Düşünürüz,” diye havada bırakmıştı isteğini. Yakında mektup gelirdi: “Acele gönder, ev bulduk,” diye. Yalnız işi olduğu zaman mektup yazardı. İsteddiği şeyi de koparmadan peşini bırakmazdı. Kendisine karşı her zaman sevecen, saygılıydı. Ama mektup, onun da ne ikiyüzlü olduğunu açıklıyordu.

“Ne kadar sana benziyor!” demişti biri. Karısı mı, küçük oğlan mı? “İşte evlâtlarımız hanım!” diye çıkıp gelecekmış gibi kapıya baktı Saffet Bey. Nazlı, nazik sesi geldi kulağına karısının: “Onlar bizim canlarımız. Onlar genç, bizden başka düşünüyorlar. Benim küçüğüm akıllı, biraz fazla duygulu ayağı yüzünden. Ah yavrum!” Onun küçüğü! Başlangıçta paylaşmışlardı çocukları sanki. Büyüğün uysallığı, çalışkanlığı... Bana anasından daha yakındı çocukluğundan beri, diye düşündü Saffet Bey. Evlendikten sonra değişmişti. Karısı dolduruyordu zavallıyı, belli. “Senin küçüğün, senin küçüğün!..” diye yüksek sesle mırıldandı. Öfkesini yatıştırmak istercesine birkaç büyük yudum daha aldı içkisinden. Anası gibiydi küçük oğlan. Utandı biraz. Anasının saflığı, sevecenliği ne gezer o oğlanda! Kırıcı, acımasızdı. Anımsıyordu, bir gün yazlıkta, elektriklerin kesildiği gece, balkonda şöyle demişti:

“Bu kıyı evini seviyorum. Paramı kesip beni geri dönmeye zorlarsanız, gelir, buraya kapanırım.”

“Kışın da mı?” diye sormuştu annesi.

Sesi her zamanki gibi sevecenlikle titreyerek.

“Kışın da,” demişti oğlan.

Karanlıkta parlayan ince sakalı, kemikleri çıkmış yanakları, yalancı İsa yüzü onun!

“İnsanlardan kaçırıyorsun,” demişti annesi, kedi sırtını okşarcasına, acıyan küçük sesiyle.

Oğlan insanlardan kaçmadığını, onlara yaklaştığını, yaz aylarında bunun daha kolay olduğunu anlatmaya kalkışmıştı: Çünkü yaz aylarında, dağlarda, tepelerde, kentlerde, nerede olursa olsun insanlar eşitti biraz. Zaman zaman ‘Uzman Bey’ bile, bahçıvanı, kayıkçısı, komşu çocuklarıyla aynı kırları, bahçeleri, aynı denizi paylaşıyordu, istesin istemesin. Evet ‘Uzman Bey’ demişti kendisiyle açıkça alay ederek ve karısının karanlıkta ürkek, kırık gülüşü! Bu sözlerde biraz doğru vardı. Deniz kenarlarında, kırlarda herkes daha rahat, daha yakındı birbirine. Bahçıvanın sağlıklı, topaç gibi çocukları... Denize giderken esmer, tombul yüzlerini okşadığı olurdu. “Onları seviyorsun!” derdi karısı, biraz şaşkın. Komşular, sepetler içinde şeftali, üzüm getirirlerdi. Kumsalda kim varsa payını alırdı meyvelerden. Kentten gelenler, uzun sopaların üstüne branda bezleri çekip uydurma çadırlar kurarlardı. Oğlan, bahçıvanla kayaların arasında denize dalıp çıkar, midye toplardı. Güneşte büsbütün sararan saçları altın tozuna batmışçasına parlardı. Daha güçlü, daha erkek görünürdü. Saffet Bey onu, kara gözlüklerin arkasından, gizliden gözlerdi. Bütün çocukları toplar, bahçıvanın yaktığı ateşte, kara teneke kapakların üstünde midye pişirirdi. Kumlarda dans eder gibi sıçrayıp koşarken, karısı sevgi dolu bakışlarla onu seyre dalar, “Bak, ne kadar az sekiyor!” diye sevinirdi. ‘Topal’ sözcüğünü kimse ağzına almazdı evde. Bir doğum özürü: Doktorun forseple alırken hayvanca yaptığı sakarlık. Geç anlaşılan kalça çıkığı.

“İnsanlar giyindikleri zaman değişiyorlar,” derdi oğlan. “Kötülükleri, tutkuları; sanki taktıkları kravatlar, giydikleri ceketler, gömlekle birlikte geçiriyorlar sırtlarına. Sen kumsalda yan yana oturup gevezelik eden babamı; Bakkal Salim’le bizim salonda karşılıklı oturmuş, konuşurken düşünabiliyor musun?”

Çok gülmüşlerdi ana oğul buna.

Bakkal Salim, öğleüstü dükkânı kapadığında kumsala gelirdi. Kırmızı mayosu, kocaman sarı bıyıklarıyla... Denizde yan yana yüzerken öğleden sonra havanın poyrazlayacağını haber verirdi. Neden bu saçmalıkları düşünüyorum! diye şaşırdı Saffet Bey. Denizden çıkacaklarına yakın Nuriye Hanım da gelirdi yanlarına. Basma entarisini çıkarır, bir girer, bir çıkardı denize. “Ne popo ama!” diye kadının kocaman kıcıyla alay ederdi karısı. Karısının ne poposu, ne de göğüsleri vardı. Sıska denecek kadar zayıftı. Nuriye Hanım güneşten yanakları al al olmuş, kaçar giderdi yanlarından. Kocasının kızmasından ürkererek, “Çok sıcak, ben istedim denize girip serinlemesini,” diye suçu üstüne alırdı hemen karısı. Evdeki çalışanlarla yüz göz olunmasına ne kadar kızdığını bilirdi.

Doğruldu koltuğunda Saffet Bey. Alkolün verdiği gevşeklik mi? Bu bölük pörçük anılar, oradan oraya sıçrayan düşünceler. Yanındaki masada boşalmış içki bardağı duruyordu. Gazete dizlerinden düşmek üzereydi. Uyumuş olmalıyım bir ara diye gazeteyi masanın üstüne bıraktı. Anılara dalmak! Nefret ederdi bu çeşit duygusallıktan oysa. Geçmişini düşünmek neden? Yaşadığımız an vardı. Yalnız o an önemliydi. Cebinde duran, oğlanın pislik dolu mektubu! Düşünmesi gereken daha çok başka şeyler de vardı. Kafasının içinde daha hiçbirini çekip açmadığı, sorunlarla dolu çekmeceler kapalı duruyordu. Öfkeyle kalktı koltuktan. Kapının yanındaki zile basıp gidip camın önünde durdu elleri cebinde. Oğlanın yolladığı mektubun ince kâğıtları hışırdadı parmaklarının arasında.

“Önce şunu bilin, sizi hiçbir zaman babam olarak kabullenemedim. Annemin, benim, hepimizin yaşamını karartan bir gölgeydiniz yalnızca. Bana gelince, sakat bir ördek yavrusuydum aranızda. Rahat topallayamadım bile sizin yüzünüzden. Çünkü gözünüz üstümdeydi. Sizin çocuklarınız kusursuz olmalıydı, sağlıklı, çalışkan, ne istediğini bilen.. Oysa ben yalnızca yaşamak istiyordum. Ayağım umurunda değildi. Beni özürümle sevenler de vardı. Biri annem, öteki sizin ‘pansiyoncu kadın’ diye adlandırdığınız sevgilim. Parklarda, ormanlarda dolaşmak, içki içerek müzik dinlemek, sinemalar, tiyatrolar ve şiir yazmak! Geceleri yazdığım şiirleri okuyup sevgilimin koynunda uyumak.. Kötülük neresinde bunların! Ah siz neler kaybettiğinizi bilerseniz, o saçma ilkelerinizin zincirlerine bağlanıp...”

Kendisine böyle bir mektup yazmaya cesaret edenin cezası verilmeliydi. O total, küçük şey! Ceketinin iç cebinden kara akıl defterini çıkardı Saffet Bey. Alfabetik ekini araladı parmağı ile. ‘A’ harfinde, kişisel işlerine bakan avukat arkadaşının adını buldu. Miras paylaşmasında oğlanlardan yana çıkmış olmasına karşın ona güveni vardı. Bu özel işi gizli tutarak, dedikodulara meydan vermeyeceğini biliyordu. Ona danışmadan, yasal yolları araştırmadan harekete geçmesi doğru olmazdı. Paralarını yiyemeyecekler, diye düşündü. Belki büyük oğlunu koruyup onun Amerika’daki hesabına para geçirerek? Ev alması, istediği gibi harcaması için...

“Onu benden çok sevdiğinizi biliyorum,” diye yazmıştı oğlan. “Size benzediği için. Çünkü siz yalnız kendinizi seversiniz.”

Zibidi! Anası yerindeki pansiyoncu sevgilisinin kucağında on parasız yaşasın bakalım...

“Dedemden, annemden kalanlardan hisseme düşen payı vermeyi kabullenseniz, pansiyonu kapatacak, bizim karıyla, resimler, kitaplar ve plaklarla dolu bir dükkân açacaktık. Belki kendi şiirlerimi kendim bastırabilecektim o zaman. İşte böyle benim hayâllerim.”

Bütün bu hayâllerin tuz buz olduğunu anladığında! diye düşündü Saffet Bey. Dudakları, önemli müşterilerle pazarlığa giriştiğinde olduğu gibi, ince, soğuk bir gülüşle gerildi. Nuriye Hanımın sesiyle toparlandı, kendine geldi:

“Yemek hazır beyefendi.”

Elini saçlarının üstünde geçirdi Saffet Bey. Yüzü her zamanki ciddi, saygın anlamını aldı. Kadına bakmadan yürüdü, yemek odasına geçti.

Bonfile, salata, meyve. Davetlerde, kulüpte yemek yemediği zamanlar, her akşam aynı yemeği yerdi.

Şişmanlamaktan çok korkardı Saffet Bey. Bir aralık küçük çarpıntılarla yüreği havalanır gibi olmaya başlamıştı. Doktoru önemsememişti. İş yorgunluğu, sınırlar, karısının ölümünden sonra girdiği bunalım.. Hafif bir yatıştırıcı vermiş, yağlı yiyeceklerden kaçınmasını, açık havada bol bol yürümesini söylemişti. Göbekli, kara kafa adamlardan nefret ederdi. Bürosundan geçen kalantor müşterilerinin arasında öyleleri çoktu. Yağlı yüzlü, göbekleri pantolon kemerlerinden taşan, kara bıyıklı adamlar. Kulüpte rakıları çekip hayvanlar gibi yemek yer, şakalaşırlardı aralarında. “Atın ölümü arpadan olsun,” diye. Sonra haydi baypas için Amerika’ ya!

Uygar bir insandı Saffet Bey. Her altı ayda bir check-up yaptırıyordu. Sonunda teklemeler geçmiş, lipidi düşmüş, tansiyonu normale dönmüştü. Sağlığı yerindeydi. Tahtaya vurdu üç kez, masanın altından, Nuriye Hanıma göstermeden. Peçetesini yeleğinin yakasına sokup tabağına eğildiğinde

Nuriye Hanım sessizce çekildi kapıya doğru. Son günlerde, kadının yemek süresince kapı önünde mihlanıp kaldığını gördüğünde biraz sertçe savmıştı yemek odasından. Başı önünde iştahla yemeğini yemeye koyuldu. Masanın boş kalan öbür ucunu görmek hoşuna gitmiyordu. Bir ara kalkıp pikaba plak koymayı düşündü. Hemen vazgeçti. Karısı öleli müzik dolabının kapağını açmamıştı. Eskiden karısı yattıktan sonra ışıkların çoğunu söndürür, yarı karanlıkta Beethoven, Wagner, Mozart dinlerdi. Çoğunca koroları seçerdi. Sıcak ilahilerle göklere yükselmek, coşup savrulmak...

Salata çok güzeldi. Bonfile orta pişmiş, yumuşaktı. Nuriye Hanım, istediği gibi, salataya bol sirke koymuştu. İşte yaşam buydu: Güzel bir yemek, biraz müzik ve kesintisiz bir uyku.. Uykudan yana şikâyeti yoktu. Başını yastığa koyar koymaz uyurdu. Karısı gibi uyku ilacı almadan üstelik.

Yemeğini bitirince geçirip rahatladı Saffet Bey. Bu terbiyesizliği kimse olmadığı zaman, arada sırada yapıyor, yaptıktan sonra da kızılıyordu kendine.

Çalışma odasına geçtiğinde çantasındakileri çıkarıp masasının üstüne koydu. Şu kendini beğenmiş kadının dosyasına bir göz atmak istiyordu. Koltuğuna isteksiz oturdu. Yorgundu. Biraz da canı sıkkın. Genç avukata telefon edip etmemekte kararsızdı. Ona şunu söyleyecekti: Kadınlara aynı durumdaki holding başkanı, yöneticiler toplu halde başvururlarsa işi almayı düşünebilirdi. Önce bürodaki arkadaşları ve birkaç avukatla işin hukuki yanını konuşması gerekecekti. Bürosuna bağlı hukukçuların kendisine ne kadar pahalıya patladığını, çoğunca aldıkları paranın karşılığını vermediklerini düşününce kızdı. Sık sık toplanıp vergi yasalarını, bilançoları, çoğunun bilmediği ince hesapları açıklamak gerekiyordu onlara. Ankara'da Maliye Bakanlığındaki iş götürücülerin, gizli adamlarının adlarını vermiyordu. O kendi işiydi ve Ankara'ya gittiğinde büyük bir ücret alırdı ayrıca bunun için. Vergi davalarında kaçamak yolları kolayca bulup açıkladığında ağızları açık kalırdı kimi budala müşterilerinin. Danışma Bürosunun adından çok, kendi adı geçerdi piyasada. "Titizliğinden, büroya iş bırakmıyor, hepsini sen üstleniyorsun," derdi karısı. "O zaman danışmanlıkta o kadar yardımcıya ne gerek var! Onlara güvenin yok. Sen bana bile güvenmezsin bilirim. Her ay masraf defterimi didikler durursun."

Sana para mı dayanır! diye düşünür, ama ona söylemezdi Saffet Bey, kırmamak için. Ne gereksiz harcamalar! Çiçekler örneğin, masaların üstünü dolduran... İşte Nuriye Hanım da her zaman olduğu gibi masanın ortasına çiçekler koymuştu. Kristal vazoya biçimsizce sıkıştırılmış Çingene papatyaları. Dökülen sarı tozları keten örtüyü yer yer lekeliyordu. Karısının aldığı çiçeklerden ucuzdular belki, ama bu kadarı da olmazdı. Sofrada çiçek istemediğini Nuriye Hanıma bir kez daha söylemeye karar verdi Saffet Bey.

"Siz annemin yokluğunu daha sonra anlayacaksınız, yalnız kaldığınızda. Korkunç biçimde kocamış ve yalnız! Her ölüm, hiç beklenmeyen bir başka ölümün habercisidir. Arkada kalanlara küçük bir selâm, bir işaret, 'Avanti, avanti' diyen. Yemeğinizin soslarına, dökülen saçları karışan, tencerelere öksürüp aksıran zavallı kocamış aşçınız, devanası yaratık Nuriye Hanımla, eski eşyalar, gereksiz cicibicilerle dolu vitrinlerin sıralandığı o büyük salonlarda, annemin resmi karşısında yalnız kaldığınızda..."

Ölümden korkmuyorum, senden de küçük 'topal', diyecekken sözlerini yuttu Saffet Bey. Çocuğuydu o. Karısıyla ne kadar uğraşmışlardı onun sakatlıktan kurtarmak için. İki kez ameliyat, iki kez alçı, kucak dolusu para ve yorgunluk. Bütün bunlara karşın oğlan hâlâ kırıtıyordu yürürken iki yana. Ufak tefek yapısı, sarışınlığı yüzünden, onu, geceleri sokak başlarını tutan hipi kılıklı sapıklardan sanıp

saldırmalarından korkup sinirlendiği olurdu. Bu yüzden anlatmaya çabalamıştı ona: kırıtaçına, yürürken ayağını sıkı basmasının daha doğru olacağını. Karısı ağlamıştı. “Böyle bir şeyi ona nasıl söylersin!” diye. “İyiliği için,” demişti. Her zaman doğru olanı yapmıştı. Karısında kendisini anlayacak akıl yoktu. Mızızın biriydi. Gerçeklerden, korkarak kaçınılmazdı. Yalnızlık, kocamışlık, doğal şeylerdi bunlar. Doğruldu, çenesini kaldırdı havaya, yumrukları sıkıldı masanın üstünde. Hasta olmayacakmış, ölmeyecekmiş gibi garip bir düşünceyle parladı gözleri. Zaman zaman yalnız kendisinin ölümsüz olabileceğini düşünürdü. Garip duygular; sanki biri fısıldıyordu kulağına: Sen ölümsüzsün, ölmeyeceksin! diye. Çocuk olma, çocuk olma! dedi kendi kendine yavaşça. Gene de inanmak istiyordu. Yalnızlık, evet... Ama o küçük budalanın düşündüğü gibi yenilmeyecekti yalnızlığa. Akıllıydı, yaptığını bilen biri. Acısı yatışacaktı sonunda. Bu ev yalnız kendisinini artık, bu sessizlik de. Budalaca gevezelikler, çocuklarla çekişmeler, cinsel açlığını bir türlü yatıştıramadığı tutkulu bir küçük kadın, kahkahalar, ağlayışlar, yakınmalar; bitmişti bütün bunlar.

Kulak verdi Saffet Bey. Aşçıyla Nuriye Hanımın mırıltıları geliyordu mutfaktan. Ürkek, bastırılmış sesler... Çekinirlerdi ondan. Doğaldı. Onların patronuydu. Saygı beklemek hakkıydı. Daha birkaç hafta önce, bu evde! diye düşündü. Akşam olur olmaz bütün ışıklar yanardı; müzik dolabının kapağı gün boyunca açık kalır, alaturka, alafranga seslerle dolardı ev. Saçmasapan Fransız şarkıları, yağlı, ezik İtalyan şarkıları, Muazzez Abacı; erkek bozuntusu o şişman kadın... Karmakarışık bir müzik zevki vardı karısının. Dinler miydi sevdiği şarkıcıları? O da belli değildi. Plaklar dönerken durmadan konuşurdu. Nuriye Hanımla, aşçıyla. Konuşmaktan sıkıldığında telefon ederdi sağa sola. Alıcıyı plakların üstüne yaklaştırır, “Bak neler çalıyorum sana!” diye konuşmasına müzik seslerini karıştırırdı. En çok da Londra’ya, küçük oğlana telefon ederdi. Neler konuşurlardı o kadar gülerek, neşelenerek? Herkesle senli benliydi. Kasap çırağıyla bile. Nuriye Hanıma takılır, onu “Şoray’ım,” diye çağırırdı. Aşağı doğru kayan kocaman, kara gözleri vardı Nuriye Hanımın. Önünde böyle şakaların yapılmasını sevmezdi Saffet Bey. Yanında çalışanlarla yüz göz olmak randımanı azaltırdı. Karısı hastalandığında onları biraz başıboş bırakmıştı. Yeni yeni toparlanıyorlardı. Hastalığında bile o küçük kadının gürültüsü doldururdu evi. Güçsüzlüğünü saklamak için, çocuklar geldiğinde biraz daha gürültücü olurdu. Odalardan odalara seslenir, şarkılar mırıldanır, sıralı sırasız boyunlarına sarılarak, köşelere sıkıştırıp kucaklardı onları. Sürüp giden hastalığını unutturmak istercesine küçük şölenlerle, yakınlarını, arkadaşlarını toplardı. Ayrılık vedalaşmasına benzerdi biraz da bu toplantılar. Herkesle iç içe, yakın, coşkulu... Ne çok teyzesi, yengesi, teyze çocukları vardı! Tahtakuruları gibi doldururlardı evi. Yaşlıların çoğu kamburdu. Yürürken düşecekmişçesine yere bakarlardı. Gençler, küçük, kavruk ve çirkindiler. Karısının ana yanından bir bozukluğu olduğunu düşünmüştü Saffet Bey onları tanımaya başladığında. Belki de eski kuşaklardan gelip iz bırakan bir gen sorunu. Gizli bir frengi, öyle birşeyler. Ne çabuk hasta olurdu! Bitmez tükenmez migrenler, sırt ağrıları, geceyarıları tutan öksürük krizleri. Oysa sağlığına çok dikkat ederdi. Kendisine iyi bakar, kutularla vitamin, sinir ilaçları içerdi. Güzelleşip taze kalabilmek için berberlere, terzilere, en çok da doktorlara gidip gelirdi.

Ah neler çektim ben! diye kendi kendine acıdı Saffet Bey. Her gece yatağında bacaklarına dolanan bir yengeç! Sokulan, sarılan, okşayan ve okşanmak isteyen aç bir kadın... Sokulur, yoklar, “İster misin?” diye sorardı açıkça. Bir kemik yığını kucaklayıp isterik saldırılarına karşı koymak.

Çalışma odasını çevreleyen kitaplara baktı Saffet Bey. Artık rahatça ışığını açıp istediği kadar okuyabilirdi. Bacaklarını, kollarını serin çarşaflarda dinlendirir; canı istediğinde güzel kadınları, en çok da Rita Hayworth’ı hayâl ederek kendi kendine boşalabilirdi. Bütün bunları düşündüğü için

utanır gibi oldu. Daha temkinli olması, karısını saygıyla anması gerekmez miydi? Oğlanın mektubuydu kafasını karıştıran.

Rüzgâr vardı dışarıda. Yukarı pencerelere kadar uzayıp boy veren çınar ağaçlarının dalları hışırdıyordu camların önünde. Bu yıl kumsaldaki yazlık evi açmaya karar verdi. Bir kat kaloriferi koydurursa belki kışın da kalırdı. Yeni yol yapılabilecek evle kent arası bir saat bile çekmiyordu arabayla. Kötü havalarda otelde kalabilirdi. Başında yoğun işler vardı, ama kışın birkaç haftalığına Viyana'ya gidecekti. Bol bol müzik dinlemek, operalar, sarışın Viyana kadınları... Gülümsedi keyifle. Gençliğinde birkaç hafta geçirmişti orada. Parası olmadığı için parklarda çalan orkestraları dinlemekle yetinmiş, kahvelerde sandviçle karnını doyurarak güzel sarışınları ancak uzaktan seyredebilmişti. Büyük oğlunun yıl sonu tatilinde Amerika çağrısına hayır dememişti, ama gitmeyeceğini kendisi gibi oğlan da biliyordu.

Kara akıl defterini çıkardı yeniden Saffet Bey. Gelişigüzel hesapladı bankalarda faizdeki paralarını, mal mülk gelirlerini, hisse senetlerini, tahvilleri... Elinde açık defter, uzun uzun düşündü: Birkaç yıl daha sabredip her şeyi satıp savarak kaçıp gitmek, dışarıda yeni bir yaşama başlamak? En doğrusu buydu belki de. Danışma Bürosunu, böylesine verimli çalışma temposu sürüp giderken kapatmayı içi götürmüyordu. İsviçre'de, Veveye sırtlarında küçük, tahta bir şale hayâlîne koyuldu. Oralarda bir yerlere yerleşebilirdi. Bir ev bile alabilirdi. Çalışmayacaktı o zaman. Yılların yorgunluğunu dinlendirmek! Uygur insanların arasında yaşamak, yeni dostlar edinmek... Çocukluğundan beri kurduğu hayâller: Ava gitmek, balığa çıkmak, sandalla dolaşmak göl kıyısında. Unutmak! Neyi? Her şeyi; karısını, çocukları!

Yıllarca önce karısıyla on beş gün kalmışlardı baharda, Veveye sırtlarındaki tepede. Harika bir otel, güzel yemekler, nazik insanlar. Ünlü polis romanları yazarı Simenon'un, Charlie Chaplin'in oralarda bir yerde yaşadıklarını, golf oynamak için çoğu zaman otele geldiklerini söylemişti genç barmen. Simenon gibi, kendisine ölüncüye kadar bakacak bir 'gubernante' edinirdi belki de. Nuriye Hanım şöyle bir gelip geçti aklından. Güldü. Öyle birini Avrupa'ya götürmek!

Karısı çok sıkılmıştı o tepede. Karısının ne kadar cahil olduğunu evlendikten sonra anlamıştı Saffet Bey. Alman lisesine gitmiş, Alman dadıyla büyümüşü, ama Reine Nehrini sorsan nerede olduğunu bilmezdi. Yalnızca süslenmek, takıp takıştırmak ve sevişmek isteyen küçük bir dişi. 'Beni affet!' dedi, duygulanıp. O küçük, akılsız kadını, parası için aldığını sanmıştı birçokları. Parası aklından bile geçmemişti oysa. Maliyeden ayrıldıktan sonra namlı bir borsacı olan kayınpederinin iş- hanında oda kiralayıp kendi başına çalışmaya başlaması bir rastlantıydı. Sonradan, adamın bir iki vergi işiyle ilgilenmiş, sağduyusu, matematikçi kafasıyla şaşırtmıştı faizci bozuntusu borsacıyı. Dost olmuşlardı. Evine çağırmaya başlamıştı sık sık. Kızı uğrar olmuştu babasına. Akşam çayları, pazar yemekleri, lüks lokantalarda davetler... Kızın tatlı bakışları, üstünden ayrılmayan... Şıngırdayan kahkahaları ve çocuksu şakaları... Bu arada Ankara'dan İstanbul'a göç edişin, kendi başına girdiği işin sıkıntıları. Bütün bunlar onunla evlenmesini zorunlu kılmıştı bir bakıma. Onu sevdim, onu hiç kırmadım, diye iç geçirdi Saffet Bey, yavaşça. Evli bir erkek, çoluk çocuk sahibi. İşinde olduğu kadar sosyal yaşamında da ödün vermeyen, namuslu, inanılır biri. Bu 'image'ı hiç bozmuştu. Kimse diyemez ki... diye doğrudu masa başında. Defterini cebine koydu. Yaptığı hesaplara göre birkaç yıl sonra kocamlılığını rahatça, istediği gibi yaşayabilecekti. Vefasız, hain evlâtlarından uzak. Onlarla buluşacaktı belki zaman zaman. Daha çok düştükleri yanlışları, bozgunlukları görmek için. Cezalarını çekerken pis tutkuları yüzünden neleri kaybettiklerini anlayacaklardı.

“Yüzyıl yaşayacakmışçasına para üstüne para koyup ‘Bir gün yaşlılığında’ diye bütün isteklerinizi erteleyerek zavallı annemi de oyalayıp durdunuz. Sizin gibi birinin yaşayacağı yılları hesaplamaktaki acemiliği şaşırtmıştır beni her zaman. Bir hesap makinesi, gıcır gıcır işleyen...”

‘Hesap makinesi’ kafasıyla onları en iyi okullarda okutmuş, yetiştirmiş değil miydi? Küçük oğlan üniversiteyi asarak Londra sokaklarında sürtüp, geceleri sarhoş dolaşıyorsa parklarda... Esrar kullandığından bile kuşkuluydu onun. Bir hesap makinesi gıcır gıcır işleyen, hiç yanlış yapmayan! diye tekrar etti kendi kendine Saffet Bey, yüksek sesle. Kapı tıkırdadı yavaşça. Bir zamandır en küçük mırıltıya koşup geliyordu kadın. Gene bir şey isteyip istemediğini soracaktı. Aralanan kapıya bakmadan,

“Hayır, hayır...” dedi Saffet Bey.

Kapı hemen kapandı.

Ve oğlan: “Benim sizden hiçbir çıkarım yok, hakkımı arıyorum yalnızca. Sizden korkmuyorum da...” diye yazmıştı. “Siz para uğruna ezip geçersiniz her şeyi, siz kapitalistlerin, büyük malın tutsağısınız. Onların düzeyine erişebilmek için gençliğinizi harcadınız. Yıllar boyunca yarı hasta, zavallı bir kadınla koyun koyuna yattınız.”

İşte ilk doğru buradaydı. Kabulleniyordu; isterik, hasta olduğunu anasının. Bir şey vardı: Kendisinin de topallığını suç gibi sürükleyen bir ruh hastası olduğunu bilmiyordu. Dünyaya düşman biri, babasına bile!

“Paranın, paralının karşısında aşağılık duygusu içinde ezilen, ölünceye kadar yoksulluk karabasanları, korkulu rüyalar gören, acınacak bir zavallı! Yabancıların para hesaplarına boğulmuş, müşterilerinin varlığı ile gözleri kamaşıp körleşen, onlara yetişebilmek için yıllardır yarış atı gibi koşup duran...”

Bunları düşünürken Nuriye Hanımın yanlış yerlere koyduğu masa ajandasını, telefon defterini, kalemligi eski yerlerine doğru itiyordu Saffet Bey. Kadına mı, oğluna mı olduğunu bilmediği bir öfke, içinde dalga dalga büyüyor, kötü bir gülüş, ağzını bıçak gibi yırtıyordu. Büyümüşlerdi, elinden çıkmışlardı artık. Analarıyla beraber ölmüşlerdi sanki. Tahtaya vurdu hemen üç kez, aklından geçen korkunç şeyden korkmuşçasına.

“O küçük akıl defteriniz, bitmez tükenmez hesapların dökümleriyle dolu.. Annemin parasıyla aldığımız tahviller, altınlar, dolarlar, bankadaki hesaplarınızı düşünüyorum da! Bize vereceklerinizle batacak değildiniz. Ağabeyim sizin çok beğendiğiniz açıksözlülüğü ile hiç olmazsa Amerika’da alacağı ev için biraz para koparmayı düşünerek mirastan söz ettiğinde... Annemin takılarının satılıp paylaşılmasını da karısının uyarısıyla o tezgâhladı. Ben o sıralar yalnızca aydan aya gönderdiğiniz parayı artırıp artırmayacağınızı düşünüyordum. Bunu size sormakta kararsızdım. Aşağılayıcı, soğuk bakışlarınıza dayanacak halde değildim. Annemin acısıyla yaralıydım. Başımı koyup ağlayacak bir omuz arar gibiydim. Bitip tükenmeyen öğütlerinizi dinlemekten usanmıştım. Kavgalara, dalaşmalara son vermek istiyordum. Bu son mektupla zehrimi kusuyorum! Neden siz değil de annem, evet neden annemdi ölen!”

Kahredici sözler! diye düşündü Saffet Bey: Sırtından hafif bir ürperti gelip geçti. Sıkıntıyı duydu içinde. Kollarını açarak geniş soluklar aldı. O itin iki sözüyle ölecek değilim! diye arkasına yaslandı.

Küçük bir inilti çıktı dudaklarından. Yavaş yavaş toparlandı. Gözden geçirmesi gereken dosyaları sonradan okumak için bir yana ayırıp sayfalarını çevirip bıraktığı dergileri topladı. Böyle bir mektupla beni yıkacağını sanıyorsa! diye düşündü. Kendisini çok akıllı, kurnaz sanan büyük oğlana da bir ders vermek istiyordu. Utanmaz keratalar! dedi. En büyük küfürlerinden biriydi bu.

Kayınpederi, bir gün telefonda, kredi işi için; kendi referansı ile işe alınan genç bankacıyla konuşurken kızıp küfretmişti: “Ne bok herifsin sen!” diye. Dayanamamıştı: “Barsaklarınızda yeteri kadar var, neden ağzınızı dolduruyorsunuz o pis şeyle!” deyivermişti. Birkaç gün konuşmamışlardı bu yüzden. Kayınpederi özür dileyip bağları yeniden kolayca kuruvermişti bankadaki adamıyla.

Masada, en üstte duran, kadının dosyasına şöyle bir baktı Saffet Bey. Eli uzanır gibi oldu. Bir göz atmak, kendini bilmez genç avukata telefon etmek geçti aklından: “Çocuğum böyle çıkmaz işleri ne diye gönderip o kendini beğenmiş hanımla başımı derde sokarsın!” diye oğlanı nazıkçe paylamak! Vazgeçti. Her zamanki gibi karar vermeden önce en az yirmi dört saat beklemesi gerekirdi. Gene öyle yapacaktı. Aynı zamanda işin hacmini anlamak için piyasayı bir yoklamak, tanıdığı maliyecilerle konuşmak fena olmazdı. Belki kulübe giderdi. Havadan sudan konuşurken sözü kadının kocasına, vergi kaçakçılığına getirip bilgi toplayabilirdi. Şirket sahiplerinin ödeme gücünü de öğrenmeliydi. İşin planı kafasında yavaş yavaş geliyordu. Düşünmeyeceğim derken düşünüyordu. Gevşedi, kendini bulur gibi oldu. Aklı ile övünüyordu doğrusu. O sersem oğulları ne düşünürlerse düşünsünler... Bu kafa, bu kafa yok mu! Batıda, Amerika’da, hatta Rusya’da doğmuş olsa! Çörçil gibi, savaş zaferleriyle uzağı görmeyerek ülkeleri yanlış parçalara bölmez, Almanya’yı Ruslara kaptırıp dünya egemenliğini Amerikalılara bırakmazdı. Bir Beethoven, Mozart, Verdi, neler olabilirdi! Yavaş yavaş Carmen’den bir arya mırıldanırken sustu. Zavallı karısı öleli daha ne kadar olmuştu! Belki bir Bertrand Russel, politikada sağa sola bakmadan gerçekleri dünyanın yüzüne vuran korkusuz bir düşünür ya da Raymond Aron gibi, komünistleri, bilimsel, ince ataklarıyla köşeye sıkıştıran büyük bir yazar olabilirdi. Çörçil’in ikinci dünya savaşı anılarını, karısının hastalığının ağırlaştığı sıralar okuyup bitirmişti; on iki cildi beş altı aya sığdırarak; uykusuz gecelerinde, büronun yoğun işlerine karşın. Russel, Aron, sevdiği yazarlardı. Çoğu zaman okurken yorgunluktan uyusa bile. Müzik dolabını plaklar dolduruyordu. İçlerinde kabından çıkmamış olanlar vardı. Kitaplar da öyle. Çoğu açılmamış duruyordu, ciltlenmiş, sıram sıram, kitaplıkların camları arkasında. Bütün o plakları dinleyecekti bir gün, bütün kitapları okuyacaktı, yorulmamış pırıl pırıl bir kafayla. O zaman kimse gelip usandırıcı kırık sesiyle “Ne kadar açıyorsun!” diye pikabın sesini kısmayacak, ya da “Ne çok okuyorsun!” diye yatakta cilveyle gülerek elinden kitabını kapmayacaktı. Böyle bir mektup, hiçbir zaman! Bir daha yazışmayacak, af dilemediği sürece yüzünü görmeyecekti oğlanın. Hepsini bu! Şimdi aklını ayarlaması, sınırlarını yatıştırması önemliydi. Birkaç el pasiyans açmak için çekmede iskambil kâğıtlarını aradı. Her gece yatmadan önce yapardı bunu. Avunmak, rahatlamak için.

Nuriye Hanım, küçük gümüş tepside ıhlamurunu getirdiğinde, açılmış iskambil kâğıtlarının önünde, başı hafifçe yana düşmüş uyuklar buldu onu. Masada yer açıp tepsiyi önüne sürdü.

Gözlerini açtı Saffet Bey. Kapıdan sıyrılıp giden kadının arkasından öfkeyle baktı. Hiç hoşlanmazdı bırakılmışlığı içinde yakalanmaktan. Üstelik kadın tepsiyi masanın üstüne koyduğunda iskambil kâğıtlarını savurup dağıtmıştı. Ihlamurunu ağzı yana yana, üfleyerek içmeye koyuldu. Soğuğu çok soğuk, sıcağı çok sıcak içmekten hoşlanırdı. Karısı olsa gülerek yerinden kalkar, elinden alırdı fincanı. “Mis gibi kokuyor!” diye yudumlamadan bırakmazdı. “Ah ne kadar sıcak, senin ağzın demirden mi!” diye alay ederdi. Artık ıhlamuruna ortak çıkamayacaktı. Pencere yanındaki koltuk boştu. Ama resim duvarda asılı duruyordu. Resmi duvardan indirip indirmeyeceğine daha karar

vermemiştii. Parmağındaki nikâh yüzüğünü çıkarmak için de bir süre beklemesi gerekecekti. Böyle şeyleri düşünmek için çok erkendi. Evlilik kutsaldı. Bu yüzden o resme ve elindeki yüzüğe bir süre daha dayanması gerekirdi. Hele bir kırkı çıksın diye düşündü, içini çekti derin derin, kalbi yerinden oynar gibi oldu. Alışmıştı. Küçük bir çarpıntı. Sinirlendiğı, kızdığı zaman gelip geçiyordu. Yarım kalan ihlamurunu bitirdi. Geniş soluklar aldı. Rahatladı. Karısı yoktu artık. Kaprisler yoktu, sorumluluklar yoktu, aşk yoktu. Gelip gelip boynuna sarılan o zavallı kadın! Beni kimse onun gibi sevmedi, sevemez! diye düşündü Saffet Bey.

Karısının kendisine olan tutkunluğundan çok hoşlanmıştı ilk zamanlar. Sonraları usanmıştı üstüne düşmesinden. Herkesin içinden gelip gelip boynuna sarılması! Soluğu fena kokuyordu son zamanlarda. Birkaç kez nazikçe söylemişti dışçıye gitmesini. Öpüşmek istemediğini açıkça söyleyemezdi. Kalbini kıracak bir şey yapmaktan sakınmıştı hep. Karısıydı o. Yaşlandıklarını, aralarına hastalığın girdiğini kendisinin anlaması gerekmez miydi! Nerede dudaklardaki eski tazelik, nerede o esmer, serçe gibi cıvıl cıvıl küçük kız! İlk buluşmaları sözlüsüyle! Bir lokantada yemek yemişlerdi baş başa. Ondan hoşlanmıştı. Evine bıraktığında, kapının önünde dudaklarından öpmüştü. Çünkü artık nişanlı sayılırlardı. Yumuşak, taze genç kız dudakları. Hayır, karısına haksızlık etmek istemiyordu. Onu sevmişti, onunla yatmıştı. Ateşli, çok ateşli seviştiğı geceler olmuştu. Yuvarlak omuzları, ince boynu, omuzlarını öpüp emdiğinde “Yapma, çürük kalacak!” diye bağırın ince, çocuk sesi. Birdenbire uyandığını hissederek şaşırdı. Oturdu. Pantolonunu aşağı doğru çekti, askılarını gevşetti yeleşinin altında.

Gençliğinde hastalığın ilk işaretleri başlamıştı. Akşamları üşümeler, zamansız küçük ateşler... Doğumlardan sonra daha da çökmüştü. Başağrıları, ateşlenmeler sıklaşmıştı. Bana çürük malı sürdüler diye geçti aklından Saffet Beyin. Çocuklar da öyle, iki yabancı, iki düşman, uzaklarda.

“...Sizin hoş görmediğiniz ne varsa onları yaparak ucundan ucundan biraz olsun hıncımı almaya çalışırdım. Yarılanan şarap şişesini, işaret edip Nuriye cadısına sofradan kaldırttığınızda, uzanıp bardağınızdan içmeme, gazetenizi dalmış okurken birdenbire radyoyu ardına kadar açıp kapamama, ‘Sevgili pederim’ diye durup dururken boynunuza sarılmama, hem de önemli kişilerin yanında, ne kadar kızdığınızı bilirdim. Herkesin önünde ‘Babamın önemli müşterileri, büyük vergi kaçakçıları’ diye söze başladığımda annemin ödü kopardı ve sizin insanı donduran bakışınız...”

Korkunç bunlar! diye düşündü Saffet Bey. Benim oğlum o! Oğlu olduğundan kuşkulanaacağı geliyordu. Duvardaki resime kaydı bakışları. İşte bana korkunç yarattığı doğuran kadın! Bir düşman verdi bana evlât diye! İnanılacak gibi değildi. Duvardaki resimde, uçuk pembeler, morlar içinden bir çiçek gibi açmış güzelliğı, gençliği ile gülümsüyordu karısı. Onu arka odalardan birine atmak. İçi götürmüyordu. Hele bir kış geçsin hele yeni yaşamımı düzene koyayım... Yeni bir yaşam! Her şey değişecekti. Evi, dostları, işi, yollar, bahçeler, kentin kokuşmuşluğu, belki çocuklar bile... Unutmak istiyordu, başta o mektubu. Doğaldı, zamanla unutacaktı.

Oğlan “Sizde ne yürek, ne acıma var,” diye yazmıştı. “O çok iyi bildiğiniz vergi yasaları gibi, sizin de kendinize göre öz yasalarınız var. İnançlarınız, kimsede bulunmadığını sandığınız aklınız! Cenazede gözlerinizi, özenle katlanmış keten mendilinizle örtmüş, ağlıyordunuz. Biz iki kardeş, yanınızda heykel gibi kıpırdamadan duruyorduk. Üçümüzün soylu bir görüntüsü vardı. Bunu sonradan söyleyen sizdiniz. ‘İyi bir tablo oluşturuyoruz, babam bundan kıvanç duyar.’ diye bakıyordum size. Biliyordum ağlarken bile öyle düşündüğünüzü. Bir ara ağlamıyor da ağlar gibi mi yapıyor yoksa, diye kuşkulandım bile. Annemin ölümüne acımdan çok öfkelenmiş olmalı, diye düşündüm sonraları.

Nedenini biliyordum: Annem ilk kez size sormadan bir şey yapmıştı, ölmüştü, hiç beklemediğiniz bir anda. Doğrular var o gün söylediklerinizde. ‘Yaşamak için çaba göstermedi, aldırma doktorlara’ demiştiniz. ‘İlaçlarını almayı bile unuturdu. İlaçtan çok Nuriye Hanımın tütsüsüne inanırdı. Cahillik işte!’ O zaman ağbim kulağıma eğilerek ‘Ne yüreksiz adam bu be!’ demişti. ‘Sanki karısından değil, budala bir yabancından söz ediyor!’”

Büyük küfürlerinden birini savurdu Saffet Bey küçük oğluna: “Köpek!” diye mırıldandı. Haince kardeşini de harcıyordu. Çoğu yalandı yazdıklarının. Yalan olduğuna inandırmaya çabaladı kendini. Her şeyi birden kaybetmek istemiyordu. Karısının resmine bakarak: İşte senin çocukların! dedi. Suçu resimdeki kadına yükleyerek biraz rahatlar gibi oldu. Acımayla karışık alaylı bir gülüş belirdi dudaklarında. Ne kadar da kötü bir resim Tanrım! diye içini çekti.

Mor pembe renklere bulanmış gökyüzünün altında, ressam, karısını bir gelincik tarlasının içine oturtmuştu. Gelincik tarlasının arkasına denizi, köy evlerini, camii nasıl uydurup koyduysa, karısını da öyle uydurup güzelleştirmişti. Karısını sedef yanaklar, kiraz dudaklarla hiç anımsamıyordu. Bir aralık saçlarını kızıla boyamış olabilirdi, ama aslında genç yaşta dökülüp aklaşan kara saçları vardı. Resim yapıldığında kırkında olmalıydı. Oysa yirmi yaşında bir genç kız resmiydi duvardaki. İncilerini, pırlantalarını takmıştı poz vermek için. Gösterişe bayılırdı. Yersiz çağrılar yapar, şölenler düzenlerdi yeni giysilerini, pahalı, güzel takılarını sergilemek için. Paha biçilmez mücevherlerdi bunlar gerçekten de. Şimdi züppe gelininin parmaklarında, gerdanında parladıklarını düşünmek! Üstelik sevmezdi gelinini karısı. Biraz da gençliğini, güzelliğini kıskanırdı. Küçük oğlana gelince, kendi payına düşenleri satacağını açıkça söylemişti. Mısır yolculuklarında aldıkları gümüş bir gerdanlığı ayırmıştı, pansiyoncu sevgilisine armağan etmek için.

Bir pazarlık gecesi! Takıların sözü edilince Saffet Bey bankadaki kasadan alıp hepsini eve getirmiş, ne var ne yoksa kadife kutular içinde önlerine dökmüştü. Şaşırılmışlardı biraz. Belli, o kadar kolay pes edeceği akıllarından geçmemişti.

Kara akıl defterini çıkardı Saffet Bey. Not aldı: “Avukat İhsan Beyden randevu. Çocuklar için.”

Vasiyetnamesini değiştirecekti. Yapabilir miydi? Yaparım, yapmalıyım, diye kestirip attı. Onların burunlarını sürtmek! Kendisine başkaldıranların çoğuna yaptığı gibi. Hafif bir çarpıntı. Doğrudu masanın önünde. Bizim yaşta insanlar fazla sinirlenmemeli, diye geçti aklından. Tahtaya vurdu üç kez. 3 sayısının uğuruna inanırdı. Paspasa üç kez ayak siler, muslukta elini yıkarken üç kez sabunlayıp çalkaladığı olurdu. Parlak yıldızların arasında ay nazlı kıvrıntısıyla belirlediğinde sağlıklı, güzel bir yüze bakmadan edemezdi. Böyle köhne inanışları vardı. Kızardı kendi kendisine. Uğura, uğursuzluğa inanmaktan gene de vazgeçemezdi. Karısı ay’ı ilk gördüğünde koşardı yanına gülerek. Oysa Saffet Bey çoktan Nuriye Hanımın yüzüne bakmış olurdu karısına çaktırmadan. Çünkü kadın güler yüzlüydü, güçlüydü. Akılsız bir köylü karısıydı, ama işe yarayan biriydi. İşe yarayan insanları severdi Saffet Bey. Şöminede ateşi ne güzel yakardı kadın. Karısı çok üşüdüğü için Nuriye Hanımın en çok yaptığı işti bu. Baharda, sonbaharda salondaki şömine hep yanar, közlenmiş ateşlerin ince ışığı yansırıdı halıların üstüne. Belki şimdi bile, diye düşündü Saffet Bey. Eli cebine gitti. Mektup kâğıtlarını yoklayıp buruşturdu. Onları ateşe atmak, kül oluncaya kadar seyretmek ve unutmak! Nuriye Hanım görmeden külleri karıştıracaktı. Kadın meraklı değildi, aldırmazdı böyle şeylere. Aşçı gibi kapıları dinlemezdi. Namuslu, sadık ve çalışkan. Yazları kumsaldaki evin bütün işleri üstüne yığılır, o gene yakınmazdı. Bahçede nasıl çalışırdı. Ne güzel sulardı çimleri, çiçekleri. Hastalıklarını suç gibi saklamaya çabalayan karısı da şaşardı sağlamlığına kadının. Kocaman, mermerden taş gibi bacaklar,

kollar. Yürürken löp löp sallanan memeler ve sutyensiz! Gülümsedi Saffet Bey. Karısının hakkı vardı. “Sinirime dokunuyor,” derdi karısı. “Memelerini hoplata hoplata yürüyüşüne bak, kadın değil inek!” Gene de çok severdi onu. “Nuriye Abla,” derdi. Çocukların, köy ağzıyla konuşmasını alaya aldıklarını gördüğünde kızardı. Kadın onun malı gibiydi. Paylayacaksa yalnız o paylamalı, herkese duyurmak istemediği alayları kocasının kulağına fısıldayıp o gülmeliydi. Aman sen de, aman sen de! diye kafasından atıverdi Nuriye Hanımı Saffet Bey. Ama kadın oradaydı, kapının arkasında, biliyordu. Yatak odasına geçinceye kadar koridorlarda dolanır, seslenmesini, birşeyler istemesini beklerdi. Sinir bozucu olmaya başlamıştı son günlerde. Biliyordu Saffet Bey, biraz sonra salona geçtiğinde gelecek, ıhlamur bardağını küt diye önüne koyacaktı; isteyip istemediğini sormadan. Bir gün nasılsa, ıhlamurun uyku verdiği, içtiğinde daha rahat uyuduğunu söylemişti. O günden beri ikinci, sırasında üçüncü ıhlamurla karşısına dikildiği oluyordu. Bu cahil yaratıklar güzelim kenti doldurup içine okumuşlardı. Ama Nuriye Hanım iyi bir hödüktü ne de olsa. Zavallı bir kadındı aslında. Onun, gençliğinde çok çektiğini söylemişti karısı. Uzun, karışık bir hikâye: Çok genç mi evlendirmişler? Çocuk doğururken köyün ebesi mesanesini mi yırtmış? Aylarca hastanede mi yatmış? Pek anımsamıyordu Saffet Bey. Acımaktan kendini alamadı. Kimim var ondan başka! diye kendine de acıdı bu arada. Beni başka seven, düşünen var mı? Büyük oğlu giderken, “Neden Amerika’ya gelmiyorsunuz?” diye sormuştu. “Burada çok yalnız kalmanızdan korkuyorum. Yeteri kadar servetiniz var. Başkalarının dertleriyle yorulmanın ne gereği var bundan sonra?”

Çalışmadan nasıl yaşayabileceğini sordu kendi kendine Saffet Bey. Sağlığı, gücü, en önemlisi aklı yerinde olduğuna göre! oğluna İsviçre projesinden söz etmemişti. Çünkü bu daha çok sonraydı. Kurmakta olduğu hayâli, zamanla ölçüp biçmesi, olgunlaştırması, yerli yerine oturtması gerekirdi. Karşılık vermemiş, “gelirim, gelmem,” bile dememişti oğluna. Şimdi ne doğru yaptığını daha iyi anlıyordu. Kentin büyük sanayicilerinden birinin kızı olduğu için kırım kırım kırılan züppe karısına dayanabileceğini nasıl düşünmüştü oğlan! Kendisine yakınlık göstermesinin, ilgilenmesinin başka nedenleri olmalıydı. Çalıştığı hastaneyi bırakıp Amerikalı okul arkadaşıyla birleşip özel bir klinik açmaktan söz etmişti bir aralık; anasının ölümünden birkaç gün sonra; öğle yemeğinde, başsağlığına gelen yakınlarının önünde. Kendisi yeşil pasaportu almıştı. Karısının alabilmek için bir yıl daha beklemesi gerekiyordu. O zaman babasını, kardeşini yanına alabilir, bütün aile birleşirlerdi. Küçük oğlanın boş tabağına eğilmiş kederli, solgun yüzü. Yemek boyunca tabağı hep öyle boş kalmıştı. Kimsenin yüzüne bakmamış, konuşmamıştı. Annesine en çok üzülenin kendisi olduğunu göstermek istercesine. Kurnaz tilki! Artık hiçbirine inanmıyordu onların. Gelini söze karışarak, yabancı bir ülkede klinik açmak için çok para gerektiğini söylemişti. Elmaslar içinde parlıyordu. Yüzü boyasızdı. Mini etekli kara bir giysi vardı üstünde.

“Kaç bin dolar örneğin?” diye sormuştu gelinin babası. Saffet Beye bakıyordu sorarken. “Belki ikimiz size biraz yardım edebiliriz,” demişti. Saffet Bey; kaşlarını çatarak başını çorbasına eğmiş, suskunluğu ile konunun kendisini ilgilendirmediğini belli etmişti. Küçük oğlan ilk kez konuşmaya kalkmış, cimrilik üstüne komik bir hikâye anlatmış, ama kimse gülmemişti. Böylesine para düşkününü, saçma insanlarla yaşamak! Bir de kalkıp alay eder gibi “Yalnız kalmandan korkarım,” diye sözler etmek... Sanki yaşamı boyunca yalnız değilmiş gibi! Kuş beyinli bir kadına katlanıp insafsız, saygısız iki insana avuç dolusu para dökerek... Artık onlara ‘Oğullarım’ demek bile içinden gelmiyordu. Küçük oğlanın çökük yanaklı, sakallı yüzü geldi gözünün önüne. Sarkmış gömleği, dizleri çıkmış kot pantolonu... Canı cehenneme, ne hali varsa görsün! diye mırıldandı. Kötü bir söz çıkacak ağızından şimdi! diye dudaklarını sıkı sıkı kapadı. Büyük oğlu bin kez üstündü kardeşine. Bilim adamıydı. Amerika’da okumak, hocaların gözüne girmek kolay değildi. Sonunda Amerikan uyruğuna geçmeyi de

başarmıştı. Kliniği Amerikalı arkadaşının adına açacaktı; üniversiteden kopmamak için. Gene de küskündü Saffet Bey. Kırılmıştı bir kez. Annelerinin mal varlığını araştırmak, mücevherlerini istemek!.. Lânet olsun diye mırıldandı, lânet olsun!.. Hemen tahtaya vurdu üç kez.

Şiir yazıyormuş küçük bey!

“Çok duygulu ve çok yetenekli bu çocuk,” derdi karısı. “O soğuk, kendini beğenmiş İngilizleri düşün, bayılıyorlar oğlumıza. Profesörü, biraz daha çalışırsa şiirlerin yayınlamasına yardım edebileceğini söylemiş. ‘Doğudan şarkılar’ koyarız adını demiş. Ne çok dost edindi kısa zamanda oralarda!”

“Bir Lord Bayron mu yetişiyor başımıza?” diye alay ederdi Saffet Bey.

“Seni çileden çıkararak, şiir yazması değil, topallığı. Onunla alay etmene dayanamıyorum,” diye ağladığında... Ne olacak, sulu göz! diye kızdı Saffet Bey. Akıl defterini cebine koyup iskambil kâğıtlarını çekmeceye kaldırdı.

“Sizin prensiplerinizi ağzı kokan bir adamın durmadan sakız çiğnemesi gibi...”

Böyle yazmıştı oğlan.

“İçinizde saklı ezikliği, korkuları, kötülükleri saklamak için mi akılcı, sert, kendini beğenmiş adam rolünü oynuyorsunuz? diye sorduğum oluyor kendi kendime. Ahlâk korsesine sıkıca sarılmış, içine dönük...”

Ben onun yaşındayken, diye düşündü Saffet Bey. Ben onun yaşındayken!..

On sekiz yaşını anımsadı: Küçük bir apartmanın pis, kaypak merdivenlerini tırmanırken gördü kendini. Babası, ezilmiş, yorgun bir adam, kara Remington makinesinin başında, efendilerinin beyannamelerini dolduran, dilekçelerini yazan emekli vergi memuru. Yana yatmış kırık dökük dosya dolapları, pencere kenarına oturtulmuş, camları kapayan yaprakları tozlu kaktüsler. Kaktüslerin önündeki tahta masaya yığılmış dosyalar ve hemen dosyaların yanında ispirotluk, birbirinin içine yığılmış, yağları donmuş sefertasları. İğrenç! diye içini çekti. Babası onu yollardı müşterilerden dosya almaya, aylıklarını toplamaya. Ne kadar ezici, utandırıcı bir gençlik geçirmişti. Siyasal Bilgiler Fakültesine girdiğinde kaymakam olmayı düşünmüştü önce. Babasından, evden kaçmak için belki de. Babasını kıramamış, sonradan Maliyeyi seçmişti. Üniversiteyi iki kez ters yüz ettirdiği giysiyle bitirmişti. Önce tersine, tersi çok yıprandığında yeniden yüzüne çevirterek. Kimse inanmazdı şimdi bunları anlatacak olsa. Geceyarılarına kadar çalışıp şundan bundan ödünç aldığı ders kitaplarından notlar çekerek çalıştığını, nasıl bir yoksulluktan geçtiğini, çocukları, karısı hiç bilmemişlerdi. Gençliğinin en güzel yılları üstelik. Sınıfındaki bir kıza sevdalanmış, parasızlık yüzünden evlenememişti. Mesleğe ilk adım: Ankara; Bakanlık. Kıskanç bürokratların arasında parlamak. Kolay olmamıştı. Küçük bekâr odası; yoksulluk, ilk yıllar. Ama artık ters yüz edilmiş giysiden kurtulmuştu. Babası yardım ediyordu biraz. Yiyeceğinden, sigarasından keserek, her türlü eğlenceden uzak, bir yandan da dilbilgisini artırmaya çabalıyordu. Bütün istediği üniversiteden bir burs koparabilmektir. Cebinden eksik etmediği kuru peksimetleri çayına katık ederek... Sonunda başarmıştı. Yarı aç, yarı tok bütün parasını kitaplara yatırıp o güzelim güneşli günlerde Bakanlıkların arşivlerinde, kahve köşelerinde çalışarak...

Avrupa dönüşü birkaç yıl Ankara. Hesap uzmanı yardımcısı, müsteşar yardımcılığı, derken bir gün

istifa edivermişti. Babasının ölümünde İstanbul'a dönüp küçük evlerini ipotek ederek kendi başına bir yazıhane açmak için yer aramaya başladığında kayınpederinin işhanına uğraması, koridorun ucundaki küçük odayı kiralaması, hepsi bir rastlantıydı. Faizciliğini borsacılık adı altında gizleyerek para üstüne para koyan adamın kendisine yardımı olmuştu. Yadsınamazdı bu. Başlangıçta ucuza kiraladığı odanın uğruna, işleri de az olduğu için ona yardım etmiş, Maliye Bakanlığındaki sorunlarını çözümlenmişti. Çok sonraları iş ortaklığı kurup kızı ile evlendiğinde...

“Siz büyükbabamın sayesinde, onun ilişkilerinden yararlanarak...”

Küçük sersem! Gerçekte büyükbabası ondan yararlanmıştı. Aklından, uzmanlığından, Bakanlıktaki tanışlarından.

Onlar için neler yapmamıştı! Sevdiği kız uğruna, Amerika'da eğitimi yarım bırakıp İstanbul'a dönen büyük oğlanı evlendirip Amerika'ya, üniversiteye geri gönderen, okulu bitirip staj yaptığı sürece, hastanenin kadrosuna girinceye kadar yıllarca para yardımı eden kimdi? Bunun karşılığını ne güzel vermişti: Sırtının arkasından dede mirasını araştırıp anasının takılarına sahip çıkarak... Şair bozuntusu kardeşiyle birlik olup... Sanki onlardan esirgeyecekmişim gibi! diye düşündü Saffet Bey. İşte böyleydi insanlar, en yakınları bile. Ne kadar kızarsa kızsın, büyük oğlunun kendisine benzemesinden hoşlanır, aklını, çalışkanlığını beğenirdi. Ama o da cezasını çekecekti. Amerika'ya kök salacakmış, büyük bir doktor olacakmış... Görelim bakalım ne olacağını, kendi başarısıyla nereye varacağını! diye alay etti içinden. Gene de umut etmek istiyordu. Biraz da kıskanır gibiydi oğlunun yeni yurdunda, yepyeni bir yaşam ortamında başarıya doğru yol almasını. Yüreği pişmanlıkla eziliyordu bir yandan da, insan oğlunu nasıl kıskanır! diye.

“Ağabeyim doktor, siz kentin büyük vergi uzmanı. Ben neyim? Küçük, topal biri, postunu oradan oraya sürükleyen...”

Acıma duygusu yaktı yüreğini Saffet Beyin. Oğlanın kendisini bu türlü aşağılaması hüznün vericiydi. Kendi canından biri, adını taşıyan ve bir sürüngen hain!

Yavaşça kalktı yerinden. Baş döner gibi oldu. Koltuğun kenarına tutunup toparlandı. Bir boşluk oluyordu son zamanlarda kafasında. Bütün düşünceler uçarcasına birbirine karışıyordu. “Yoğun yorgunluk, karınızın ölümüne çok üzüldünüz, kendinizi büsbütün işe verdiniz son günlerde,” demişti doktoru: “Acıların başka çareleri de vardır. Yaşamak biraz, gönlünüzce dinlenerek.” Geceleri rahat uyuyabilmesi için yatıştırıcı bir ilaç vermişti. Yıl sonunu kapatıp elindeki işleri yoluna koyduğunda bir yerlere giderdi belki de. Yollarında rahatça yürüyüp kahvelerinde oturup gazete okuyabileceği uygar bir kente. Şimdi bir sigara içebilirdi. Günün üçüncü sigarasıydı bu. Doktorun sözünü dinleyip iki yıl önce bırakmıştı sigarayı. Bir kahvaltıdan, bir öğle yemeğinden, bir de yatmadan önce içiyordu. Viski, çok sulandırılmış ve üç parmak. Kahveyi bile son zamanlarda azaltmıştı. Ancak toplantılarda içiyordu. Elini cebine attı sigara paketini çıkarmak için. Mektup hışırdadı avucunda. Elini parmakları yanmışçasına çekti hemen. Mektubu yırtıp attığında her şey bitmiş olacaktı. Çocuklarını da atmış olacaktı yaşamından o mektupla beraber. Nasılsa çekilip gitmişlerdi. Onları büyütüp yetiştiriyoruz, çekip gidiyorlar arkalarına bakmadan, pis pis konuşuyorlar sırtımızın gerisinde ve bu mektup! Karısının sık sık söylediği sözler geldi aklına: “Onlar benim canlarım, canlarımı kimse alamaz benden.” Ne budala bir kadın! diye düşündü. Şimdi o, toprağın altında, çocuklar uzaktaydı. Çoktan unutulmuştu. “Canlarım,” dediği, cebindeki nefret dolu mektuptu. Annesini budala, kendisini cimrilikle suçlayan sevgili oğlunun mektubu! Takılarının, parasının peşinde koşan sevgili çocukları

onun! O da oğulları gibi, o da bencil; bunlar beni sömürdüler yıllar boyunca! diye öfkeye kapıldı birdenbire. Derin derin iç geçirdi. Bir ölüye böylesine saldırmak! Yakışmaz! diye mırıldandı, bana hiç yakışmaz! Bir süre dalgın kaldı utançlı, küskün.

Kapının açıldığını duymadı. Nuriye Hanımdı.

“Kapıyı vurdum, duymadınız,” dedi. “Uyuyakaldığınızı sandım.”

Ihlamur getirmişti. Bıktım bu karının ıhlamurundan! diye kızar gibi oldu Saffet Bey. Belli etmedi. Yer açtı fincana, masanın üstünde. Ihlamurun taze çiçek kokusunu alınca ferahlar gibi oldu.

“Akşamüstleri serin oluyor, ocağı yaktım salonda,” dedi Nuriye Hanım.

“İyi düşünmüşsün,” dedi Saffet Bey, bir şey söylemiş olmak için. Oysa hemen yatak odasına geçip uyumak istiyordu.

“Siz bana emanet sayılırsınız, düşünmez olur muyum!” dedi Nuriye Hanım. Sesinde sevince benzer bir titreme sezdi Saffet Bey.

“Onlara söz verdim, küçük hanımı aratmamak için elimden geleni yapacağıma.”

“Onlar,” kim? “Küçük hanım kim?” diye şaşkın baktı kadına Saffet Bey. Bir an sürdü ‘Onlar’ın oğulları, ‘Küçük hanım’ın karısı olduğunu anımsaması. Kadına bir işaret yaptı gitmesi için. Kaşları çatılmıştı. Nuriye Hanım ürkmüşçesine çıkıp gitti odadan. Saffet Bey bir zaman kıpırdamadan kaldı yüzü sıkıntılı. Bana sahip çıkmaya kalkıyor, diye düşündü. Büyük oğlu mu söylemişti. “Babam sana emanet” diye? Ne küstahlık! Bunu nasıl söyleyebilmişti! Beni kocamış, kendisini idare etmekten aciz bir bunak mı sanıyor bunlar! diye öfkeyle kasılıp kaldı olduğu yerde.

Takıların paylaşılması, miras tartışmasından sonra onlarla çok az bir araya gelmeye, az konuşmaya dikkat etmişti. Kırgınlığını açıkça göstermişti. Büyük oğluya gelinini şoför yalnız başına götürmüştü uçak alanına. İlk kez onları yolcu etmeye gitmemişti. Anlamış olmalıydılar. Gelininin boynuna dolanan kolları, el öpüşü! Her zamankinden daha yakındı. Kocasını ellerini avuçlayıp bir zaman bırakmamış, ayrılırken hiç gereği yokken omuzlarına sarılıp, “Baba, sevgini bizden esirgeme. Para pul bir yana, bizim için yalnız sen varsın,” demişti. Para pul bir yana, ne palavra ama! diye düşündü Saffet Bey. Böyle sözler ancak annelerini duygulandırır, gözyaşlarına boğardı. Aralarında bir şey kopmuştu, bunu ikisi de biliyorlardı.

Küçük oğlan Londra’ya döndüğünde, Nuriye Hanım, yatağının içinde annesinin geceliklerini, yarı kullanılmış lavanta şişelerini bulmuştu. Günlerce pencereleri açık bırakmışlardı, odayı ağır lavanta kokusundan arıtmak için. Tenine sinmiş hastalık ve ter kokularını yok etmeye yarayan, bol bol sürdüğü lavantadan nasıl iğrendiğini karısı hiçbir zaman anlamamıştı. Eve doldurduğu çiçekleri de sevmezdi. Çiçeklerin karışık kokuları, karısının üşütmek korkusu içinde genellikle kapalı tuttuğu odalarda ağır mezarlık rüzgârları estirirdi. Çoğu zaman yazı odasına kapanıp pencereleri açması bu yüzdendi. Gene de onu kırmamak için masasının üstüne koyduğu taze, kırmızı güllere ses etmezdi. Kıvrık kuyruğu ile küçük bir yılan benzeyen gala çiçekliğine, masasının karşısına koyduğu kocaman, çirkin koltuklara, babasından kalma sedef kakmalı masalara, duvardaki resime, onun çok önem verdiği, sevdiği ve kendisinin nefret ettiği her şeye katlanmıştı. Bunların hepsini atacaktı evden. Hele bir kırkı çıksın! Dolapları dolduran süslü püslü giysileri ne yapacağını daha bilmiyordu. Vizon kürkü, gelini yüzünü kızartıp istemişti. Kayınvalidesini anımsatacak güzel bir anı, uzak

‘Amerika’sında! Küçük oğlan hemen yapıştırmıştı: “Annemi sırtında taşımak istiyor anlaşılır. Birbirlerini ne kadar az sevdiklerini bilmesek!..”

Kavgaya tutuşmuşlardı yengesiyle. Saffet Bey yemeği yarıda bırakıp peçetesini atarak sofradan kalkmıştı. Saygısızlıktan nefret ederdi. Salona geçip özür dilemelerini beklemişti ve öyle olmuştu. Gelin giderken vizon mantoyu alıp götürmüştü kimseye bir şey demeden.

Nuriye Hanımın söylediğine bakılırsa, kürkü dolaptan alırken ağlamış, “Kayınpederim bir melektir, o zorladı almam için,” demişti. Daha birşeyler anlatmaya kalktığında Saffet Bey sözünü keserek kadını başından savmıştı.

“Sizin kötü bir orkestra şefi gibi küçük emirler, işaretlerle yönettiğiniz insanlar, arkanızdan neler derlerdi hiç düşündünüz mü? Kuru, sıkıcı, kendini beğenmiş bir ‘tyrandınız’ onların gözünde. Hayâller içinde yaşayan, sizi sevdiğine kendisini inandırmaya çabalayan, ‘dünyanın en kibar, en akıllı’ kocasına sahip annemin dışında, bizim için de öyleydiniz. ‘Emir verir gibi konuşmasına kızıyorum en çok. Böylece kendisini yüceltip bizi aşağılıyor. Çok akıllı sanıyor kendisini, bence kurnaz bir tilki, hepsi bu!’ Ağymin sözleri bunlar. Onunla farkımız, arkanızdan konuşup yüzünüze bir şey diyememesiydi. Ben öfkemi susarak ya da gülererek saklamayı seçmiştim. Suskunluğumda, gülüşümde neler saklı olduğunu anladığınızı biliyordum. ‘Yaşlandı, onu kırmak istemiyorum,’ diyordu ağbim. Miras sorununu bu yüzden uzatmaktan vazgeçti. ‘O bizi kendine göre seviyor, ama paracıklarından da vazgeçemiyor’ diye alay ederdi. Ben ağbim gibi düşünmüyorum. Sizin sevgiden, acımdan yoksun, kupkuru bir akıl olduğunuzu biliyorum.”

Küçük budala! Annesi gibi kıskanç, bencil ve geveze, diye düşündü Saffet Bey. Duvardaki resime baktı.

Gelincik tarlasında gülen genç kadın, bir yabancıydı. Ressam, o küçük yüzdeki çirkinliği silip süpürmüştü sanki fırçasıyla.

Bir İtalyan ressamın yapıtıydı resim. Adam, İstanbul’a gelmiş, sosyeteye girmeyi başarmış, ne kadar zengin, çirkin kadın varsa müşteri edinmişti. Şairane, yapmacık dekorlar içinde iç bayılıcı renklerle en kaknem karıları melekler gibi güzelleştiren resimler yaparak küpünü doldurup bir gün ortadan kayboluvermişti. Kentin birçok zengin evlerinde duvarlar, tüllere, ipeklere bürünmüş, karşısındaki resimde olduğu gibi tatlı tatlı gülen, birbirinin kopyası resimlerle doluydu.

Alaylı bir gülüş sıyrıp geçti dudaklarını Saffet Beyin. Güldüğü için utandı. Resimde karısını anımsatan birşeyler arandı, bulamadı. İri gözler, sedef bir ten, bir kız çocuğununkini andıran küçük, kırmızı dudaklar! Karısının çökük, sarı yanakları, altları morarmış, derinden bakan yorgun gözleriyle ne ilgisi vardı bu resmin! İçini çekerek Nuriye Hanımın önüne koyduğu ıhlamur fincanını geriye doğru itti, fincandan sıçrayan damlalar masanın cilalı yüzünde beneklenince büsbütün sinirlendi.

Onu hırpalamamıştı hiç. Olduğundan fazla sevgi, sevecenlik göstermiş, çocuğu gibi korumuştur sırasında. Arada bir duyduğu pişmanlığa anlam veremiyor, kendi kendine kızıyordu. Her şeyi karıştıran o uğursuz mektuptu. Hâlâ cebinde duruyordu, suçlamalarla, yalanlarla dolu. Kendisini hiç tanımayan, neler çektiğini bilmeyen, saygısızlar! Oturduğu yerde öfkeyle doğruldu.

Doktorlar hastalığın ilerlediğini söylediklerinde, işlerini yüzüstü bırakıp annelerini İngiltere, Amerika dolaştırmış, en namly doktorlara göstermiş, gezdirip eğlendirmeye, hastalığını unutturmaya

çabalamıştı.

“Ölüme yaklaştığını anladığınızda, yakınlarımızın ‘o kadar parası var, neden dışarı götürmüyor, neden çare aramıyor’ diye söylendiklerini duyduğunuzda aklınız başınıza geldi. Belki de gecikmenizin nedeni onun bir an önce ölmenizi isteginizdendi.”

Ne haince suçlamalar! Bu benim oğlum, zehir kusan! Karısını görür gibi oldu. Onun kırık sesi: “Sana yük oldum, sana çektiriyorum,” diyen. Kara bir kuş gibi karyolanın kenarına tünemiş... Yarı açılmış paketlere, yeni aldıkları giysilere, o çok sevdiği incik boncuklara bakarak... Yapılan masraflara hiç karşı çıkmadığı için biraz şaşkın.

“Ne kadar çok para harcadık,” demişti.

Korkmuşçasına duraklamış, sonra acı bir gülüşle,

“Yoksa ölecek miyim?” diye mırıldanmıştı.

Her zaman olduğu gibi cimriliğini yüzüne vuruyordu. Kızmamıştı Saffet Bey. Para hesabı bilmeyen, dünyadan habersiz, hasta bir kadın vardı karşısında.

Londra’da kaldıkları sürece, küçük oğlan annesiyle beraber olmak bahanesiyle okulunu iyice asmıştı. Aşırı sevgisi, coşkulu davranışlarıyla annesine, ne kadar hasta olduğunu belli etmekten başka bir şey yapmamıştı. Artık şiir yazamadığını, yüreğinin katılıp kaldığını söylüyor, otele uğramadığı günler, dersleri bahane ederek sevgilisiyle parklarda sürtüp duruyordu. Zavallı ben! diye kendi kendine acıdı Saffet Bey. Gündüz gece yalnız bırakmamıştı karısını. Geride bıraktığı işleri düşünerek, sorumlulukların altında yıkılmış, kimseye belli etmemeye çalışarak çile doldurmuştu. Durmadan İstanbul’la, büroyla telefonlaşıyordu. Karısının hastalık, doktor sorularına nazik, öfkesiz yanıtlar yetiştirmeye, onu yatıştırmaya uğraşırken, hastanelerin, otellerin küçük yazı masalarının başına çöküp müşterilerin bekledikleri raporları hazırlıyor, bürodaki yardımcılara mektuplar yazıyor, telefon başında sürüp giden konuşmalarla her yana yetişiyordu. Bütün ödevlerimi yerine getirdim, diye düşündü. Övünmüyordu. Mektubun karmakarışık ettiği iç rahatını yeniden bulmak, düşüncelerini toparlamak, eski huzuruna kavuşmak istiyordu yalnızca. Küçük oğlanın yaptığı gibi, karısını tatlı sözler, saçmasapan hikâyelerle oyalamaktan sakınmıştı. Oğlu gibi, “Hiçbir şeyin yok senin, anacığım, benden sağlamsın,” diye kollarının arasına alıp dans etmemişti karısıyla hastane koridorlarında. “Görüyorsun uzman doktorlarla dolu, Londra’nın en namılı hastanesi burası. İyileşmen için ellerinden geleni yapıyorlar, ağlayıp sızlanmayı bırakırsan daha çabuk iyileşirsin,” diye onu yatıştırmaya çabalamıştı günler boyunca.

İnsanları aldatmaktan nefret ederdi.

Londra dönüşünden birkaç ay sonra ölmüştü karısı. Sabaha karşı, önünü alamadıkları bir öksürükle. Ağzından kan boşalarak. Öksürük başladığında, ilacını, ılık sütünü içirmeye çalışırken, Of ne olacaksa olsa, kurtulsam bu kadından demiş miydi? Doktor geldiğinde kanlar içinde yatıyordu, cansız. Doktor, korkunç bir şey söylemişti: “Kendi kanında boğuldu,” demişti. “Kaldırıp kusturabilseydiniz, ciğerde patlayan damardan boşalan kanı, dışarı atabilseydi...”

Çok rahat olmasa bile çabuk öldüğünü düşündü Saffet Bey, karısının. Yatıştır gibi oldu. Kalktı masanın önünden. İlk kez, arkasında bıraktığı karışıklığa bakmadan salona geçti. Balkon kapısını açınca serin rüzgâr yüzüne çarptı. Denizin ortasında balıkçı sandallarının ışıkları sallanıyordu.

Kavaklar, çınarlar, çamlarla çevrili tepe, karanlığın içinde daha yüksek, daha görkemliydi. Bir yerlerde kepenlerin çarptığını duydu. Nuriye Hanım, arkadaki kepenleri kapatmayı unutmuş olmalıydı. Rüzgârda üşüyünce hemen balkon kapısını kapadı.

Ev, kentin en güzel korularının birinde, ormanın içindeydi. Kayınpederinin ölümünden sonra karısının genç kızlık evine geçmeyi kendisi istemişti. Eskiden saygıyla, hatta biraz korkuyla eşini aştığı bu konak yavrusu, başarısını işaretleyen, çevresinde saygınlığını artıran bir simgeydi. Kentin gürültüsünden hoşlanan karısı istemeyerek taşınmıştı koruya. Baba evinde yeniden eski yalnızlığına dönmekten korkuyordu, belli. Ona anlatmıştı Saffet Bey: kentin ağır topları, varlıklı kişileri, Boğaz boyunca tepelere, korulara ev yaptırıp taşıyorlardı. Hırsızlığın, cinayetlerin, pis kalabalığın kol gezdiği kent merkezinden kaçıyordu çoğu, canını kurtarmak istercesine. Korunun aşağı kapısında polis kulübesi, dağı baştan aşağı dolaşan kuru bekçileri, geceleri bahçelerde korkunç hırıltılarla dolaşıp havlayan kurt köpekleri vardı. Rahat, korkusuz uyuyabilecekleri harika bir yerdi, kayınpederinin, zamanında bir müşterisinden ucuza kapattığı ev.

Çocukları orada büyüdü. Koleje, Boğaziçi Üniversitesine orada gittiler. Dostluklar ve iş ilişkileri orada büyüyüp gelişti. Emrinde şoförü olacaktı. Haftada bir kulüp, cumartesileri sinema. Restore ettirip öyle bir değiştirecekti ki eski köhne baba evini, kimse tanıyamayacaktı. Dediğini de yaptı. Arabasını kendi kullanmaktan vazgeçerek, bir şoförle, karısının emrine verdi. Evi baştan aşağı boyatıp banyoları, mutfığı yeniledi. Birbirine girmiş otlar, sarmaşıklar, bitkilerle ormanlaşmış bahçeyi, usta bir bahçıvanın eline bıraktı. İş çevrelerinde namlanmasını pekiştiren yeni dostluklar, ilişkiler edinmesini sağlayan, akıllı bir yatırım yapmış oldu; eski köşkü yenileyip koruya yerleşerek.

Salonun ortasına doğru ilerleyip durdu Saffet Bey. Bir gariplik vardı içinde. Bu ev, bu eşyalar... Sabah erken kalkması gerekecekti. Her zaman olduğu gibi. Konuşması, telefonlaşması gereken bir sürü insan; her biri bir başka şey sormak için odasına girip çıkan sekreterler, muhasebecinin yorgun, uzamış yüzü, imzalanacak kâğıtlar... İçinden çıkamadığı beyannameler, hesap defterleri, vergi dosyalarıyla karşısına dikilip imdat arayan yardımcısının telâş; bütün bunlar anlamsız göründü birdenbire gözüne. Korkar gibi oldu, eski gücünü bulamamaktan. Yabancı bir yerde kaybolmuşçasına bakındı etrafına. Kanepeleri, koltukları dolduran kırmızı, sarılı yastıklar, üstlerinden püsküllü ipek şalların sarktığı küçüklü büyüklü masalar, karısının ölümüyle çiçeksiz kalan, yuvarlak, uzun, kısa, kristal, seramik, vazolar...

“Annemi zorla kandırarak hapsedtiğiniz, mobilyacı dükkânını andıran kasvetli eviniz...” diye yazmıştı oğlan.

Evi karısıyla beraber döşemişlerdi. Sevinçle, oradan oraya koşarak, dükkânları dolaşarak müzayelerde yorularak! Benim sevincime katılmıştı, çok şeyi seçen oydu. İçine yumulduğu büyük koltukları, kucaklayıp oturduğu kuştüyü ipek yastıkları, resimleri...

“Yaldızlı çerçevelere hapsedilmiş, karanlık orman resimleri, bütün o çirkinlikler...”

O resimleri kendisi de sevmemişti.

“Doğayı en güzel resimlerle duvarlarımızda sergiledik. Ormanlar dışarıdan evimize yandısı sanki.”

Bunları söyleyen kimdi? Annesi değil mi?

O kuş beyinli annenle sen! diye öfkeyle mırıldandı. Ağbin olacak ikiyüzlü herif!

Hepsine kızılıyordu. İçinde o garip boşluğu duydu yeniden. Hafiften çarpıntısı vardı. Kollarını açarak, doktorunun dediği gibi derin soluklar aldı, rahatlardı. Ne yapacağını biliyordu: Bir vakıf kuracaktı. Ne için, kimin için? Daha bilmiyordu. Malını, parasını, her şeyi vakıfa bağışlayacaktı. On parasız bırakacaktı onları. Öyle bir cezalandırmak, öylesine vurmak! Benim gibi evine, işine, ailesine bağlı bir adam!

Karısının sesini duyar gibi oldu: “İşte beni, benim için seven biri!”

Gene de en iyi anlayan o olmuştu kendisini. Tutucu babasının, paradan başka bir şey düşünmeyen o kabasaba adamın elinden kurtarmıştı kızı.

“Tam vaktinde karşıma çıktın, bu evden, babamın asık yüzünden kurtulmak için kim olursa olsun peşinden gitmeye hazırdım.”

Sözlerinden alındığını sanarak boynuna sarılmıştı:

“Sen bundan sonra benim anam, babam, kocam, her şeyim olacaksın. Zavallı annemin beni doğurmak için ölümü göze aldığını düşünüyorum da!..”

Annesi, birkaç düşükten sonra doğum yapmış, doğumdan birkaç hafta sonra büyük bir ateşle yatağa düşmüş, kısa zamanda göçüp gitmişti.

Erkek evlât beklerken başına kalan çelimsiz kız çocuğuna fazla ilgi duymayan sert bir baba; gelir gelmez çocuğu ve evi avucunun içine alan ondan daha sert Alman dadı! Zavallım benim! diye içini çekti Saffet Bey. Öyle kavruk, ürkek, çekingen kalması, o Nazi kılıklı Alman karısı yüzünden olmalıydı. Şarap içmeye dadısıyla alıştığını söyler, gülerdi. “Bebekken bile uyutmak için ağzımı birkaç damla şarapla ıslattığını sanıyorum.” diye alay ederdi karısı. İçtiği zaman neşelenir, coşar, yatakta bile hoş, tatlı bir kadın olurdu. Her şey ikinci çocuktan sonra değişmişti. Üşümler, birdenbire ateşlenmeler... Yaz aylarında biraz toparlanır, mevsim değişmesiyle beraber sararıp solardı. O zaman daha çok içmeye başlardı. Alkolle ısındığını söylerdi.

“Hepimiz odasına kapandığında konyak şişesini yanına aldığını bilirdik. Hepimiz mutsuz olduğunu, banyolara kapanıp ağladığını bilirdik. Hasta olduğunu bilirdik. Bilmek istemeyen, aldırmayan yalnız sizdiniz.”

Neden mutsuz olacakmış! Ona istediği her şeyi vermemiş miydi? Oğlan karşısında duruyormuş gibi, yüzü öfkeyle karışmıştı, “Sensin!” diye söylendi. “Mızızlığın, tembelliğin, huysuzluklarınla onu kahreden, mutsuz eden, öldüren sensin!”

Yüksek sesle söylemişti. Haksız olduğunu biliyordu.

Neden sonra salonun içinde dolanıp durduğunun farkına vardı. Şöminenin önünde, elleri arkasında, yorgun, öfkeli, bir zaman hareketsiz kaldı. Ocağın içinde küllemiş ateş sönmek üzereydi. Ateşe dalıp gitti gözleri. Haklı olan bendim! diye içten içe konuşmasına devam etti. Doğruyu gördüm her zaman, doğruyu söyledim insanların yüzüne, korkusuzca. Yaratılışında vardı doğruculuk. Onur duyuyordu bu yanıla. Büroya gelen kadını anımsadı. Ona da gerçeği söylemişti açıkça. O kadın kentin en namlı danışma bürosuna, en pahalı maliye uzmanına geldiğini biliyor muydu? Ocağın önünde diklendi, büyüdü yeniden Saffet Bey.

“Yaşamın evle iş arasında gidip gelmek, akşamları Mozart’ın müziğinde yorgunluktan koltuğunuzda

uyumak olduğunu sanıyorsanız...”

Bundan sonra her şey değişecek! diye öfkeyle gülümsedi. Hepinizi unutacağım, ölünceye kadar rahat, keyfimce yaşayacağım. Sana metelik bırakmayacağım.. Çalışanlara, başarıya ulaşanlara düşman, yüreği kötü... Beni de kardeşini de kıskanıyor. Saygın bir kişi olabilmek, ödevlerine bağlı, onurundan, namusundan ödün vermeyen... Kolay değildi. Kendisi bunu başarmıştı. O piçin kıskandığı buydu belki de.

Babasını anımsayıp acıyla gülümsedi. Babası, müşterilerinin kara kaplı gelir gider defterlerini eve getirir, geceleri bile çalışırdı. Kışın sobanın yanındaki masasında, yıpranmış yün yelegeği sırtında... Arada sırada başını kaldırır, gözlüklerinin altından bakarak söylenirdi:

“Neden boş duruyorsun? Nedir o, gene dergi mi elindeki?”

“Ama dersim bitti baba!”

“Lûgatı al, sayfaları karıştır, yeni birşeyler öğren hiç olmazsa...”

Yapacak bir şey olmadığı zaman ansiklopedilere el atmayı ondan öğrenmişti. Baba sözü dinlemek işine yaramamış değildi. Önce küçük ansiklopediler, sonraları bilim, sanat ansiklopedileri ve sözcüklerle gelen bilmek, öğrenmek tutkusunu.

Karısı okumayı sevmezdi. Lokantalara, davetlere gidip şarap içmeyi severdi. Filmleri hiç kaçırmazdı. Küçük oğlan genellikle dışarıdaydı. Arkadaşlarıyla barlarda sürterdi. İngiltere’ye gittiğinde büsbütün kaybetmişlerdi onu. Büyüğe gelince, o da vefasızın biri! diye içini çekti Saffet Bey. Hiç olmazsa çalışkandı. Amerika’da okurken ilk yıllar, okulun kantininde bulaşık yıkayıp orada burada küçük işlerle idare ederek, gönderdikleri paraları biriktirmişti. Tatillerini bile oralarda geçirmeye başlamıştı. Türkiye’yi sevmiyordu. Türk kıızıyla evlenmesi bir rastlantıydı. Uçakta tanışıp arkadaşlıklarını sürdürmüşlerdi. Kız da Amerika’da, üniversitede okuyordu. Oğlandan birkaç yaş büyüktü. Birkaç yıl birlikte yaşamış, çocuk olunca evlenmişlerdi. Karısını bu olay yıkmıştı. Düğün derneksiz bir evlenme, hiç tanımadığı, başına buyruk, çok bilmiş bir gelin! Saffet Bey hoş karşılamıştı. Kızın babasını tanıyordu. Varlıklı bir sanayici. Düğüne, masrafa gerek görmemeleri akıllılık değil de neydi? Oğlan, “O parayı bize ver baba, olsun bitsin,” demişti. Yüklü bir çek yazmıştı ona. Karısına anlatmaya çabalamıştı gerçekleri: “Bir yaşa geldiler mi çocuklar alır başlarını giderler. Evler boşalır, geride kalanlar kocarlar ve yalnız kalırlar... Bizim yapacağımız, kendi kanatlarıyla uçuncaya kadar onlara yardım etmek, el vermek!” Büyük oğlan başarmıştı işte, iyi bir doktor olmuştu. Daha ne isterdi!

“Bizi sevmiyor, bizi hiçbir zaman sevmemi, kalpsiz o!”

Karısı kendilerinden uzakta, habersiz evlenen oğlunu uzun zaman affetmemişti. Onun kendilerinden koptuğunu, yabancılaştığını söyler dururdu.

Koltuklardan birini çekti ocağın yanına Saffet Bey. Çöker gibi oturdu. Yatmak istemiyordu hemen. Çıkmak, koruda yürümek geldi aklına. Korunun karanlığını düşünerek vazgeçti? Ne çok geçiyordu oğlanın mektubunda ‘acımasız’ sözcüğü. Ona yazmalı mıydı: “Seni mirasımdan, evlâlıktan çıkarıyorum. Seni artık görmek istemiyorum!” Aylığını keseceğini de yazmalı mıydı? Bunu yapabilecek miydi? Üniversiteyi bitirmeye iki yılı kalmıştı. Belki iki yıl boyunca? Kararsızdı. Şöminede sönmekte olan ateşe bakarak dalıp gitti. “Bütün çılgınlıkları yapmak istiyorum,” diye

yazmıştı oğlan. “Sizin yapamadıklarınızı yapacağım. Sizin kurallarınıza kalın bir çizgi çiziyorum. Size benzememek, oğlunuz olduğumu unutmak için elimden geleni yapacağım.”

Benim kurallarım! diye düşündü Saffet Bey. İçinde yeniden o garip boşluğu duydu. Bir uçurumun kenarına oturmuş, aşağılara, karanlık bir sonsuzluğa bakıyordu sanki. Benim yaptıklarım, yapamadıklarım! Nelerden vazgeçmedim, ailemi üstün bir düzeyde tutup mutlu kılmak için. Gene de küçük bir kuşku karışıyordu düşüncelerinin arasına: Yanlışım neredeydi, neden böyle oldu?

Oğlan diyordu ki:

“İnsanları mutlu etmek için paradan başka şeyler de vermek gerektiğini hiç düşündünüz mü? Anneme, sizi o kadar seven kadına ne verdiniz? Aşağılamak, sevinçlerini, zevklerini, yaşam coşkusunu kırmaktan başka...”

Sarhoş olmalıydı böyle bir mektubu yazabilmek için. Belki de kuşkulandığı gibi, esrar tutkunluğu vardı. Kafası bulandığında yazmış olmalıydı.

Öfkesini yenebilmek için bekledi biraz. Sonra başladı saymaya: Yüze kadar saydı. İlk kez bu kadar uzun sayıyordu. Her zaman daha yirminci sayıya varmadan yaptığına güler, kendini alaya alarak kolayca durulurdu. Bu kez öyle olmadı. Bunlar ne yapmak istiyorlar? diye sordu kendi kendine, analarının ölümü ile yıkılmış, kocamışlığında biraz huzur aramaktan başka kaygısı olmayan bir babaya? Eli cebine gitti. Mektup oradaydı. Yılana dokunmuşçasına çekti elini cebinden. Beni sevdiklerini söylemişlerdi bir zamanlar, şimdi ne oldu? diye şaşkın, mırıldandı. Kayınpederi, meslek arkadaşları, yanında çalışanlar, müşterileri bütün o yüzüne gülen, saygıyla, sevgiyle çevresini saran insanlar... Yalan mıydı? Karısı bile. Banyolara kapanıp ağlayan. Çalışıp çabalayarak, kendim, yakınlarım için her zaman doğruyu düşünüp uygulayan bir insan oldum ben, diye öfkeyle söylendi. Oğlan edepsizce eğleniyordu kuralları, düşünceleriyle. Pisliyordu haince bütün inançlarını, başarılarını, her şeyi her şeyi... Düşünmeye değmez, diye mırıldandı. Kendimi hırpalatmayacağım, on parasız bırakıp onu ezeceğim ayaklarımın altında. Geniş bir soluk aldı. Rahatlar gibi oldu. Başını oturduğu koltuğun arkasına yasladı. Gözlerini kapadı. Yüzü aşağı doğru gevşemiş, dudakları sarkmış, dalıp gitti.

Nuriye Hanımı gördü: Çırılçıplak, başında boncukluk yemenisi ile gülerek yaklaşıyordu kadın. Olur şey değil! dedi Saffet Bey ve bir anlık uykusundan uyandı. Gülümsemekten kendini alamadı. Kadını ilk kez rüyasında görüyordu. Hem de çıplak! Uzun uzun esnedi. Sevindi. İçindeki sıkışıklık azalmıştı. Budala bir çocuğun mektubu yüzünden...

Karısının, baba evinden getirdiği çeyizler arasındaydı Nuriye Hanım. Saffet Bey, iriyarı, boş bakışlı bir kız çocuğu anımsıyordu. Çok utangaçtı. Yanakları al al olurdu iki söz edildiğinde.

“Senden çok korkuyor zavallım,” derdi karısı.

Neden korktuğunu sormuştu şaşırıp.

“Senin insanlara öyle bir bakışın vardır ki,” diye gülmüştü karısı.

“Ama insanlara; bunun gibi hayvanlara değil!”

“Ah neden sen böylesin!” diye kızmıştı karısı.

Şakadan anlamazdı.

Küçük bir ineğe benziyordu kız. Karısından dört beş yaş küçük olmalıydı. İki üç yıl geçmeden, kasap çırağı ile kaçmıştı Kastamonu taraflarında bir köye. Dört beş yıl sonra geri dönmüş, yalvar yakar, yeniden kapılarına sığınmıştı. Evden ayrılan, kaçıp giden birini yeniden eve almak Saffet Beyin kurallarını aykırıydı, ama karısı direnmiş, kayınpederi araya girmişti. Adam imam nikâhı bile yapmamış, gebe bırakmış, çocuk ölü doğunca üstüne evlenip bir süre sonra da evden kovmuştu onu. Karısının, kızı doktor doktor dolaştırdığını anımsıyordu Saffet Bey. Altına işediğini sonradan anlatmışlardı. Köy ebesi çocuğu alırken mesaneyi yırtmış, bebek birkaç saat sonra ölmüştü. Doktorlar, hastane, ameliyat, aylarca evde yatmıştı kız. Ne masraflar! Her zaman, her şeyi kendisinin ödediğini düşündü Saffet Bey. Sonra beyim tutmuş, Londra’da keyif sürerken kafayı çekip _oğlanın mektubu yazarken sarhoş olduğuna, ya da esrar çektiğine artık iyice inanıyordu_ edepsizce yazıyordu kendisine:

“Bütün ev halkıyla birlikte sizin evinizde yabancılar gibi yaşadığımızı anımsıyorum. Soğuk, aşağılayıcı bakışlarınızdan kurtulmak için köşe bucak kaçtığımızı anımsıyorum o evde. Ağır eşyalar, soğuk duvarlar, hasta bir kadın, daha kapıdan girerken kaşları çatılan efendimiz! Çünkü biz, hepimiz sizin tutsaklarıydık. Kral sizdiniz!”

Bu oğlan, bu oğlan! Nuriye Hanımın bile kendisine öz çocuğundan daha yakın olduğunu düşündü Saffet Bey. Karısı öleli, kadın, her şeyin eskisi gibi yürümesi için çırpınıyordu. Bir gün garip bir şey olmuştu: Sabah kahvaltısında kızarmış ekmekleri peçetenin arasında yanına bırakıp greyfurt getirdiğinde her zamanki gibi mutfığa dönmemişti Nuriye Hanım. Elleri göğsünün üstünde, karşısında durup kalmıştı. Başını kaldırdığında kadının ağladığını görmüştü Saffet Bey.

“Ne oluyor Nuriye Hanım?” diye sormuştu.

Sesi biraz sert çıkmıştı.

Karısı öleli birkaç hafta geçmişti ve çocukları yeni dönmüşlerdi geldikleri ülkelere.

“Rüyada gördüm bu gece küçük hanımı,” demişti kadın. Ellerini yüzüne kapamıştı birdenbire. Karısı rüyada, “Beyefendi sana emanet artık,” demiş.

Nuriye Hanım ellerini yüzünden çektiğinde yanakları sırılsıklamdı. Gayet ciddi,

“Bana artık siz de ‘Nuriş’ diyebilirsiniz beyefendi,” demişti. “Küçük hanımcığım adımı sevmediği için öyle derdi, bilirsiniz.”

“Saçmalık!” diye terslenmiş ve kadın ürküp yanından kaçmıştı.

Saffet Bey için ‘Nuriye Hanım’ vardı, ‘Aşçı Recep Efendi’ vardı, ‘Şoför Kasım Efendi’ vardı. Yabancıları adlarıyla çağırmak aklından geçmezdi. Karısının, Nuriye Hanımın adını ‘Nuriş’ diye kısaltıp gülünçleştirmesi başından beri hoşuna gitmemişti.

Karısı ilk kez akıllı bir iş yapmıştı, evlenip ayrılıp köyden dönen, evlerine sığınan eski evlâtlığı alıkoymakla.

“Tonla para versek bundan namuslusunu, sağlamını bulamayız,” demişti.

Kayınpederi,

“Evlendi, boyunun ölçüsünü aldı. Artık bacağını kırar, ömür boyu sizde oturur, rahat edersiniz,” diye kızının yanını tutmuştu.

Haklıydılar. Kadın, çocuklara dadılık etmişti. Karısı hastalandığında evi çekip çevirmiş, kendini alkole veren, en ufak nedenlerle bağırp çağırın hanımının huysuzluklarına göğüs germişti. Karşılığını almamış değildi. Sigortası vardı. Aylıklarına el sürmüyor, bankada faize yatırıyor. Karısının isteği üzerine, köylülerinin çoğunun toplandığı bir mahallede, Topkapı taraflarında bir küçük daire almışlardı ona. Kimbilir ne kadar para biriktirmiştir bu ayı! diye düşündü Saffet Bey. Uzun uzun esnedi. Zor, yorucu bir gün geçirmişti. Büroya gelen kadının güzel bacakları geldi aklına. Gençliğinde çok güzel olmalıydı. Akılsız, kuş beyinli! diye kızdı birdenbire.

“Holdingin mâlî işlerine bakan biri var,” demişti kadın. “Haber gönderdi, vergi davasını kazanırsa bana da yararı olurmuş. Veraset işinde isteyeceği ücreti ayrıca konuşmak gerekirmiş. Ne terbiyesizlik değil mi?”

“Kocanız beyefendi hayatta olsaydı bu davranışı hoş görürdü, inanın bana,” demişti Saffet Bey.

Kadın kızmıştı.

“Siz benim kocamı iyi tanıyorsunuz, öylesine haysiyetli bir insandı ki o!” diye parlamıştı.

Kadın solcu muydu ne?

“Aralarında yaşadım. Bilmez miyim ben bu pis kapitalistleri,” diye öfkeyle söylenmişti.

Öyle mi demişti? Hayır, doğrudan bana hakaret etti diye düşündü Saffet Bey. “Bu acımasız işadamları, bu kapitalistler...” demişti kadın. Kocasının ne türlü pis işlere bulaştığını bilmiyordu belki de. Vergi kaçakçılığı da bunlardan biri değil miydi? Kocasını ölüp de dara düşünce sosyalizme sığınan bir budala! Küçük oğlunun da onun gibi sosyalist, komünist, hatta anarşist olup olmadığını sordu kendi kendine.

“Onun gençliğini unutmuş olabilirsiniz,” diye yazmıştı. “Bizim çocukluğumuzu da. Size bütün olanakları veren büyükbabamızı, size analık ettiğini sık sık söylediğiniz, aylarca unutup aramadığınız büyük halamı, okul arkadaşlarınızı, hepsini unuttunuz. Bir gün adlarını andığınızı duymadım. Annemi de da çok yakında unutacaksınız. Bu mektubu aldığınızda yırtıp atacaktır, bir süre sonra beni de unutacaksınız. Kendi kendinizi yaşayacaksınız, bundan sonra ve hep yalnız!”

Ölünceye kadar bakmamış mıydı kız kardeşine? Yıllarca çilesini çektiği dar kafalı, kendini beğenmiş kayınpederi...

Bütün bunları düşünmek saçmalıktı. Gene de düşünmekten kendini alamıyordu. Kalktı oturduğu yerden. Buna bir son vermeliyim diye düşündü. Ertesi gün çok işi vardı. Gözden geçirmesi gereken vergi beyannameleri, Maliye Bakanlığına yazılacak önemli dilekçe geldi aklına. Uyku ilacı almaya karar verdi. Sinirleri çok gergin olduğu zamanlar yatıştırıcı ilaç alıyordu. Karısından kalan kutularla, tüplerle dolu çekmeceleri boşaltırken birkaç kutu kendisine ayırmıştı. İlaç almayı hiç sevmezdi. Uyuşturup belleğine zarar vermesinden ürkerdi. Uyku ilacı almadan uyuyamayan karısının sabah kalktığında o abtal, sönmüş bakışları...

Ayakta, sinirli ve tedirgin, defterini çıkardı i cebinden. Biraz önce aldığı notlara ekledi:

‘Avukatla konuşulacak. (Vasiyetname işi için)’

‘Vakıf sorunu araştırılacak.’

‘Sekretere uyarı.’

Ben bürodan çıkmadan savuşup gitmesi saygısızlık diye düşündü. Bunu ikidir yapıyor, bir kez daha yaparsa işinden olacağını anlatmalıyım. İlimli bir konuşma. İlişkiyi koparmadan. Kız çok iyi çalışıyordu. Kaybetmek istemezdi. Yüksek eğitim görmüş, üstelik dil bilen...

‘Personelle toplantı’ diye son bir not atıp defteri kapadı. Cebine koydu. Bu toplantıları sık sık yapar, böylece onları izlediğini, hiçbir kaytarmanın gözünden kaçmadığını bilmelerini sağlardı. Hiç olmazsa büroda işlerin bir zaman olsun daha hızlı yürüyebilmesi için.

Aşağı yukarı dolaşmaya başladı salonda. Her Şey yerli yerine oturuyordu. Geriye dönüp olan bitenleri düşünmek, durmadan aynı dairenin içinde sıkışıp kalmak delilikten başka neydi? Ama mektup oradaydı, cebinde!

Vakıf kurmak, tüm varlığını, gençleri yetiştirmek için bu vakıfa bağışlamak, hiçbir yandan bozulamayacak bir vasiyetname hazırlatıp çocukları dışlayıp açıkta bırakmak! Bunları düşünürken kendini Şöminenin önünde buldu. Her Şey o an olup bitmiş gibi yüreği çarpmaya koyuldu. Cebine giden eli bir zaman mektubun üstünde kaldı. Kğıtları buruşturdu, ezdi sinirli, çıkardı cebinden. Oğlanın yana yatmış, kalın yazısıyla dolu, ince, mavi kâğıtlara baktı bir zaman. Eğildi, yandaki uzun ocak maşasını aldı. Klleri karıştırdı. Birkaç kıvılcım parlayıp söndü küllerin arasında. Çok önemli bir iş yaparcasına dikkatle kâğıtları birbirinden ayırıp çakmağı ile uçlarından tutuşturarak bir bir ocağa atmaya başladı. Maşayla orasından burasından iteleyerek kle dönüşmesini bekledi kğıtların. Sönmüş ateşin üstünde ince, beyaz küller kümelendiğinde onları yavaş yavaş karıştırdı maşanın ucuyla. Őmineden uzaklaştığında derin bir soluk aldı, omuzları doğruldu. Artık mektup yoktu! Hiç yazılmamışçasına! Bir kk zelzele geçmişti üstünden; her yanını kaplayan, yüreğini titreten. Hafiflediğini, kafasındaki durulmayı hissetti sevinçle. Kk bir çarpıntı, hepsi o kadar. Geecekti. Yarın başka bir gündü. Her işten olduğu gibi, bundan da yenilmeden çıkıyordu işte. Başı dimdik yürüdü, pencerelerden birinin önüne gidip durdu ve dudakları kendini beğenmiş, ince bir gülüşle aralandı.

Koruda, çoğu evlerin ışıkları snmşti. Yıldızlar her zaman olduğundan daha uzak, daha ışıltısızdı sanki. Beyaz bulutlar geçiyordu üstlerinden. Bir zaman kıpırdamadan kaldı pencerenin önünde. Bulutların gecenin karanlığında, gökyüzünde yüzer gibi kayıp gidişini seyretti. Yuvarlanıp büyüdüler ağır ağır. Yıldızlar kayboldu. Koyu karanlık bastı koruyu.

Yarın yağmur yağacak diye düşündü Saffet Bey. Şemsiyesini almayı unutmamalıydı. Pencerenin önünden ayrılırken iniltiye benzer hafif bir ses çıktı dudaklarından. Şaşıp kaldı. Hiç istemeden, neden olduğunu bilmeden! Salondan çıkarken ışıkları söndürdü. Yatak odasına geçmek için koridora açılan kapıya doğru ağır, yorgun adımlarla yürüdü. Karısı öleli, beraber yattıkları odaya adımıını atmaz olmuştu. Eski yatak odası, oymalarla süslü dolap kapakları, aynaları, tlleri, ipek perdeleriyle biraz tiyatro dekoruna benzerdi. Alacalı bulacalı renklere, duvarlarda, dore erveler içindeki uçuk renkli, yarı çıplak kadın resimlerine evlilik boyunca alışmamıştı. Kucak dolusu para verilmişti o

eşyalara. Mobilyacı dükkânlarının vitrinlerini anımsatan abartılı, zevksiz şeylerdi. Hasta kokusunu gizlemek için ağır lavantalar sürüp koynuna giren, kış geceleri ısınmak için ayaklarını bacaklarının arsına sokan, elini tutmadan uyumak istemeyen karısı geldi aklına. Bacaklarını açarak yalnız başına uyumak! Bundan daha hoş bir şey düşünemiyordu. Öyle düşündüğü için utandı biraz Saffet Bey. Doğrular, çoğu zaman utandırıcı oluyordu. Gerçekçi olmak kolay değildi. Ben hiçbir zaman kolayı seçmedim, diye kendini savundu içinden. Bir zamandır yatıp kalktığı, koridorun ucundaki, büyük oğlunun eski odasına yöneldi. Oğlanın yazı masasını, boşalan kitaplıklarını çıkartıp rahat bir divan koydurmuştu. Duvarlar çıplaktı. Yalnızca gereken birkaç koltuk, başucu masası. Karısını ve evliliğini anımsatan hiçbir şey almamıştı oraya. Çıplak bir oda, yıllardır özlemini çektiği, yalnız yaşayabileceği bir sığınak...

Odaya girince hemen soyunmaya koyuldu Saffet Bey. Kapının önünden kaçır gibi gelip geçen hafif ayak sesleri vardı. Nuriye Hanım, yatmadan önce bir şey isteyip istemediğini anlamak için ışığı sönmüceye kadar dolanıp duracaktı kapısının önünde. Buna alışmaya, hatta hoşlanmaya başlıyordu. Şu kadından başka beni sevip sayan kalmadı, diye içini çekerek pijamasını giydi. Odaya açılan kapıdan banyoya geçti. Dişlerini dikkatle fırçaladı lavabonun önünde. Hiç diş çektirmemişti o yaşa geleli. Ağzında yalnızca iki dolgu vardı. Karısının kâğıtlara sarıp gizliden yastık altlarında sakladığı protezlerini anımsadı. Başını salladı iki yana, hüznü biraz. Hastalık tüketti onu, iyi oldu öldüğü, diye düşündü yüzünü yıkarken. Herkes ölecek, ben de öleceğim, yaşım ilerliyor, diye içini çekti derinden. Ölüm kendine ulaşamazmış gibi o garip düşünce gelip geçti aklından. Yapacak çok şeyleri vardı daha. Sağlığı yerindeydi. Sabah kahvaltısında greyfurtla yetinmeyip vitamin almaya karar verdi. Yakın bir zamanda küçük bir tatil yapıp kafasını dinlemek... Karısının ölümü, iş yorgunlukları ve mektup. Yalanlar, suçlamalarla dolu. Allah kahretsin dedi, kahretsin...

Tırnaklarını fırçaladı uzun uzun. Aynada öfkeyle bozulmuş yüzünü, yan çizgisi bozulmuş saçlarını görünce sinirlendi. Saçlarını taradı yeniden. Yüzünü, koltuk altlarını kolonyaladı bol bol. Yatakta güzel kokmaya bayılırdı.

Odaya döndüğünde ertesi gün giyeceği takımı çıkardı. Kravatını, gömleğini, çoraplarını, birbirine uygun renklerle, özenle seçti. Eskiden giysilerini karısı geceden hazırlar, dizerdi koltukların üstüne. Evlendiklerinde, sabah işe giderken telâşa kapılmamak, çabucak hazırlanmak için bunun gerekli olduğunu anlatmıştı ona. Karısını, bu ve buna benzer evlilik ödevlerine alıştırmak için az eğitmişti.

Örtüleri açıp yatağını girdi Saffet Bey. Yorgun uzandı çarşafın arasına. Nuriye Hanım, unutmamıştı su koymayı başucuna. Karısı öleli hiçbir şeyi unutmuyordu kadın. Çalışkan, ödevini bilen, örnek bir hizmetçi.

Yatağa girdiğinde yandaki düğmeyi çevirip orta ışığı söndürdü. Başucundaki duvara takılı küçük okuma lâmbasını yaktı. Günün olayları birbirine karışarak uçuyordu beyninin içinde. Uyku ilacını içerken ılınmış su midesini bulandırdı. Başucu masasının alt rafına uzanıp yarı okunup bırakılmış kitapları arandı.

Hafta sonlarında polis romanları okurdu Saffet Bey. Simenon hayranıydı. Aklını, bilgisini besleyecek kitapları daha çok yaz tatillerinde okur, yarım kalanları uykusuz gecelerinde bitirmeye çalışırdı. Büyük adamların bilgilerinden payını almak, dünyayı onlarla dolaşip onların gözüyle görüp anlamaktan bıkip usanmazdı. Kendini öyle yetiştirmişti. Çok övünürdü müzik, edebiyat bilgisiyle. Bildiği yabancı dili, Fransızcasını bıkip usanmadan, geceyarılarına kadar dinleyerek, dil öğreten,

özel plaklarla geliştirmişti. İngilizceyi de mesleği ile ilgili yayınları izleyecek, yalan yanlış bile olsa yabancılarla konuşacak kadar biliyordu. Karısının Londra'daki doktoruyla kolayca anlaşmıştı. Profesörün, omzunu okşayışı geldi aklına. "Kocanızla çok iyi, çok iyi anlaştık," demişti karısına. Karısı ukalalık edip Almanca konuşmaya kalkınca kaçıp gitmişti adam odadan.

"Aman bu İngilizler ne aptal şeyler, kendi dillerinden başka dil bilmezler," diye kızıp söylenmişti karısı.

Sonunda kolunu yormayacak bir kitap buldu kendine Saffet Bey. Sakharov'un 'Ülkem ve Dünya' adlı kitabıydı. Cesur olduğu için seviyordu adamı. Rusya'nın canına okuyordu. Gene de onun yerinde olmak istemezdi. Politikadan hoşlanmıyordu. Kulüpte bile politikacılarla ilişki kurmaktan kaçınmıştı her zaman. Yoksa, istese...

"...Evet istesen Maliye Bakanı bile olabilirdin. Akıllı olduğunu hepimiz kabul ettik. Neden hiç insan olmayı denemedin. Benim anlayamadığım bu işte..."

Hayır, artık bitmişti, o pis mektuptan kurtulmuştu. Düşünmeyecekti. Gene de "küstah!" diye mırıldanmaktan kendini alamadı ve elinde kitap, yayıldı çarşafın arasına. Kitabı, bir akşam önce araya koyduğu kitap açacağıyla işaretlediği yerden açtı:

"Bütün bu acı çeken insanlara hiçbir şekilde yardım etmek olası değil. Halkın çoğu umutsuz ve bitkin. Açlığa, haksızlıklara karşı savaşım verirken Tanrıya sığınmaktan başka bir şey gelmiyor ellerinden."

Saffet Bey, yorgun gözlerini kırıştırarak birkaç satır atladı:

"Umutsuz insanlar, yüksek katlardaki büyüklerin kapıları önlerinde bekliyor ve içlerinden çoğu _direyerek can sıkırlar_ hemen psikiyatri hastanelerini boyluyorlar."

İşte! diye mırıldandı Saffet Bey. Neden 'işte' dediğini bilmiyordu. Uyku ilacının etkisiyle kafası bulanmaya başlamıştı. Lâmbayı söndürsem mi? diye düşündü. Kitap elinde hafiften sallanıyordu. Karısını anımsadı. Yanbaşında omzuna dokunan küçük, ince bir el. İngiliz profesör, onun hiç beklenmedik bir anda ölebileceğini söylemişti: "Çok iyi korunması gereken nazik bir vazo." Elimden geleni yaptım onu korumak için, diye söylendi. "Haydi haydi, ananız iyidir, bir şeyi yok," diye çocukları da oyalamıştı aylarca. Neden böyle yaptım? diye sordu kendi kendine. Onları üzmemek, korumak istiyordum. Uyku rehaveti içinde, yaptıklarından huzurlu, ayaklarını iki yana açıp uzattı. Bir zamandır yalnız yatmanın tadını çıkarıyordu. Eklem yerleri ağrıyordu yorgunluktan. Başu uyuşuyordu hafiften. Karısının sesini duyar gibi oldu.

"Haydi, ışığı söndür. Kafadaki çekmeceleri kapa, uyumaya çalış. Unutma, yarın onları gene açacaksın."

Alaycı, küçük çocuk gülüşü onun...

Okumaya çabaladı:

"Ülkemin doğasını, kültürünü çok severim. İnsanlarını da. Burada birtakım yermeler, karalamalar çabasına girişecek değilim. Ama..."

Bir şey anlamadan birkaç satır daha okudu yarı uykulu. Çekmeceleri kapamak o kadar kolay değil,

diye mırıldandı. Sanki karısı sırtının gerisinde kendisini dinliyordu. En iyisini yapıyorum, diye söylendi arkasında durmuş, dinleyen karısına. Onları besledim, büyüttüm, iyi okullarda okuttum. Onlar bana ne verdiler? O pis mektuptan başka! Onları dışlıyorum, dışlıyorum! diye yüksek sesle tekrarladı. Onları cezalandırıyorum! Yüzüne hafif bir gülüş yayıldı. Her şeyi, kuracağım eğitim vakfına bağışlayacağım, mirasımdan tek kuruş alamayacaklarını öğrendiklerinde!.. Eğitimini aksatmadan bitirebilmesi için küçük bir aylık bağlayacaktı Londra'dakine. Evinin kapısını burnuna kapatarak. Çalışsın kereta yaz tatillerinde, dünyanın kaç bucak olduğunu anlasın, dedi yüksek sesle. Büyüğe gelince, Amerika'da klinik açmak hayâlinin suya düştüğünü anladıklarında karısının ve onun yüzlerinin ne hale geldiğini görmek isterdi. Mırıl mırıl kendi kendine konuşuyordu: Kuru kurallarım benim! Öyle olsun. Bundan sonra karşınıza çıkmayacağım kurallarımla. Beğendiniz mi beyler! Akli başında bir adam yaşamını kendi başına yoluna koymasını bilmeli. Gençliğimden beri öyle yaptım ben, sağlam bastım ayaklarımı yere.

Sonunda güç de olsa kararını vermiş, rahatlamıştı. Dudaklarındaki gülüş bütün yüzüne yayıldı. "Yarın çok dolu bir gün!" diye içini çekti. Tatlı bir rehabet içinde kendinden geçmek üzereyken kapı tıkkırdadı, "Girin," demeye kalmadan aralandı. Saffet Bey şaşkın, doğruldu yatağında. Göğsünün üstündeki kitap gürültüyle yere düştü.

Eşikte Nuriye Hanım duruyordu. Yemenisini çıkarmış, saçlarını omuzlarına dökmüştü. Ayakları çıplaktı. Gecelikliydi.

"Işığınızı gördüm," dedi kadın. "Uyumadığınızı anladım, belki bir şey istersiniz diye..."

Bunları söylerken içeri girmişti. Kapıyı kapıyordu. Şaşkın bakakaldı Saffet Bey. Birdenbire kendini hiç olmadığı gibi mutlu hissetti. Yüzü, gözleri parladı. Heyecanlandığını kadına göstermek için eğildi, yere düşen kitabı aldı, başucuna koydu. Doğrulup oturdu yatağın içinde. Hiç de fena sayılmaz! diye düşündü. Hatta beklediğinden de iyiydi. Geceliğini geren kocaman memelerine, ak baldırlarına bakıp gülümsedi. Kadın bir şey söylemeden, ilk işareti efendisinden beklercesine sessizce duruyordu karşısında. Saffet Bey her zaman olduğu gibi, kendisini frenlemeyi başardı. Artık gülmüyordu. Hafiften kaşlarını çatmıştı. Karısının kırkı çıkmamıştı daha ve bu azgın köylü karısı!

Sertçe bir sesle,

"Hanım öleli ne kadar oldu biliyor musun sen!" diye söylendi. "Kırkı dolmadı daha. Bu gece, bütün yorgunluklardan sonra bir de bu rezalet!"

Kadın ürkmüşçesine geriledi, kapıya doğru çekildi. Durumu kurtarmak istercesine kekeleydi:

"Ben sanmıştım ki siz... Bir şey istediniz de... çağırılmışınız gibi geldi de... Yoksa ben..."

"Haydi, haydi..." diye sözünü kesti Saffet Bey. Fazla sert davranmış olduğunu düşünerek yumuşadı. Sonunda zavallı, cahil bir hizmetçi, bir gün yatağına alabileceği...

"İyi uykular," dedi zorlanarak, istemeden. "Haydi iyi uykular. Yarın erken kalkacağım, saati kurmayı unutma. Her zamanki gibi sekizde uyandır beni."

Karısı öleli, birçok işler gibi, bu işi de Nuriye Hanım yüklenmişti.

Kadın, kapıyı çekip çıktığında ışığını söndürdü Saffet Bey. Yorgun başını yastığın yumuşaklığına gömerken güldü karanlıkta. Kül olan mektup gibi karısı da yok olup gitmişti yaşamından. Onun yerini

Picasso'nun dolgun bacaklı, kalın kadınlarına benzeyen, her arzusuna boyun eğecek biri alıyordu. Her şey yolundaydı, her şey! Örtülerini omuzlarına çekerken tık diye bir şey kırılıverdi içinde ve o kadar korktuğu karanlık uçurumun içine düşüverdi Saffet Bey.

İki gün sonra çok satan gazetelerin sayfalarında Saffet Beyin boy boy ölüm ilanları çıktı: 'Büyük Maliyeci', 'Şirketimizin bulunmaz Mâlî Danışmanı', 'Dostumuz, akıl hocamız, unutulmayacak insan', 'Holdingimizin saygın üyesi', 'Fazilet, namus timsali arkadaşımız...'

Daha neler neler... En dokunaklısı, oğullarının bütün gazetelere verdikleri yarım sayfaya zor sığan övmelerle dolu, babalarının, bu büyük kaybın ailece yüreklerinde açtığı yarayı yansıtan ölüm ilanlarıydı.

Onu iyi tanıyanlar, karısının ölümüne dayanamadığını, bu yüzden öldüğünü, bir süre aralarında konuşup durdular. Oğulları, babaları için anıt mezar yaptıracaklarını söylediler gazetecilere. Projeyi kentnin büyük mimarlarından biri üstlenmişti. Ama Saffet Beyin arkasından en çok ağlayan Nuriye Hanım oldu.

Burgaz Adası

KOŞUCU

Douanier Rousseau'nun hangi sergiden, ne zaman aldığımı bilmediğim bir posteri var. Odamda, dolaba yapışmış duruyor. Zaman zaman o yana dönüp uyumayı yeğlerim. Okumaktan yorulduğumda gözlerim postere, top oynayan adamlara takılır. Dört adam, ressamın dantel gibi işlediği orman yolunda, ellerinde kırmızı bir top, koşarak üstüme doğru gelirler. Kapanan gözkapaklarımın arasından uykularına girerler. 1908'lerde eşofman olmadığı için üzerlerinde akla mavi çizgili donları, uzun kollu fanilaları vardır. Kara saçlı, kara kıvrık bıyıklı, sevinç dolu gülüşleriyle bu dört adam, bir süre sonra kaybolup giderler beni karanlıklarında yalnız bırakıp. Nasıl oldu bilmiyorum, bir gece resme bakarken bakarken adamlardan birinin boyu uzadı, yüzü esmerleşti, bıyıkları kırıştı, kurşun rengi eşofmanıyla rüyamın içine atlayıverdi.

“Abla haydi uyu, ben yanıdayım,” dedi.

“Senin eşofmanın mavi değil miydi Abdülrahman?” dedim.

Kır bıyıklarının altında ince dudakları her zamanki gizemli gülümseyişle gerildi, yanıt vermedi.

“Ne çabuk kocadın sen!” dedim.

İnce adamdır Abdülrahman. Gülümsemesi derinleşti ‘Ya sen!’ gibilerden baktı yüzüme.

“Eh ben artık gidim,” dedi. “Daha birkaç kilometre koşacağam eve kadar.”

Kalktı usulca.

Ben elimi uzattım, o elimi öptü. Karanlıkta yok oluverdi.

Ertesi sabah uyandığımda yatağın kenarına oturdum. Postere, top oynayan adamlara baktım. Hiçbirinde Abdülrahman'la benzerlik bulamadım. Abdülrahman, gençliğinde hiç top oynamamıştı. Buna zamanı yoktu. Resimdeki Fransız çapkınları gibi, öylesine gülebildiğini de sanmıyorum. Koşmaya kırkına ayaklaşırken başladı.

Abdülrahman, annemin, korumasına aldığı, bizlerden sonra çok sevdiği çocuğu gibiydi.

Moda'ya yeni taşınmıştım. Annem yakın olmamız için Mühürdar'da bir yer tutmuştu. Onun yeni evine yerleşmesine yardım ediyordum.

Güzel bir bahar günüydü. Moda Parkından geçip Moda Çarşısında biraz alışveriş yaptıktan sonra annemin evine yollandım. Telâşlı, gülerek açtı kapıyı. Beni her görüşünde heyecanlanırdı. Her zaman yaptığı gibi üstüme atılmak istedi. Ben de her zaman yaptığım gibi geriye çektim kendimi. Annemi severdim, ama duygulu gösterilerden hoşlanmazdım.

“Sana üzümlü kek getirdim,” dedim.

“Ah ne güzel! Beraber çay içeriz,” dedi ve durakladı.

“Ne oldu?” dedim.

“Biliyor musun, bir şey var,” dedi.

“Nasıl bir şey?”

Gene şekeri çıktı kesin, kimbilir neler atıştırdı! diye kızdım içimden. Oysa perhizine dikkat ettiğini bilirdim.

“Bu evin bütün prizleri bozuk, elektrik düğmelerine dokundun mu cereyan çarpıyor. Ne yapacağımı şaşırdım. Dün gece mum ışığında yemek yedim,” dedi annem.

“Akşam olmadan birini bulmalıyız,” dedim.

“Ama nerede? Bu mahalleye yabancıyım, kimseleri tanımıyorum.”

“Sen bana bırak,” dedim. “Çay suyunu koy, ben bir elektrikçi bulur, gelirim.”

Karşı çıkacağını bildiğim için çantamı kaptım, kapıya yöneldim.

“Ah sana ne kadar yük oluyorum!” diye bağırdığını duydum arkamdan. Hep öyle söylerdi, ama penceresine vuran daldan bile ‘Hırsız mı geldi?’ diye korkar, geceyarıları telefona sarıldığı olurdu. Oradan oraya dönen kocamın homurtularını duymuş olsa, ‘Gene mi annen!’ diye.

Mühürdar’dan caddeye çıkıp ara yollara daldım. Elektrikçi dükkânı aramaya koyuldum. İskeleeye inen yokuşlardan birinin başında aradığımı buldum. Kirli atletli, şişman bir adam, kaldırıma çıkardığı eski bir buzdolabının içine dalmış, birşeyler yapıyordu. Yanına yaklaşıp evdeki durumu anlatmaya çalıştım. Benimle gelip gelemeyeceğini sordum. Yüzünü çevirmeden eliyle dükkânı işaret etti.

“Onu götür,” dedi. “Ben bu işi bitirmeliyim, akşama gelip alacaklar.”

Başımı çevirdim, baktım, dükkânın kapısının önünde esmer, sıska bir oğlan duruyordu.

“Çocuk bu!” dedim.

Canım sıkılmıştı.

“Başka nerede tesisatçı var buralarda?” diye sordum öfkeli.

Şişman adam, başı hep öyle dolabın içinde,

“Beni dinle, sen al onu git,” diye söylendi.

Sonra doğruldu. Kan ter içindeydi. O da benim kadar öfkeli görünüyordu. Oğlana seslendi:

“Haydi ne duruyorsun! Benim alet çantasını al, hanımın peşine düş.”

Oğlan çantayı aldı, peşime düştü.

Kirli lastik pabuçlar, mavi bez pantolon, rengi yıkanmaktan solmuş çizgili pembe mintan.

Arkamda kalması sinirime dokunuyor, yavaşlıyordum yanıma gelmesi için. O da yavaşlıyor, birkaç adım geriden yürümesini sürdürüyordu.

Kapıdan girdiğimizde annem oğlana şaşırılmışçasına bakarak,

“Ayol bu daha çocuk!” dedi.

“İşten anlarmış,” dedim. “Anlarsın değil mi?” diye sordum.

Yanıt vermeden başını salladı. Abdülrahman’ın dudaklarındaki küçük, gizemli gülüşü ilk o gün gördüm. Üstelik adı da Abdülrahman değildi.

Oradan oraya işe sürerken ‘Buraya bak Abdülrahman’, ‘Burada kopuk teller var Abdülrahman’ diye söylenip duruyordum. O, konuşmadan başını sallıyor, küçük esmer elleriyle kopuk telleri, prizleri, elektrik düğmelerini şaşılacak bir beceriyle onarıyor, ben tepesine dikilmiş, ustalığını şaşkınlıkla seyrediyordum.

Çayı kotardığında annem yanımıza geldi.

“Haydi çaya çocuklar,” dedi. Kulağıma eğildi. “Abdülrahman deyip durma, onun adı Abdullah,” dedi.

“Öyle mi Abdülrahman?” dedim.

“Hay Allah! Gene Abdülrahman diyorsun,” diye kızdı annem.

Oğlan o garip, küçük gülüşüyle baktı anneme.

“Bırak, abla öyle desin,” dedi.

İşini bitirince çabucak aletlerini toplayıp çantasına tıktı. Parayı alırken kapının önünde, annemle küçük bir çekişme oldu aralarında.

“Öyleyse yarın gelir, ocağına da bakarım anne,” dediğini duydum.

“Ondan da anlar mısınız?” dedi annem gülererek.

“Bir bakarız,” dedi oğlan. Kapıdan çıkarken ekledi: “İşten çıkar, gelirim.”

O gittikten sonra anneme:

“Sana ‘anne’, bana ‘abla’, ne çabuk yüzgöz olursun insanlarla!” dedim.

“Ne çocuk!” dedi annem. “Gördün mü, parayı çok buldu. Neredeyse yarısını geri verecekti. Üstelik işini biliyor, becerikli.”

“Yarın gene çay içersiniz beraber,” diye alay edip soluk yanaklarından öptüm. Moda Koyuna bakan balkonumda, çiçeklerim, kuşlarım arasında içkimi içmek için evimin yolunu tuttum.

Elektrik işini kolayca hallettiğim için keyfim yerindeydi. Annem evine yerleşmiş sayılırdı. Bir zaman koşturmama gerek kalmayacaktı. Saçma gevezeliklerini de dinlemekten kurtulacaktım. O zamanlar annem yaşıyordu ve ne zaman istersem onu görebilirdim. Elimin altındaydı. Kocamışlığını, beni severek, beni bekleyerek geçiren bir yaşlı kadın!

Annem şimdi Zincirlikuyu Mezarlığında yatıyor. Mezarının tam orta yerinde bir elma ağacı boy verdi birdenbire. Önceleri küçük bir daldı. Kısa zamanda büyüdü, çiçek açmaya başladı. Buna mezarlıktakiler de şaşıyor. Pencere önünde beni beklerken gergefine işlediği, kuşlarla dolu ağaçlara benziyor, annemin mezarının ortasında gittikçe kalınlaşıp büyüyen elma ağacı.

Abdülrahman oraya benden daha sık gidiyor. Ağacın kuru dallarını buduyor, çimlerin arasına karışan yabanotlarını temizliyor, duasını okuyor. Gelip bana anlatmıyor, ama ben biliyorum.

O günden sonra elektrikçinin küçük çırağını sık sık görmeye başladık annemin evinde. Sonraları yakınlarımıza, dostlarımıza işe gitmeye başladı. Herkese kendini sevdirmeyi başarmış, vazgeçilmez biri olmuştu.

“Ne çocuk şu senin Abdülrahman!” diyorlardı. “Eli çabuk, para gözlüsü değil. İşini biliyor.” Arkasından ekliyorlardı: “Ama suskun, çok suskun! Nesi var onun?”

Çocuğun nesi olduğunu annem biliyordu.

Felçli bir annesi, evlenmemiş iki kızkardeşi vardı. Babası küçükken ölmüş, aileyi oğlan yüklenmişti.

Çoğu zaman karşılaşıyorduk annemde.

“Nasılsın Abdülrahman?”

“İyiyim abla, sağol.”

Hep o gizemli, küçük gülüş dudaklarında.

Bir gün annemin odasında bir tuvalet masası, bir başka gün, penceresinin önünde dört köşe cilalı bir masa...

Tuvalet masasının kapağı kalkınca dörde bölünmüş gözler çıkıyordu meydana. İç kapağında aynası vardı. Pudrasını, rujunu, tarağını, cımbızını o deliklere koyuyordu annem. Küçük masa ise el işi sepetini, ağızlıklarını, kül tablasını, gözlüğünü, kitaplarını koymasına için yapılmıştı.

“Bunun marangozluğu da mı var!” diye şaşırıp kalmıştım.

“Onun daha ne hünerleri var,” dedi annem.

Yüzüme sitemle bakıyordu.

“Bir gün ağzımdan kaçtı, ‘şöyle küçük bir tuvalet masam olsa,’ diye. Birkaç hafta ortalarda görünmedi. Bir gün tuvalet masasıyla geldi. Pencere önündeki masayı sonradan getirdi. ‘Anne ikide birde onu bunu almak için yerinden kalkma,’ dedi, tak diye pencerenin önüne koydu masayı.”

Karşısına oturdum.

“Kaç paraya mal oldu bu ikisi sana?” dedim.

Annem sitemle baktı.

“Para almadı, bunlar onun armağanı bana.”

“Masrafı olmuştur, ben ona birşeyler veririm,” dedim.

“Sakın verme,” dedi annem. “Kırılır çocuk. Bana anlattı: Komşusu marangozla çalışmış zaman zaman. Onun tahta artıklarıyla yapmış.”

Gülümseyerek tuvalet masasına bakıyordu.

“Ne güzel değil mi? Yıllardır bir tuvalet masam olsa, diye düşlerdim. İşte oldu.”

Yıllardır bir tuvalet masası düşlermiş! Farkında bile değildim. Tuvalet masasına gereksinimi olmayacak kadar yaşlıydı benim gözümde. Hâlâ pudralanmasını, sokağa çıkarken dudaklarına ruj sürmesini bile gülünç bulurdum biraz. Annem o sıralar benim yaşında bile değildi. Benim için, koyduğum yerde kalması gereken, birlikteyken sıkıldığım, uzaklaştığımda özlediğim biriydi. ‘Annem işte bu, yaşlandı, saçmalıyor!’ diye zaman zaman hepimizin alaya aldığımız annelerden biri...

Pencere önlerinde oturur, durmadan gergefte birşeyler işler, gazete okur, yaprakları sararmış, dökülen eski kitapları elinden düşürmezdi. Romanlarının çoğunu, ölümünden sonra, Abdülrahman’a verdim. Bunu beklediğini biliyordum. Birkaç kitabı, Sefiller, Germinal, kitaplığımın raflarında, kapağı eskimiş, sayfaları çıkmış Hugo’lar, Balzac’ların arasında sıkışmış duruyor.

Annem okumadığı zamanlar, sanat dergilerindeki Osmanlı minyatürlerini artık kumaşların üstlerine, yağlı kâğıtlarla kopya edip çizerek, renkli ibrişimlerle gergefinde işlerdi. Tepelerine eski başlıklar bile kondurduğu olurdu: Itri’nin Padişah IV. Mehmet’in huzurunda şarkı söylediğini gösteren minyatürün altına eski Türkçe işlediği ‘Zülfüdedir benim bahtı siyahım’ yazısı örneğin. Kapkara, şaha kalkmış arap atları, Sultan hanımların harem sefaları, Üsküdar’ın bahçeli kahveleri, allı, morlu şemsiyeli, yaşmaklı kadınlarla kırmızı fesli, çapkın erkeklerin fısıldaştığı Göksu sefaları ve Mevlâna! Daha büyük işleyebilmek için gergef değiştirdiğini ve en çok bu resme özen gösterdiğini anımsıyorum. Kocaman süt beyaz sakalı, pembe kavuğu, mavi harelî iç gömlek, koyu kırmızı cüppe ve tepesinde: ‘Ya Hazreti Mevlâna,’ büyük harflerle! Bunların hepsi ve eski İstanbul allanıp pullanarak onun gergefinden geçti. Evimizin duvarlarını süslüyorlar şimdi.

Onu en iyi anlayan Abdülrahman’dı sanıyorum. Öğrencisi olmuştu bir bakıma. Ondandır uygarlık dersleri almıştı. Onunla dünyayı dolaşmıştı dizinin dibinde. Gazete alışkanlığı edinmiş, kitaplar okumuştur.

Elma ağacını görmeye gittiğimizde, mezarının başında şöyle dediğini anımsıyorum:

“O başka bir insandı abla. İşte bak, elma ağacı bile kupkuru mezarların arasında onu seçmiş.”

Sık sık tekrarladı:

“Kitap okumayı, Atatürk’ü sevmeyi onunla öğrendim. Kur’an surelerini onun dizinin dibinde okudum. Bana açıklardı neyin ne demek olduğunu. Düşünsene Arapça, Farsça biliyordu abla!”

Annemin içten, inançlı biri olduğunu biliyorum. Ölümünden korkmaması da bu yüzdendi sanırım. Gecenin birinde hastalandı. Ağrısını durdurmak için iğne yaptı doktor. Annem bana baktı, gülümsedi.

“Ben rahatladım, haydi sen de rahatla,” dedi.

Arkasını döndü. Biraz sonra uykuda öldü.

Gözümün önüne geliyor: kısa kesilmiş ak saçları, mor çiçekli margizet entarisi içinde. Dersim isyanında, Atatürk Peltek’e uğrandığında elini sıkıdığı için birkaç gün o eli yıkamayan, Mustafa Kemal’in ülkeyi nasıl kurtardığını bıkip usanmadan Abdülrahman’a anlatan annemi, çok düşünür, çok konuşur oldum şu sıralar. Abdülrahman’ı anlatacakken onu anlatmaya kalkmam, bütün bu

gevezelikler... yaşlandığım, ya da ona hiç benzemediğim, benzeyemediğim için mi?

“Ne güzel şeyler işliyor!” derdi kardeşim. “Gözleri yorulacak diye korkuyorum.”

O annemi benden daha çok severdi sanırım.

“İşte günlerini öldürüyor, sıkıntısını avutuyor,” derdim.

Annem işlediklerinden kimini kardeşime, kimini bana verirdi. “Aman ne güzel, ne güzel!” diye yalandan sevinmiş görünürdüm. Sonra bir köşeye atar, unutturdum.

Bir gün utanırcasına gülerek,

“Şunlarla bir küçük sergi açabilsek. Senin çevren kalabalık, ressam tanıdığın çok, olur mu dersin?” dediğinde şaşıp kalmıştım.

Ressamların sergi açacak galeri bulamadığı bir ülkede! Oysa Adalet’e söyleyebilirdim. Maya’da küçük bir köşe ayırabilirdik ona. Neden yapmadım!

Annelerimizi öldükten sonra sevmeye başlıyoruz.

Sarı sepetin içinde renk renk ibrişimler, gergefi dizlerinde, gözlüğü burnunun üstünden hafif kaymış, alttan bakan, sevgi, sevecenlik dolu, derinlerinde pul pul yeşiller parlayan güzel kahverengi gözler...

Bir şey isteyeceği zaman çok sıkılırdı. Bir gün gözlerini kaçırıp gülerek,

“Senden gene bir şey isteyeceğim,” diye başladı.

İçini çekiyordu.

“Kardeşine de söyledim.”

“Bana da söyle bakalım, ne isteyecekmışsin?” diye güldüm cesaret vermek için.

“Şu bizim Abdullah...” dedi.

“Ne olmuş ona?”

“Yanında çalıştığı elektrikçi onu işten çıkaracak. Dükkânı kapatacakmış sanırım. Oğlanın bizlerden aldığı paraların yarısını elinden alıyor. Bilirsin Abdullah konuşmaz. Ağzından zorla lâfları çalıyorum ben. Kardeşine söyledim. ‘Daha çok küçük, kim alır onu!’ diye attı başından.”

“Evet çok genç!” dedim, sustum. Ben de kardeşim gibi ‘Kim alır onu!’ diye düşünüyordum. Annemi üzmemek için, “Sıkma canını,” dedim. “Birşeyler düşünür, çaresine bakarız. Biz, aydan aya biraz yardım etsek mi, ne dersin?”

“Sakın!” dedi annem. “Onu kırarsın, hem de fena halde. Bizi ailesi yerine koydu. Bak, bu eve geledi beri durmadan birşeyler buluyor, onarıyor. Beni biraz solgun görse ‘Kalim Anne!’ diye tutturur. Çocuklara yaptığı karyoları gördün, hem de iki tane! ‘Masrafını al bari,’ diyecek oldum, ‘Aşkolsun anne!’ diye küstü, yüzü allak bullak oldu.”

Çocuklara iki bebek karyolası yapmıştı Abdülrahman. Birini kırmızıya, birini yeşile boyamış,

cibinlik yerini bile unutmamıştı. Odalarında başköşedeydi o karyolalar. Uzun yıllar bebekleri o karyolalarda uyudular.

Bir iki yıl şurada burada çalıştı Abdülrahman. Sonra kardeşim ona büyük bir kuruluştta iş buldu. Elektrik işleri bölümünde. Aylıklı, sigortalı.

Bütün aile bayram ettik. Abdülrahman'ın yeni işini kutlamak için anneme çaya davet edildik. Abdülrahman eli kolu dolu geldi. Kendisi söylemiş anneme “Bu işi bir kutlayalım,” diye.

“Abdülrahman ağabey!” diye çocuklar dört dönüyorlardı çevresinde. Ben şaka olsun diye sürdürmüştüm ona ‘Abdülrahman’ demeyi. Ama artık herse ona ‘Abdülrahman’ diyordu. Abdullah takma adıydı sanki.

“Söyle, şunlar adını öğrensinler,” demiş annem bir gün ona.

“Abdullah, Abdülrahman, ne çıkar,” demiş. “Beni sevmeleri yeter. Hem mademki ablam öyle istiyor.”

İstediğimden değildi, şaka diye başlamış, sonra alışmıştım.

Annemin ölümünden birkaç yıl sonra Abdullah evlendi. Düğün yapmadı. Annem, “Seni elimle evlendireceğim, düğününü görmeden ölmek istemem,” demiş.

“Öldüğüne, düğünü görmeyeceğine göre düğüne gerek yok,” diye kestirip atmış. Kız onu çok sevdiği, evlenmekten başka bir şey düşünmediği için ses etmemiş.

Nikâhtan sonra, karısına annemi anlatmaya kalktığıında, kızın yüzü asılıvermişti. Ben de sinirlenmişim. Budalaca sözler ettiğimi anımsıyorum:

“Yaşamı o kadar ciddiye almaya değmez Abdülrahman. Ölülere de durmadan anmaya gerek yok. Nasıl olsa hiçbirimiz sağ çıkmayacağımıza göre!”

Şaşkın bakıp kaldı yüzüme. O sıralar elli yedi yaşındaydım ve geceleri yatağında ölümü düşünmeye başlamıştım. Annemi anımsadığıında suçluluk duygusu yiyordu içimi. Bu yüzden annemden ve ölümden söz edilmesi hoşuma gitmiyordu. Biraz da Abdülrahman' a kızıyordum, sanırım, annemi onun kadar, onun gibi sevemedim diye.

Evliliği çok iyi gidiyordu. İşinde başarılıydı. Sevecen, hoşgörülü, çok iyi bir koca ve baba olmuştu.

İşe girdiğinde dostlarım biraz üzölmüşlerdi. Onu elden kaçırdıklarını sanıyorlardı. Ama Abdülrahman eski dostlarını hiç unutmadı. Ne zaman çağırsalar, tatil günlerinde, akşamları işten çıkınca oraya buraya koşuşturuyor, kimseden yardımını esirgemiyordu. Para almadığı zamanlar bile vardı.

“Ne kadar verelim Abdülrahman?”

“Ne kadar verebilerseniz.”

Yıllar geçti, çalıştığı kuruluştta ustabaşı oldu Abdülrahman. Aldığı evi kendi usta elleriyle yeniledi. Çocukları iyi okullarda okuyorlardı. Onda ilk değişim, koşuyla başladı sanırım. Telefon ettiğimde karısı sızlanıyordu çoğu zaman:

“Abla, çok titiz oldu, hiçbir şey beğendiremiyorum ona.”

“Abla, çocuklara soluk aldırıyor, durmadan ders çalışmalarını istiyor. Başka türlü adam olunmazmış. Daha neler! Geceyarılarına kadar kitap okuyor, ya da radyo dinliyor. Ne yapacağım ben bununla!”

Küçük bir radyo edinmişti. Çalışırken aletlerini koyduğu çantasından çıkarır, “Abla şimdi öğlen haberleri, şimdi akşam haberleri,” diye ajansları dinlemem için beni uyarırdı. Sonra yavaş yavaş annemle olduğu gibi benimle de konuşmaya başladı. Dostlarım, onun çalışırken bile kendi kendisiyle mırıl mırıl konuştuğunu söylediklerinde alay ederdim:

“Ülkeyi konuşa konuşa kurtaracak Abdülrahman!”

“Bak abla,” diye başlardı. “Bu ülkede insanlar biraz daha insan olsalar, dikkat etseler... Otobüsler tikiş tikiş, anladık, diyeceğimiz yok. Peki, ama ter kokularına, ağız kokularına ne demeli! Yıkanmıyorlar bunlar!”

“Deodorant, diş fırçası almaya paraları yettiğinde daha rahat bineceksin otobüslere Abdülrahman,” diye alay etmeye kalktığımda kızardı bana. Belli etmemeye çalışırdı:

“Yok, öyle değil abla. Benim bir arkadaşım var çalıştığım yerde. Bulgar göçmeni. Kışın bile işten çıkmadan önce, soyunur, yarı beline kadar yıkanır, öyle gider evine.”

“Sen de öyle mi yapıyorsun Abdülrahman?”

“Öyle yapıyorum. Duş almayı annenin evinde öğrendim ben. Eskiden bir işten öbür işe kömürcü çırağı gibi kir pas içinde giderdim.”

Bir zaman küsmüş gibi susar, sonra yeniden başlardı:

“Bak abla, şu yolların, denizin pisliğine bak! Kim yapar bunları? Biz işte!.. Herif şak diye tükürüyor. Yaklaştım ‘Kardeş,’ dedim, ‘mendilin yok mu senin?’ Kızdı. ‘Yok ulan! Ne olacakmış, sen belediye misin?’ demez mi!”

“Belediye, yerlere tükürenlere karışıyor mu Abdülrahman?”

Bakışları acılaştır, gözlerini kaçırırdı.

“Sen işin alayındasın. Biz söylemezsek kim söyleyecek?” diye ağzının içinde birşeyler mırıldanırdı. Biraz sonra dayanamaz yeniden başlardı:

“Adam sigarayı içiyor, boş paketi elinde buruşturup yere atıyor vapurda. Herkesin gözü önünde. Ben de gittim aldım, biraz ötedeki çöp kutusuna attım. Görsün, anlasın diye.”

“Anladı mı Abdülrahman?”

“Nerede anlayacak, omuz silkip çekip gitti.”

Bir başka gün geliyordu,

“Abla bunları toplayıp uygar ülkelere göndermeli. Orada görsünler, öğrensinler diye.”

Gazetede, o çok sevdiği köşe yazarını okuduğunu anlardım hemen.

Karısı daha sık sızlanmaya başlamıştı telefonlarda:

“Ne yapsam beğenmiyor abla. Çocuklarla çatışıyor: ‘Çatal öyle tutulur, bıçak böyle tutulur,’ diye. ‘Ağzını şapırdatma, ekmeği parçalar gibi bölme.’ Sonra yasaklar: Hele odalarını toplamasınlar! Yemekten önce ellerini açtırıp yıkayıp yıkamadıklarına bakar. Avuçları kirli mi, tırnakları uzamış mı? Kızın mini eteği, oğlanın uzayan saçları, her şey ondan sorulur oldu. Dünya işleri bile!”

Kocasını seviyordu, ama bu kadar titiz olmasa! Ne zaman bana bunları anlatmaya kalksa Moda’da, dükkânın önündeki yüzü gözü kirli küçük, çelimsiz oğlan gelirdi gözümün önüne. Yaşadığı günlerin tepkisi olabilirdi onu gereğinden çok titizliğe iten. Oradan buradan edindiği düşünceler dengesini bozuyordu belki de.

1957’de Demokrat Partiye oy verdi Abdülrahman. Sonradan askerler işbaşına geldiklerinde Yassıda duruşmaları onu çok etkiledi. Kızdıklarına acımaya başladı.

“Hiç olmazsa kadının donunu değil, gömleğini gösterelelerdi abla!” diyordu. “Arslan gibi kadın! Şak şak söyledi adamı sevdiğini yüzlerine.”

Sanık sırasında oturan Adnan Menderes’in sarı, küçülmüş yüzünü gazetelerde görünce “Millet buna mı oy vermiş!” diye çok üzüldü. 1973’te CHP iktidara geldiğinde sevindi. Aradığını bulmuş gibiydi. Ecevit’in mavi gömleklili posterini astı evinin duvarına. Yüzündeki bulutlar çözülür gibi oldu. Eskisinden daha iyi koşmaya başlamıştı. Çoğu zaman kendisinden çok daha genç olanları ok gibi geçiyordu.

“Yahu Abdülrahman sen koşmak için biraz yaşlı değil misin?” dediğimde gülerdi.

“Sen benim sıskalığıma bakma abla, benim içim güçlü.”

Son zamanlarda siyasal konuşmalara da başlamıştı. Bir gün televizyonda, açık oturumda dinlediği bilgiç aydınların önerileriyle çıkıyordu karşıma. Bir başka gün Ecevit’in öfkeli eleştirileriyle başlıyordu söze.

Bana kızmaya, benden uzaklaşmaya başladığını seziniyordum. Onu dinlemesini bilmediğim, çok zaman anlattıklarını alaya aldığım için mi? Konuşurken gözlerinin öfkeyle dumanlandığını görüyordum. Birşeylerin değişmesi gerekirdi. Ama nasıl? Biri çıkmalıydı, biri işleri düzene koymalıydı. Rüyalarında hep güneşe doğru koşuyormuş. “Ter içinde uyanıyorum geceleri rüyada koşarken,” diye anlattı bir gün.

“Aydınlığa varabiliyor musun bari Abdülrahman?”

“Nerede!” diye içini çekti. “Oğlan derslere boşvermeye başladı. Kız kitap yerine açık saçık gazete eklerini okuyor. Karım iyi kadın, sözüm yok, ama son günlerde o da televizyondan başka bir şey düşünmez oldu, Yün örerken bile gözü televizyonda. Her yanı karanlık bastı abla. Ben de güneşi rüyamda görüyorum ancak.”

Yalnız evinde değil, otobüste olsun, vapurda, yollarda olsun, eğrileri düzeltmeyi sürdürüyordu. Karısının dediğine bakılırsa, her zaman düzeltecek birşeyler buluyordu. Hafta sonlarında Boğaz’da gezmeye gittiklerinde, çocukları, oltalarına yem bağlayıp kıyıda bırakıyor, balık kovasını eline alıyor,

balık tutacağına, kıyıda köşede ne kadar kola kutusu, ekmek, simit artıkları, midye kabukları, çöp, kâğıt varsa toplayıp en yakın çöp kutusuna taşıyordu.

“Sağolsun, bize sandviç, fıstık fındık ne varsa alıyor. Kendisi yemeyip içmeyip çöpleri topluyor. Kıyıda pislik yapan, sigara izmaritlerini oraya buraya atan adamlarla dalaşıp kavgalaşıyor. Ben bir köşede, sıranın üstüne büzülüp onu seyrediyorum,” diyordu karısı.

Oturduğu apartmanda kapaksız çöp kovalarını kapı önlerine bırakan komşularla kavgalıydı. Yandaki arsada ağaç dallarına asılan, duvar üstünden erik aşırın, bisikletleriyle çimleri ezip geçen çocukları kovalayan da oydu. Arkadaşının arabasına doluşup Belgrad Ormanına gittiklerinde de oradan oraya koşturup ateşleri söndüren, kentin düzeni üstüne çoluk çocuğa meram anlatmaya kalkan, pis kâğıtları, naylon torbaları toparlayıp kenara çeken, bir yudum rakıyı kendine zehir eden gene oydu. Ormanda koşarak kaybolduğu oluyordu. Döndüğünde kendini sırtüstü ağaç altına atıp söylenirdi:

“Şu kentte herkes biraz temizlik yapsa, orayı burayı pislemekten vazgeçse!”

“Belki de Abdülrahman çöp toplamaya giriştiğinde koşucu oldu,” diye alay edenler vardı aramızda.

Bir gün bana “Koşarken hep iyi şeyler düşünüyorum, her şeyin düzeleceğine inanıyorum. Umutlanıyorum,” demişti. Ben de her zamanki gibi onunla alay etmiştim:

“Umudu yakalamak için koşmak mı gerekiyor Abdülrahman!” diye.

Onu küstürdüğüm, annemin ölümünden sonra benden uzaklaştığı belliydi.

Bir akşamüzeri karşımda bulduğumda ne kadar sevindiğimi anlatamam.

Kan ter içindeydi. İskeleden Moda’ya kadar koştuğunu söyledi.

“Abla banyoya girebilir miyim?” dedi.

“Elbette girebilirsin,” dedim.

Keyiflenmişim. İçkimi hazırladım. Masaya biraz fındık fıstık koydum. Oturdum, balkonda beklemeye koyuldum.

O sıralar Moda böylesine bozulmamıştı. Eski kulübün üstünden bakıldığında deniz masmavi görünürdü. Karşılar yemyeşil, kıyılar ağaçlıktı. Kalamış Koyunda renk renk küçük tekneler birbiriyle yarışarak dans ederlerdi. Güneşin ışınları sulara vurduğunda, koy akşamları pembelere bulanır, deniz doyulmaz bir güzellikle uzanırdı Fenerbahçe’nin kıyılarına doğru.

Bu güzel görüntüye karşı içkimi içiyor, şimdi gelip gene kafamı ütüleyecek ve ben onu sabırla dinleyeceğim, diye kendi kendimle alay ediyordum.

Biraz sonra yüzünü yıkamış, saçlarını taramış, mendiliyle ellerini kurulayarak geldi karşıma oturdu. Havlu istemez, her zaman böyle yapardı. Yalnız annemin evinde özel bir havlusu vardı.

“Yeşil, çizgili havlu,” derdi annem. “Orada, her zamanki yerinde Abdullah.” Birbirlerine bakıp gizli bir anlaşmayla gülümsediklerini gördüğümde, nedenini bilmediğim küçük bir öfke basardı içimi.

Karşımda oturmuş, gülümseyen adama bakıyordum. Ne vardı bunda? Neden her zaman karşısında kendimi biraz sıkıntılı, hatta utançlı hissediyordum? Bana annemi, ona karşı olan aldırmaçlığımı anımsattığı için mi? Böyle garip sorular geçiyordu aklımdan. Bir zaman susup kaldık karşılıklı. Düşüncelerim başka yerlerdeydi. Kafam içkiyle biraz buğulu, anılara doğru kayıyordum.

“Ne buluyorsun onda, ne konuşuyorsun saatlerce!” diye anneme sorduğum olurdu. Annemin hüznünlü bakışı...

“İnsan o! Onun gibi insanlar içlerine atıyorlar düşüncelerini, acılarını, kötülüyorlar. Sevgi solup gidiyor aralarında. Bunları konuşuyoruz. Çocukluğunu, yoksulluğunu anlatıyor bana. Ailesini anlatıyor. Öğrenmek tutkusu var onda. Kitapları beraber okumaya başladık. Ne okuduk, ne anladık, anlatıyoruz birbirimize. ‘Anne sen benim dünyamı değıştirdin!’ diye ellerime nasıl sarıldığını görmüş olsan!”

“O senin son aşkın sanırım anne!”

Annemin kapanan, gölgelenen yüzü.

“Yaptığın hoş bir şaka değıl. Sen alay ederek, ona buna öfkelenerek kendini saklamaktan vazgeçsen... Onun gibi yapsan, inandığın kişilere içini döküp anlaşırsen!”

Aramızdaki sessizliğı Abdülrahman bozdu sonunda.

“Bir derdin mi var abla?” dedi.

“Herkes kadar,” dedim. “Akşamüstleri biraz keder basıyor,” diye gülmeye çabaladım. “Gençliğimi arıyorum, annemi arıyorum, öyle şeyler işte.”

Abdülrahman, kendini suçlar gibi,

“Kusura bakma abla,” dedi, “seni arayamadım son zamanlarda. İşler yoğun. Çoluk çocuk filan derken...”

“Ve koşular?”

“Evet koşular,” dedi.

Alay edip etmediğimi anlamak istercesine yüzüme dikkatle bakıyordu.

“Karın çok üzölüyor hastalanacaksın diye, biliyorsun. İşten çıkınca evine gidip dinleneceğine...”

Başını önüne eğdi. Daha o zamanlar gümüş gibi aklar başlamıştı saçlarının arasında. Başını kaldırdığında o eski gizemli gülüşü gördüm dudaklarında. Biraz alaycı, ama daha çok hüznünlü.

“O da, çocuklar da anlamıyorlar beni,” dedi. “Koşarken taşlar dökölüyor yüreğimden. Güçleniyorum, rahatlıyorum. Kafamda karaltılar dağılıyor.”

Elimdeki bardağı bakıyordu.

“Sana da bir içki vereyim,” dedim.

“İyi olur,” dedi.

Limonlu votkanın içinde şıkırdayan buzlarla tokuşturduk bardaklarımızı. Benimle ilk kez içiyordu.

“Senin yüreğindeki taşlar neymiş, şimdi söyle bakalım,” dedim.

Şakalaşır gibi konuşuyordum, ama biraz ürkmüştüm. Evde düzensizlik, karı koca geçimsizliği, para sıkıntısı gibi bir sürü olası kötülük geçmişti aklımdan. Biraz rahatlayıp açılınsın diye önermişim içkiyi.

“Bir şey yok abla,” dedi.

Gözlerini benden kaçırmak istercesine uzaklara bakıyor, elini uzatmış denizi gösteriyordu.

“Şu güzelliğe bak abla!”

Aşağıda, küçük iskeleye vapur yanaşmıştı. Akşam yolcuları çıkıyordu. Deniz, gökyüzü, bahçeler, evler, akşamın koyulaşan uzak ve buğulu mavisinde rengi uçuk bir resmi andırıyordu. Balkonda elimizde içki bardaklarımızla mavilere bulanıp biz de biraz erimiş, hayâl insanlar olmuştuk sanki.

O zamanlar, vapurların sık sık uğrayıp Kalamış İskelesine doğru yol aldığı Moda Burnu, oldukça sessizdi. Kıyılardan denize inen sırtlarda ağaçlar vardı. Vapurların arkalarında bıraktıkları çöplere konup kalkan martılar vardı. Küçük sandallar vardı, iskeleye karnını vermiş sallanıp duran. Deniz hamamının ıslak tahtalarında koşuşan oğlanların, kızların kahkahaları, onlar atladıkça denizin fişkırان sularının sesi bize, yukarı kadar gelirdi. Arabalar azdı. Çocuklar korkusuz oynarlardı yollarda. Küçük Moda’ya yürüyüşler yapar, Koço’da akşamları toplanıp içkiye vururduk kendimizi. Çevremizde yavaş yavaş yükselen apartmanları gördüğümüzde ‘Ah burası da doluyor sonunda!’ diye üzgün söylenirdik.

Abdülrahman,

“Dünya güzel, insanlar kötü,” dedi yavaşça. “Her şey bozuluyor, çok çabuk bozuluyor.”

Votkasını içiyordu büyük yudumlarla, bir an önce bitirmek istercesine.

“Haydi anlat!” diye üsteledim.

Elindeki bardağa bakıyor, gülümsüyordu. Bu kez açık, rahat bir gülüş vardı dudaklarında.

“Ben,” dedi. “Şişli’den Taksim’e koşuyordum ilk zamanlar, biliyorsun abla.”

Bilmiyordum.

“Desene iş ciddileşiyor,” dedim yarı alayla. “Unutma, annem ne derdi!”

“Bir gün yere düşüp kibrit çöpü gibi alev alıp yanacağımı söylerdi.”

İçini çekti derinden.

“Yaşasaydı da neler yapabileceğimi görseydi.”

“Neler yapıyorsun Abdülrahman?”

“Şişli’den, bizim evden tünele on beş dakikada koşuyorum. Yokuştan akıp işyerine on dakikada, tam saatinde ulaşıyorum.”

Cumartesi, pazarları Şişli'den Ayazpaşa'ya, oradan Dolmabahçe'ye vurup Ortaköy'e çay içmeye gidiyormuş deniz kenarında.

“Bunu neden yapıyorsun Abdülrahman?” dedim.

Her gördüğümde sormaktan kendimi alamazdım. Birdenbire koşmasına anlam veremiyordum bir türlü.

Durakladı Abdülrahman. Neden koştuğunu kendisi de bilmiyor gibiydi.

“Hoşuma gidiyor,” dedi. “İnsanları görüyorum, koşanları daha çok. Ahbaplık ediyoruz sırasında durup. Kulüptekiler, yaşlısı, genci çok hoş insanlar. Biliyorlar.”

“Neyi biliyorlar Abdülrahman?”

Senin bilmediklerini der gibi baktı yüzüme.

Kızarı gibi oldum.

“Ben burada, balkonumda, denize karşı içki tokuşturuyorum seninle. Dünyadan habersiz yaşıyorum, öyle mi? Papağanlar konuşur, hindiler düşünür gibilerden ha!..”

“Estağfurullah!” dedi Abdülrahman.

Güldüm, biraz da öfkemi saklamak için.

Gerçekten düşünüyordum? Gazetelerin başlıklarına bakıp güvendiğim birkaç köşe yazarını okuyup telefonlarda “Ne olacak bu ülkenin hali!” diye vızıldayıp... Utandım biraz kendimden. Konuyu değiştirmek için,

“Kimler var seninle koşanlar arasında?” diye sordum.

Rahatlar gibi oldu Abdülrahman. Gene de yüzüme bakarken gözlerini kaçırıyordu.

“Şakaydı yahu!” dedim. “Haydi söyle kimlerle koşuyorsun?”

“Benim gibilerle,” dedi.

Sakın sokakta koşarken mini şortlu kızlardan birine sevdalanıp peşine takılmasın, diye kuşku girdi içime.

Annem bu huyumu iyi bilir, söylenirdi:

“Kuşkuların yüzünden insanlara yaklaşamıyorsun! Hayatın boyunca hep yalnız kalacaksın.”

“Kadın var mı aralarında Abdülrahman?”

“Her türlü var. Yirmisinde çocuktan yetmişinde kocamışlara kadar.” Biraz durakladıktan sonra ekledi: “Onlar aralarında kulüp kurmuşlar, içlerine beni de almak istiyorlar.”

“Ne kulübü bu?”

“Adı ‘Spor ve Yaşam’ Kulübü.”

“Nerede bu kulüp?”

“Yeri yok şimdilik: Deneme, pist yarışları yapıyorlar. Buluşup Belgrad Ormanında antrenman yapıyoruz. Birbirlerinin evlerinde toplanıyorlar haftada bir gün. Program hazırlamak, kır koşularını düzenlemek için. İstanbul Atletizm Kulübünden insanlar bile var aralarında.”

Konuştukça heyecanlanıyor, gözleri parlıyordu.

“Alçakgönüllü insanlar. Emekli öğretmenler, memurlar var aralarında. Bilgili, akıllı, ülkelerini seven kişiler.”

“Neler konuşuyorsunuz?”

“Bu zamanda ne konuşulur abla! Ülkenin durumu, başımıza gelecekler.”

“Halk Partisi demek istiyorsun?”

“Ecevitçiler, solcular demek istiyorum.”

“Şu ‘solcular’ sözcüğünü çok sık alma ağzına. Çalıştığın yer sağda bir holding. Kapıda bulursun kendini.”

“Demokrasi var, herkes istediği partiyi seçer. Konuşma özgürlüğünü engelleyemezler. Böyle diyorlar.”

“Kimler diyor?”

“Bizimkiler, arkadaşlar.”

“Sen gene de gaganı kapa. Tanımadığın kimselerle politika konuşma.”

“Anne konuşurdu. Atatürk’ü, İnönü’yü, konuşurdu. Ne öğrendiysem ondan öğrendim ben. Gözümü açtı. Tarih gibi kadındı anne. Adam yerine koyardı beni.”

Yüzü gölgelenmişti biraz. İçki bardağını masaya bıraktı. Ayağa kalktı. Beni görmek istemiyormuş gibi yere bakarak,

“Eh ben gidim artık,” dedi.

“Yemeğe kalmayacak mısın?”

“Yok abla, evdekiler bekler.”

Yaklaştım, kolunu tuttum. Yavaşça kolunu çekti.

“Bak Abdülrahman,” dedim. “Senin iyiliğin için konuşuyorum. Kötü bir şey de demedim. Seni sevdiğim için uyarmak istedim. Hepsi bu. Bana kızmanı istemiyorum. Ecevit kazansa bile onu orada bırakmazlar, yerler. Bu ülke, çıkarıcıların, sömürücülerin birbiriyle dalaştığı bir arena haline geldi. Biz küçük, güçsüz insanlar, arenayı çevirmiş, elimiz böğrümüzde korkuyla onları seyrediyoruz. Biz Nâzım’ın koyunlarıyız Abdülrahman!”

İçini çekti derinden.

“Bütün bunlar koltuk kavgası abla. Bir Ecevit, koltuk kavgası yapmıyor, toplum kavgası yapıyor. O korkmuyor, o korkmadığı için ben de korkmuyorum.”

“Bak hele!” dedim. “Bak hele sen neler de biliyorsun!”

Hoşuma gitmişti biraz da. Bizim küçük elektrikçi, o küçük oğlan!

“Koşarken mi öğreniyorsun bunları?” diye uğurlamak için koluna girdim. “Kiminle konuşuyorsun bunları, kimler yönlendiriyor seni böyle?”

“Kimse yönlendirmiyor beni,” dedi Abdülrahman. “Benim aklım var.”

Yavaşça kolumdan çıktı. Oysa çoğu zaman böyle koluna girer, yola koyardım onu. Şimdi önüme geçmiş, yüzüme bakıyordu. Bakışlarında öfke vardı.

“Bak abla, ben eskiden kör gibiydim. Ona buna kızar, söylenirdim. Şimdi görüyorum. Eğriyi, doğruyu görüyorum. Demin o dediğin şiiri Nâzım Usta bizi sürüden ayırmak için yazmış. ‘Yeter koyunluktan vazgeçin’ diyor. Öbürleri ‘Bu millet adam olmaz’ diyorlar. Allah kahretsin, ben millet değil miyim!”

Beni kapının önünde şaşkın bırakıp çıkıp gitti Abdülrahman. İlk kez elimi öpmeden!

Birkaç ay uğramadı. Meraklandım, karısına telefon ettim.

“Ah abla sorma!” dedi karısı. “Bugünlerde çok sinirli. Oğlanla da arası kötü. İki dersten bütünlemeye kaldı diye yüzüne bakmıyor. Kız da bu arada işsiz güçsüz bir oğlana kapıldı. ‘Evleneceğim,’ diye tutturdu. Oğlanın babası bizim mahallenin muhtarı. MSP’li. Bizimki Atatürk’e küfreden birine kız vermezmiş. ‘O çocukla evlenirse bir daha bu eve giremez, bunu bilsin,’ diyor. Ben arada kaldım, ne yapacağımı bilmiyorum.”

Şaşkındım.

“Evlâtlarına kul köle olan o yumuşak adam!” dedim.

“O artık sizin bildiğiniz eski Abdullah değil abla. Değişti, çok değişti. Koşmaktan başka bir şey düşünmez oldu. İşyerinde de rahatı yok. Bilirsiniz konuşmaz ki! Yalnız anne ile konuşurdu. Hiç olmazsa o zamanlar konuştuklarını gelip bize de anlatırdı. Şimdi hiç konuşmuyor.”

“Söyle ona, bana uğrasın,” dedim. “Kız için üzülme, çağırır, ben de konuşurum onunla, bir çaresine bakarız. Oğlan toparlanır. Gençlik rüzgârları esiyor başından, bu yaşta hep böyledir.”

Yuvarlak, boş lâfları sıraya dizdim kadıncağızı yatıştırmak için.

Haftalar geçti Abdülrahman görünmedi. O sıralar yabancı bir ülkeye gitmenin telâşı içindeydim. Aylarca uzadı yolculuğum. Yakınlarıma attığım kartlar arasında onunkiler de vardı. Yanıt vermedi. Kardeşimden gelen mektuplarda haberlerini alıyordum. Mutluydu. Partisi kazanmıştı. Ecevit sevdası sürüyordu. Kızı muhtarın oğluyla evlenmekten vazgeçmiş, çalışmaya başlamıştı. Oğlan da kaldığı dersleri verip sınıf atlamıştı.

Döndüğümde bir süre arayamadım onu. Moda’daki ev satılmıştı. İstanbul’a taşınıyorduk. İşim başımdan aşkındı. Taşınıp biraz yerleştikten sonra telefon ettim evine. Evde değildi. Belgrad

Ormanında, bahar koşusundaymiş. Karısı kızının nişanlandığını haber verdi. Bu kez uygun biriyle.

Taşındığımı söyledim. Bebek'teki evin adresini verdim. Evde elektrik işleri olduğunu söylemedim. Beni arayıp sormamasına gücenmişim.

“Taşındığınızı bilmiyor, yoksa durmaz, yardıma koşardı,” dedi karısı. “Sizi nasıl sever, bilirsiniz.”

“Gelirse beni arasın, özledim vefasız, söyle ona,” dedim.

“Onunla biraz konuşun ne olur abla, sizi dinler,” dedi karısı.

Birkaç hafta sonra karısıyla beraber geldi Abdülrahman.

“Zorla getirdim abla,” dedi karısı. “Arayamadığı için sizi küstürdüğünü sanıyor.”

Abdülrahman konuşmuyor, yeni evin dağınıklığını seyreder gibi oraya buraya bakıyordu. Sıkıntılıydı görünüşü.

“İşten çıktı,” diye haber verdi karısı. “Arkadaşına ‘solcu,’ diye yol vermişler. Bu da gitmiş, ‘O solcuysa ben de solcuyum,’ demiş. Size bunları anlatıyorum diye nasıl kızıyor, nasıl bakıyor bana!”

Sitemli bakıyordu karısına. O küçük, hüzünlü gülümseme belirmişti dudağının kenarında.

“Sen solcu musun Abdülrahman?” dedim.

“Değilim,” dedi. “Arkadaşım da değildi.”

“Şimdi ne yapacaksın?”

Karısı bu soruyu bekliyormuş gibi oturduğu yerde kıpırdadı, sinirli, kocasına dikti gözlerini.

“Sen meraklanma abla,” dedi Abdülrahman. “Orada burada iş bulur, çalışırım. Eskiden olduğu gibi. Emekli aylığı bağladılar. Çocuklar da nasıl olsa başlarını kurtardılar. Geçinir, gideriz.”

“Hâlâ koşuyorsun öyle mi?”

Karısı söze karıştı:

“Koşmaz olur mu! Kros bölge birincisi oldu. Kul be ye yazdılar.” Abd lrahman konuyu değiştirmek ister gibi,

“Ağaç nasıl elma veriyor gördün mü abla?” diye sordu.

Uzun zamandır mezarlığa uğramadığımı söylemedim. O anladı.

“Sen merak etme, ben bakıyorum. Mezarlıktaki çocuklar da bakıyor. Annenin elmalarını boşuna yiyecek değiller ya...”

Karı koca çok kısa oturup gittiler. İçimde küçük bir sıkıntı ile geçirdim onları kapıya kadar. Garip bir suçluluk duygusu, uzaklaşma, yabancılaşma, öyle birşeyler...

Ertesi gün mezarlığa gittim. Ağaç güçlenip biraz daha büyümüştü. Dalları elma doluydu.

Mezarın mermer kenarına iliştim. Ağaç, içimi üşüten acının üstüne meyve dolu dallarını germiştii,

beni korumak istercesine. Annemin çocukluğumda koruduğu gibi. Gözlerimi kapadım, dalların arasından güzel, beyaz yüzüyle gülümsediğini görür gibi oldum. Yavaş yavaş içimdeki keder çözüldü, gevşedim. Kısa bir süre ağaç, annem ve ben yalnız kaldık. Sonra çocuklar geldiler. Eski sulama kovaları, su şişeleri, ibrikler vardı ellerinde. Küçük serçeler gibi sardılar mezarın çevresini.

“Bak abla, ağabey ne güzel boyadı yazıları,” dedi içlerinden biri.

Annemin adı, başucundaki taşın üstünde koskocaman, simsiyah parlıyordu. Altında doğum, ölüm tarihi. En altında: ‘Tanrının rahmeti üstünde olsun. Rahat uyu.’

Çocuklar, kendileriyle birlikte beni de coşturmak istercesine durmadan konuşuyor, elmaları, çimleri, çiçekleri gösteriyorlardı. Elmalar daha kızarmamıştı. Yeşil ve küçücükler. Çimlerin arasında çiçekler bitmişti. Sarı, büyük başlı papatyalar, annemin çok sevdiği pembe çim yoncaları. Çiçeklerin başlarından rüzgârın okşayan eli geçtikçe, yana yatıp doğruluyorlardı. ‘Çiçekler rüzgârda dans ediyorlar!’ diye düşündüm. Böyle bir benzetiyi yazılarımdan birinin arasına sıkıştırabilir miyim? diye geçti aklımdan. Elma ağacının karşısında gülünç düştüm birdenbire, kendimden utandım.

Abdülrahman, mezarlıkta küçük bir bahçe yaratmıştı annem için ve ben neler düşünüyorum! Kalktım ayağa. Anneme duasını okudum. Duayı, ‘seni çok seviyorum anacığım’ diye bitirdim. Onun tatlı, sevecen sesini duyar gibi oldum: Bunu bana neden hiç söylemedin yavrucuğum!

Çocukların açılan avuçlarına para koyarken ellerim titriyordu. Yarı yola kadar geçirdiler beni. Taksiye bindiğimde ağlamaya koyuldum.

O gece rüyamda gördüm Abdülrahman’ı. İncecik, esmer, ellerinde Kenyalı atletler gibi beyaz eldivenler... Arap, Hintli, Meksikalı bir sürü koşucuyla birlikte koşuyordu. Elindeki mavi su şişesini sallayarak selâm verdi bana. Ok gibi fırlayıp öne geçti birdenbire. ‘Kazanacak, kazanacak!’ diye bağırarak uyandım. Rüya gerçekmiş gibi, kazanabilir, olabilir! diye söylenerek örtüleri üstümden atıp sırtüstü yattım. Uzun zaman uyuyamadım.

O beni aramıyordu, ben onu aramalıydım. Sabah telefona sarıldım.

Karısı,

“Ah ablacığım oradan oraya koşup duruyor,” dedi. “Şimdi Ankara yolunda, Barış Koşusunda, sonra Dünya Açları için koşacakmış. Bir de Çevre Koşusuna hazırlanıyor. Durmadan antrenman yapıyor. Yüzünü biz bile az görüyoruz evde.”

Sıralıyordu peş peşe: Ata’yı anma koşusu, özgürlük koşuşu, barış koşuşu...

Susturmak için bağladım konuşmayı:

“Ona söyle, herkesi geçip altın madalya alacak, rüyamda gördüm.”

Kadın çok sevindi.

“Alır valla!” dedi. “Yaşıtları arasında ondan iyi koşan yokmuş. Bizde yapılırsa Olimpiyat yarışlarına katılacakmış, ülkeyi dünyanın dört bucağına tanıttakmış, öyle diyor.”

Kıkır kıkır, kocasıyla alay eder gibi gülüyordu. Sinirime dokundu. Telefonu kapadım.

Onun yaşında bir adam! Otuzunu çoktan geçmiş olmalıydı. Annemin ‘Kibrit çöpü oğlum benim!’ diye saçını okşadığı, küçük elektrikçi çırağı!..

Aradan bir iki ay geçti. Askerler yeniden hükümete el koydular. Her el koyduklarında olduğu gibi işler biraz daha karıştı. Ağır, korkulu sessizlik bastı ülkenin üstüne. Hepimiz yeniden arenanın çevresini sardık korkak fareler gibi. Olup bitenleri seyredip birbirimize dirsek vurarak oynaşmaya başladık. Fısıfısıf, kulaktan kulağa ekonomik nedenleri, siyasal nedenleri, sosyal nedenleri, coğrafi nedenleri konuşmaya koyulduk. Radyolar, televizyonlar, gazeteler, ülkeyi yumruk altında yönetenlerin vatan millet nutuklarıyla dolup taşıdı. O karanlık günlerden birinde Abdülrahman çıkıp geldi.

Yeni evde perdeler takılmış, eşyalar yerli yerine konmuştu, ama büsbütün yerleşmiş sayılmazdık. Çalışma odasında, oraya buraya yığılmış kitapların arasında birer iskemle çekip karşılıklı oturduk.

Görünüşü şaşırttı beni. Zayıflamıştı, değişmişti. Bakışı öfkeliydi. Ya da bana öyle geldi. Dudaklarında her zaman görmeye alıştığım gizemli, tatlı gülümseyiş silinip yok olmuştu.

“Sen değişmişin!” dedim.

“Koşmaktan,” dedi.

“Spor yarıyor, öyle mi?”

Alayı anlamamış gibi,

“Yarıyor,” diye kısaca yanıtladı.

“İşi bıraktın. İstedığın gibi koşuyorsun. Rahat mısın artık?”

“Kim rahat ki!” dedi Abdülrahman.

“Evet, güç günler geçiriyoruz. Bunun da sonu gelir nasılsa. Kızın evleniyormuş, duydum. Oğlan da üniversiteyi bitiriyor yakında. Artık kendine her şeyi dert etmekten vazgeç. Ülkenin bu karışık durumunda hepimiz elimizde olanla yetinmeliyiz. Hem sonra...”

Sözümü kesti Abdülrahman; bunu ilk kez yapıyordu.

“Arenayı çevreleyen biz küçük, güçsüz insanlar, hırsızları, yalancıları, ses etmeden seyretmeliyiz. Biliyorum, bunu diyeceksin abla.”

Şaşkın, biraz da öfkeli susup kaldım. Beni suçluyordu! Üstelik haklıydı.

O sürdürdü konuşmasını:

“Zenginler, iş çıkarıcılar, hepsi askerlere döndüler yüzlerini. Şakşaklayıp duruyorlar onları. İnsanları hapse atıyorlar, işkence yapıyorlar, kimsenin sesi çıkmıyor. Sanırsın bizim ülkemiz değil buralar artık. Her yerde yabancı yazılar, dükkân tabelaları bile öyle. Bizim oğlan ‘Volkman’ denen o şeyi kulaklarından çıkarmıyor. Ağzında hep İngilizce şarkılar. Kız da başka türlü. Takıp takıştırıp diskolara gidiyor nişanlısıyla. İşinden aldığı para hep süse, eğlenceye. Yakında evlenip gidecek diye adeta seviniyorum. Böyle olacakları aklımdan geçer miydi? Karım, ‘şükrolsun askerler geldi, anarşistleri topladı, kavga, gürültü bitti,’ diye bayram ediyor. Bu nasıl dünya! Sevgi kalmamış, inanç kalmamış! İnsanları işten çıkarıp yerlerine dalgalarına uygun düşenleri alıyorlar. ‘Solcu’ diye işten

atıkları arkadaş var ya, ev sahibi ‘Solcu kiracı istemem, başıma belâ açar’ diye oğlanı evden çıkarmaya uğraşıyor. Bilirim, sen şimdi de ‘O da gitmeseydi, yürüyüşlere katılmasaydı,’ dersin. ‘Elimizde olanla yetinmeliyiz,’ dersin. Elimizde ne kaldı ki!’

Birdenbire yorulmuşçasına sustu. Başını önüne eğdi.

“Kusura bakma,” dedi.

İlk kez benimle böylesine uzun konuşuyordu.

“Bakmıyorum,” dedim.

Başını kaldırdı. Dudaklarında o eski hüznü, küçük gülüş belirmişti.

“Anneye gitmişsin?” dedi.

“Gittim,” dedim.

“Elma ağacını kesmek gerekecek, biliyor musun?”

Kalbim sıkışır gibi oldu.

“Neden?” dedim.

“Sana söylemiştim, ağaç çok büyüdü, derinlere kök sardı. Toprak kabardı. Mermerler yer yer çatlamaya başladı. Ben biraz onardım, olmadı. Sıva tutmuyor. Altan alta dışarı ince kökler çıkıyor.”

“Ne yapmalı şimdi?” dedim.

Sesim hafiften titredi. Yakında annemin kemiklerini kökler sarar, annemi yok eder büsbütün! diye geçti aklımdan. Annemin ağaçla bütünleşip yok olması! Onun gibi duygulu, romantik birine de yakışan buydu. İçim rahatladı. Gülümsedim.

“Ağacın kesilmesine karşıyım,” dedim.

Abdülrahman aldırmazlığıma şaşırılmışçasına baktı yüzüme. Kırık bir sesle,

“Belki toprağı yandan açar, birşeyler yaparım,” dedi.

Bir zaman karşılıklı sessiz kaldık. Sonra Abdülrahman ayağa kalktı.

“Artık ben gidim abla,” dedi. “Belli senin de işin çok.”

Ben de ayağa kalktım. O eski Abdülrahman değildi karşımdaki. Bir yabancıydı. İçim bir tuhaf oldu. Dayanamayıp sordum:

“Seni incitecek bir şey mi yaptım Abdülrahman?”

“O nasıl söz abla!”

İşi şakaya dökmek ister gibi gülümsedi:

“Senin ‘Arena’ dediğın ‘Meydan’ demekmiş!”

Sırtını döndü, elimi sıkmadan, yüzüme bakmadan çıkıp gitti.

Olduğum yerde kaldım bir süre. Onun dışarıda yardımcımla konuşup güldüğünü duydum. Bana dersimi vermiş olmanın kıvancı vardı gülüşünde sanki.

Sokak kapısı kapandığında balkona çıktım. Eğilip baktım parmaklıklardan. Karşı kaldırıma geçtiğini gördüm. Kollarını kaldırıp dirseklerini arkaya doğru verdi. Önce yavaştan yürüyordu. Sonra birdenbire hızlandı, koşmaya başladı. Caddenin köşesinde bir an hızı kesilir gibi oldu. Dönüp bana bakacağını sandım. Benim kadar onun da bunu istediğini biliyordum. Balkonda olduğumu karşı kaldırıma geçerken görmüş olmalıydı. Dönüp bakmadı. Köşeyi hızla döndü, gözden kayboldu.

Birçok sevdiğim gibi onu da yitirmiştim sonunda!

Ağustos 1994

Etiler

KAÇAK

Kız, pencerenin önünde duruyordu. Dışarıda, kentin üstüne inmiş, bastıran, kurşun rengi bir hava vardı. Çocukların yağmursuz günlerde top oynadıkları meydan, çamurla bataklaşmıştı. Orası burası çatlayıp çökmüş, dar, asfalt yolun üstünde, arabalardan atılan sigara izmaritleri, yağlı kâğıtlar, pislenmiş naylon torbalar uçuyordu rüzgârda. Kapının önündeki taş merdivenin en son basamağında sıska kara kedi yatıyordu. Her zaman oraya büzülür, annesinin akşamları önüne attığı yemek artıklarını sömürür, yalana yalana çekip giderdi. ‘Allah belâsını versin!’ dedi kız, annesine duyurmadan. Kara kediden, o pis sokaktan, çamur batağı meydandan nefret ediyordu.

Annesi, arkada, yemek masasının üstüne koyduğu dikiş makinesinde, haftaya, okul pikniğinde giyeceği giysiyi dikiyordu. Kötü bir gülüş belirdi dudaklarında. ‘Haftaya buradaysam!’ diye düşündü. Yüreği hopladı, her yanını korkuya benzer zevkli bir titreme sardı. Arkasında makinenin tıkırtılı sesi, Haydi!.. Haydi!.. Haydi! diyordu. Daha dün sınıfta bağıra çağıra söylemişti: ‘Öğretmenlerin asık suratlarından, kırık notlarından, abdeslane kokularından bıktım!’ diye. Hani sen korkusuzdun, hani sen aklına eserse en sevdiğini bile basar geçerdin!.. Haydi, dedi kendi kendine. Cesaretini topla, yürü, çık odadan. Gün bu gündür! Ve kız çıktı odadan.

Merdivenleri usulca tırmandı. Odasına girdi. Konsolun çekmecesini çekti. Karmakarışık donlar, çoraplar, küçük kirli sutyenler... Annesi çok kızardı pasaklılığına. Ama bundan sonra kızamayacaktı. Pişman edeceğim onları, diye düşündü hınçla. Bir köşeye attığı omuz çantasını aldı, okul kitaplarını boşalttı. İçine birkaç çamaşır, bir iki tişört, bir de çok sevdiği, kışına yapışan kırmızı şortunu, sandaletlerini koydu. Konsolun alt çekmecesinde, kışlıkların arasına sakladığı çikolata kutusunu çıkardı. İçindeki destelenmiş kâğıt paraları, para çantasına aktardı. Aylardır yememiş içmemiş, günlük okul harçlığını biriktirmişti. Yol için, ilk günler için parası yeterliydi. Orada iş arayacaktı. Arkadaşı, bunun kolay olacağını söylemişti. Turistik tesisler, yazları öğrencilerle dolup taşıyordu. Eli yüzü düzgün, biraz da dil bilen genç kızların şansları daha da açıktı. Arkadaşı, yaz başında grupla gitmişti güneye. Okulda, kıyı köyünde geçirdikleri günleri, Bodrum gecelerini anlatmış, sınıfı çatlatmıştı kıskançlıktan. Şimdi sıra bende! diye gülümsedi kız. Çantasını astı omzuna. Usulca çıktı dışarı. Merdivenleri kedi gibi kayarak indi. Sokağa fırlayıp kapıyı usulca örttü.

Bileti nereden alacağını, minibüse nereden bineceğini iyi biliyordu. Arkadaşının dediği gibi yapacaktı: Önce Kadıköy’deki servis bürosuna gitmesi gerekiyordu. Bileti oradan alacaktı. Tanıdık birine rastlamamak için ara yollara girip caddeye çıktı. Bunların hepsini günlerce düşünüp planlamıştı. Ne yapacağını, nereden nereye gideceğini çok iyi biliyordu. Şaşıracaklar, diye düşündü. En çok annesi üzülecekti. ‘Kaybolan genç kız,’ ‘Kaçırıldı mı? Öldürüldü mü?’ gibilerden gazete sayfalarına geçmek istemezdi. Rezalet olurdu bu. Gider gitmez annesine telefon edecekti. En doğrusu telgraf çekmekti belki de. Ne derim? diye düşündü: ‘İyiyim, çalışıyorum. Beni merak etmeyin. Burası ‘Harika’ bir yer.’ Öyle birşeyler işte... Babası umurunda değildi. Bütün babalar gibi sinirli, yorgun, her şeye bağırır bir adam...

Önce Harem’e götürecek minibüse binmeye karar verdi. ‘Otogarda biletini alıyorsun. Çığırtağan bağırmaya başlıyor, otobüsü kolayca bulup biniyorsun,’ demişti arkadaşısı. Otobüsün yanında bölmeler vardı. Çantaları oraya atıyorlardı. Ama onun çantası yanında kalabilecek kadar hafifti.

Çantasını omzunda sallayarak atladi otobüse. Pencere kenarında oturmaya karar verdi. Sevinçle çarpıyordu yüreği. Korkusuzdu. Başaracağını, her şeyin düşündüğü gibi olacağını biliyordu. Otobüs

kalkarken kolonya verirlermiş yolculara. “Ama ne kolonya!” demişti arkadaşı. Elimi uzatmam, olur biter diye düşündü. Çığırtağan oğlan çapkın gülümseyip yüzüne bakacaktı. Alışık. Sınıfta oğlanlar da öyle bakarlardı. Güzel olduğunu biliyordu. Ben yaşamak istiyorum! dedi, kendi kendine. Bunu neden dediğini pek bilmiyordu. “İşin bitince denize girebilirsin,” demişti arkadaşı. Deniz, ah deniz! Bikinisini yanına almayı unutmamıştı. Karışık insanlara rastlayacaktı orada ve bir sürü genç oğlan... Yabancılar çoğunlukta. Herkes mutlu, herkes güler yüzlü, candan... Otelciler, garsonlar, dükkâncılar, hepsi hepsi!.. Arkadaşı, gruptan ayrılmak istemediği için onlara yüz vermemişti. Biraz da korkusundan. Kıyılarda, kırlarda yalnız bulunca kız kaçırıyorlarmış, ona buna satıyorlarmış... Filmlerde olduğu gibi, Uzakdoğu’da satılan o çocuklar, o kızlar!.. Ürperdi. Bikinisinin üstünü hiç çıkarmamış arkadaşısı denize girerken. Kocaman memeleri var, tabii çıkarmaz! diye düşündü. O da çıkarmayacaktı. Çok dikkatli olacaktı. Kendisini korumasını bilirdi. Bütün istediği mavi gökyüzü, güneş, deniz ve özgürlüktü. “Otobüs durup durup yolcu alıyor, biraz sıkıntılı,” diye anlatmıştı arkadaşısı. Olsun! Omuz silkiyor kız. Otobüsteyim! Gidiyorum, gidiyorum..

Gebze, tavşanlı... Karanlıkta tek tük parlayan ışıklar... Yol kenarından, ağaçların arasında saklanmış evler... ‘Harika!’ diyor kız yavaşça gözlerini kapayarak. Kentin pis sokaklarından, çöplüklerden, kara, isli duvarlarından, okulun gürültüsü, bokluk bahçesinden sonra!.. Gazetelerde kara başlıkları okuyup “Allah kahretsin, Allah kahretsin!..” diye yerinden fırlayan, televizyonda bayraklara sarılı cenazeler geçerken düğmeyi kapatan babası!.. Yüzü gülmeyen ve radyoda Sezen Aksu dinleyeceğine sıralama ölüm haberlerini dinleyip ağlayan annesi! Yasaklar evi! İstedini değil, onların istediğini yapacaksın: “Çalışkan, saygılı, uslu çocuk ol. Açık saçık filmlere hayır, deli dolu pop şarkıcılara hayır, dersini yapmadan televizyona hayır...” Gösteririm ben size. “Hayvanlar, hayvanlar!” İşte al sana saygı! Küfretmeye bayılıyor. Sessizce, içinden: ‘Allah kahretsin!’, ‘vız gelir’ diyor, ‘ben takmam’ diyor, ‘harika’ diyor. Anasından, babasından, kavga dolu, mutsuz evden uzak... ‘Bana ne, bana ne!’ diyor. Omuz silkiyor. Babası, görmeden hep öyle omuz siler, ‘Bana ne bana ne!’ diye. Kendi başına, özgür... Kendi başına olmanın korkulu titreşimleri var içinde. Sevinç bu diyor, sevinç! Korkusunu bastırmak ister gibi. “Otobüs durup durup yolcu alıyor, biraz sıkıntılı,” demişti arkadaşısı. Olsun olsun... Omuz silkiyor. Otobüsteyim, gidiyorum, gidiyorum!..

Gebze’den sonra İzmit... “Gece bastırınca koltukların üstündeki kırmızı lâmbalar yanar,” demişti arkadaşısı. “Herkes küçük yastıkları alıp arkasına yaslanıp uyur.” Onlar uyuyamamışlar. Gülüp konuşmuşlar. Ben gözlerimi kapar, uyur gibi yaparım, diyor kız. Biraz hüzün verici, yanında bir dost, bir arkadaş olmaması. Okulda da, evde de yalnız değil mi? “Bu kız ne kadar içine kapalı, hiç konuşmuyor bizimle, aileden uzak...” Büyükanne, teyzeler hep böyle demezler mi? Canı cehenneme hepsinin. Lânet olsun be!.. Lânet olsun! Annesinin uyarıları durmadan: “Televizyon dili konuşmaya başladın, dikkat et! Tırnaklarını yiyorsun, yeterince çalışmıyorsun.” Tamam! Ara da bul beni şimdi sen, azarlamak için!.. Annesinin telefonlarda mırıltılı, sızlanan sesi: “Ah gene çocukları öldürmüşler, ah gene dağlarda çatışmalar, kocamış insanlar, parça parça, bebeler kanlı kundaklarda...” “Ekonomik, sosyal kokuşmuşluğun içinde nereye basacağını şaşırılmış bir toplum. Tutucuların, çıkarıcıların ayaklarının altında uçuruma doğru yuvarlanan dünya!” Babasının homurtulu sesi. Borsa oynayıp köşeyi dönen, sonunda yıllardır düşlediği arabayı alan amcasının alayla hırıldayan sesi: “Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar!” Rakısını çekip mezelerle dolu ağzı, ıslak dudakları... Gergedan! diyor kız, gergedan! Birdenbire acı bir safra gibi dilinin ucunu yakan sözcükler: “Vurulduk ey halkım unutma bizi...”

Babası, sofrada, çıplak duvarın tam ortasına asmıştı Mumcu’nun posterini. Bakmadan geçirdi o

postere, ‘Bana ne, bana ne!’ diye. Gene de içi yanardı, Mumcu’nun sarışın, güleç yüzünü gördükçe. Neden oraya astı? diye kızardı babasına. “Unutmamak için!” demişti babası. Unutmadığı için mi yüzü öyle asık, gözleri kömür gibi kara, içeriden içeriden bakardı insana? Unutmadığı için mi öfkeli, hep öfkeli! Dünyada sevinç kalmadığını söylüyor annesi. Sevgi yok olmuş, bağlar kopmuş, dostluklar arasında. İnsanlar birbirinden korkuyormuş artık. Ben korkmuyorum! Ben kaçıyorum, gidiyorum ben!.. İcini çekiyor derin derin. Dünyada yalnız deniz, güneş, ağaçlar olsa!.. ‘Bana ne, bana ne!’ diye titriyor hafiften. Gözlerini kapa, düşünme, hiç düşünme geride kalanları... “Yanımıza birkaç sandviç, kutu kutu kola alıp yol boyunca idare ettik,” demişti arkadaşı. En çok o şaşırarak yalnız başına yola çıkışına. Haber duyulduğunda sınıftaki gümbürtüyü düşün! Gülümsüyor hafiften, alaylı. Kendisiyle dolu, övünçlü.

İzmit otogarı ve yeniden parlayan lâmbalar “Otobüs durunca ayaklanan yolcular var,” demişti arkadaşı. “Çoğu dışarı çıkıyor, tuvaletler bokla doluyor. Ne pis, ne pis!”

Ben sonuna kadar yerimden kıpırdamayacağım diyor, kız.

Renkli giysiler içinde otobüse giren köylü kadınlar. Arkalarından giren birkaç adam ve işte rüyalarındaki Kevin Costner yüzlü genç adam! Uzun boylu, Akıllı bakışlar, saçları dağılmış alnına... ‘Harika’ biri... Bana bakıyor, bana doğru geliyor! Costner’den de yakışıklı. Mavi gözleri var. Gülümsüyor. ‘Harika!’ Buraya gel, yanıma. Sen benim beklediğimsin. Seni seviyorum! Anladı. Gelip yanına oturuyor. Mis gibi çam kolonyası... Babasından habersiz, banyoda bol bol saçlarına, koltuk altlarına sürdüğü kolonya. Cumartesileri oğlanlarla sinemaya giderken... Durmadan azarlardı: “Sen bitiriyorsun kolonyamı!” diye. Allah kahretsin! Annesinin aldığı osuruk kokulu, ucuz kolonyayı sevmiyordu. İlk iş Rebul’un lavanta kolonyasını almak olmalı, otobüsten iner inmez... Omzu omzuna değiyor oğlanın. Saçları ipek gibi yumuşak, uzun, kıvrırcık, ensesine iniyor. Eğilip yüzüne bakıyor. Böyle yapacağını biliyordu.

“Merhaba!” diyor oğlan.

Ne kadar genç, ne tatlı sesi var!

“Merhaba!” diyor kız utançlı bir gülüşle.

Sevincini saklamalı. Hemen yüz göz olmaya gelmez.

“Bodrum’a mı?” diyor, oğlan.

“Evet, Bodrum’a.”

Hemen konuşmaya başlıyorlar. Oğlan ne tatlı anlatıyor Bodrum’u. Orada babasının pansiyonu varmış. Birkaç günlüğüne gidiyormuş.

“Nerede kalacaksın?” diye soruyor oğlan.

Ne yanıt vermeli? diye telâşlanıyor kız. Oğlan tatlılar tatlısı.

“Bizim pansiyonda kalırsın,” diyor. “Babam sana öğrenci fiyatı yapar, rahat edersin.”

Böyle ‘Harika’ rastlantılar da olur yaşamda. Şıp diye birbirini bulur insan.

Şoför muavini bağırıyor:

“Yarım saatlik mola.”

“Benzin istasyonlarında sık sık durulur,” diye anlatmıştı arkadaşı.

Oğlan,

“İnelim mi?” diyor. “Bir tur atarız, bacaklarımız açılır.”

Sigara paketini çıkarıyor otobüsten indiklerinde. Ona söylemeli miyim, on altı yaşında olduğumu? Babamın sigaralarını çalıp yastığımın altında sakladığımı, geceleri polis romanı okurken püfür püfür içtiğimi?

Artık rahat rahat sigara içebileceğini, ayağına gelen Costner benzeri, ‘Harika’ oğlanla geceleri diskoya gidebileceğini düşünüyor. İçi titriyor sevinçten.

Yürüyorlar yol kenarında. Tıpkı arkadaşının anlattığı gibi: Kavaklar var upuzun, yemyeşil. Uzakta kutu kutu evler. Orada burada parlayan sarı ışıklar. Gene ağaçlar, gene evler... Elini tutuyor oğlan. Karşı koymalı mı? Hayır, ses çıkarmayacak. İlk kez el ele yürümek koskoca bir adamla! Onun uzun boyunun yanında ufacık bir kadın! ‘Kadın’ sözcüğü, ayıp şeyler getiriyor aklına. Ürperiyor.

Okul kapısında kaçamak sokulmalar, oğlanların pis solukları, saçlarını üfleyen. Ara yollarda omuz omuza sokulup kıkırdamalar... Sinema kaçamakları... Hepsine sırtını çeviriyor. Bir roman adından kalan sözcükler dudaklarının arasında: Elveda çocukluğum! Gülümsüyor tatlı tatlı. İşte oğlanla yan yana. Ne güzel konuşuyor. Sesi nasıl sıcak, derinden. Televizyonda, dublajlarda konuşan, annesinin çok beğendiği ünlü aktörün sesi gibi. Neydi onun adı? Önemi yok. Oğlandan başkası yok gözünde. Benim rüyalarımındaki aşkım! Filmlerde olduğu gibi birdenbire, yemyeşil kavakların sıralandığı yarı karanlık yolda, önlerinde uzanan bembeyaz yolda!.. İçi titriyor kızın. O korku ve zevk dolu garip titreme sarıyor her yanını yeniden.

“Otobüs duraklarda durur, köylüleri alır; hop hop hoplatır insanı, canına okur,” demişti arkadaşı. Olsun... Olsun... Aldıran kim! Gencim ben! Yorulmam, güçlüyüm! Otobüs çukur dolu yollardan geçerken sarsılıyor, yalpa vuruyor, bir o yana bir bu yana... Olsun... Olsun... Bursa, Yalova sapağı. Benzin istasyonları. Oğlan duraklardan birinde iniyor otobüsten. Biraz sonra sandviçler, kola kutularıyla dönüyor. Gülüyor kız. Ne harika bir serüven! Arkadaşı anlatmıştı: “Lacivert gecenin içinde, petrol arıtma tesislerinin bacalarından fırlayan kızıl kıvılcımlar. Uzaklarda ışıklar, küçük, sarı güneş damlaları gibi karanlığın içinde!” “Şiir yazıyorsun,” diye alay etmişti onunla. Çığırkan bağılıyor: “Balıkesir yolcuları arabaya!” Otobüs kalkıyor, muavin kolonya veriyor yeni binen yolcuların uzanan avuçlarına. “Berbat bir kolonya,” demişti arkadaşı. “Şirketin ikramı. Mis sütü getirdiklerinde kapıştılar adeta. Ne aç göz insanlar!”

Otoban, yol kıyısı, ağaçlar, telgraf direkleri, vınlıyarak geçen kamyonlar ve oğlanın omzuna yaslanan omzu. Sönükleşen ışıklar yeniden. “Manisa’ya vardığımızda hepimiz uyumuşuz,” demişti arkadaşı. O da, başını oğlanın omzuna yaslayıp... Tıpkı filmlerde olduğu gibi!

Gökyüzünün laciverti açılıyor. Ormanların arasından hızlanarak geçiyor otobüs. Oğlanın omzunun üstünden, kaçan yolları, evleri, ağaçları seyretmek! ‘Harika!’ diye mırıldanıyor kız ‘Harika!’ Manisa’da her şey daha yeşil, evler, bahçeler ağaçların arasına gizlenmiş! Asfalt genişliyor. Arabalar, kamyonlar, trafik yoğunlaşıyor ve otobüs yavaşlıyor. Bornova ve işte İzmir!

Oğlanın sıcak soluğu, lavanta kolonyası! Yavaşça kulağına fısıldıyor: Yaklaşıyoruz! Neye? Nereye? Olsun... Olsun!.. diyor kız. ‘Harika!’ bir yolculuk diyor. Beni öpecek, hemen kulağımın üstünden, saçımdan! Öpecek, öpecek, biliyorum öpecek! diye titriyor heyecanlı.

“Otobüs boşalır İzmir’de,” demişti arkadaşı. Böylesi daha iyi. Birbirimize sokulabiliriz rahatça. Genç bir kız, yarı boş otobüste, yanında dünya güzeli bir oğlanla... Dikkat etmeliyim, diye düşünüyor kız. O bir yabancı, çok yüz veririm neler düşünür kimbilir.

“Otogarda kısacık şortlarımıza, çıplak bacaklarımıza bakıp ‘İstanbul orospuları’ dediğini duydum bir kamyon şoförünün, düşünebiliyor musun!” diye anlatmıştı arkadaşı. “Pis adam! Genç bir oğlanla biraz arkadaşlık ettim diye! Ama sıcak bastığında bunaltıcı, oldukça sıkıntılı otobüs yolculuğu.” Sıcak bana vız gelir! diye düşünüyor kız. Otobüs hızlanıyor asfalt yolda. Ağaçlar, tepeler, masmavi gökyüzü, yollar. Özgürlüğe akan... Selçuk, Söke, Milas... Uçuyoruz... Uçuyorum! Pencereleler açık. Rüzgâr, Bodrum’un sıcak rüzgârı, denizi, güneşi ve özgürlük, işte yaşam!..

Omzunda annesinin eli, çıktığı yolculuktan dönüyor kız birdenbire. Pencerenin önünde, gözleri dolu dolu. Annesine öfkeyle bakıyor. Ne istiyor, gene ne istiyor bu kadın benden! Nefret ediyorum! diye, bağırarak geliyor karşısındaki kadının yüzüne. Senden nefret ediyorum! Bütün güzel şeylerin engeli işte karşısında, elinde yarı buruşmuş bir kumaş parçası...

“Bitti,” diyor annesi. “Yarın piknikte giyebilirsin, bir ütüsü kaldı.”

Piknik, pembe çiçekli giysi! Canı cehenneme hepsinin! Bu evin, bu kadının, her şeyin...

Yavaşça omzundan sarıyor annesi kızı. Kendine doğru çekiyor, hüzün dolu bir sesle,

“Gene kaçtın!” diyor.

İçini çekiyor derin derin.

“Senin yaşında hepimiz pencere önlerinde ağladık. Hepimiz kaçmak istedik!”

Kaldırım kenarından akan çamurlu sulara, boş meydana, gökyüzünde yuvarlana yuvarlana yaklaşan yağmur dolu kara bulutlara bakarak, kıpırdamadan kalıyorlar bir süre yan yana. “Yazık, baban şemsiyesini evde unuttu!” diye mırıldanıyor annesi. Kız sıyrılıyor kendisini saran kollardan, uzaklaşıyor. Koşarak çıkıyor odadan.

Merdivenleri sarsan öfkeli ayak seslerine kulak veriyor kadın. Yatağına kapanıp ağlayacak gene! diye düşünüyor. İçini çekerek makinesinin başına dönüyor.

11.2.1994

Etiler